

Kıvılcım

devrim için savaşmayana sosyalist denmez

ŞUBAT 89

SAYI: 1

500 TL (KDV DAHİL)

MİRASIMIZ ZAFER ÇAĞRISIDIR

Lenin, 1897 yılında Narodnik aktivizmin Rusya'daki tüm devrimci faaliyete egemen olduğu dönemde, daha sonraları kendi adıyla ünlendirilecek olan çizgisinin diğerlerinden ayrılığını belirtmek için *Reddettiğimiz Miras* adlı makalesiyle yola çıkıyordu. 80 yenilgisinin ertesinde, salt yenildiği için devrimci mücadelenin inkar ve likidasyonun kol gezdiği günümüz Türkiye'sinde ise başarı yoluna ancak bUgüne kadar reddedilegelmiş birikimin mirasçısı olarak çıkılabilir. Çünkü yenilgiye olduğu kadar zafere de ait temellendirmeler geçmiş teorik ve pratik mücadelede olgunlaşmış durumdadır. Evet, devrim daha önceleri olduğu gibi 80'de de yenildi. Ve "sistem mucitleri" yine, yenilgi üzerine yenilikler arama peşindeler. Ama şurası çok açık ki, devrim, yenildiği yollardan bir kez daha geçerek başarıya ulaşacaktır. Tıpkı 1905'teki yolların aynısından geçerek 1917'ye ulaştığı gibi...

Kuşkusuz ki geçmiş, olumsuzlukları ile geleceği taşınmamalıdır ve taşınmayacaktır da. Olumsuzlukları aşmanın yolu eleştimeden önce anlamaktan geçer. Bu, olumsuzluğu zaman ve mekan içinde niteleyen olumluluklarla birlikte olasıdır ancak. 70 yıllık bir birikimin çeşitli kanallardan oluşan akışı içindeki olumluluklar yığınından gerekli olanların doğruca seçilip alınması, devrimin gelişiminde enerji ve zaman açısından ekonomi sağlayacaktır. Özellikle, pratik davranış gündelikçiliğinden bitkin düşmüş devrimci çalışmanın, bugün yenilgi sonrası konjonktürlerin amansız hastalığı olan "entellektüel arayışlar"a yönelmesi geçmişin pratik devrimci dinamiklerinin inkarı için en uygun koşullanmayı yaratırken, neredeyse yirmi yıldır genç davranışça üstü örtülen eski kuşak birikimlerinin üzerine yeni bir tarihsel-politik katman daha oluşmakta ve bu kuşaklarca üretilmiş olumlu birikim yedi katlı Truva harabeleri gibi politik ortamımızın tarihcil altüstlükleri ile giderek tarihe gömülmektedir. Ne ki, bu birikimler tıpkı tarih gibi ve tarih kadar günümüz pratiğine ışık tutucudurlar. Ve tarih kadar, katı bir inatçılıkla her aşamada aşılmamışlıkları ile karşımıza dikilmektedirler. Hiçbir şey istemeden, sadece kendilerinden yararlanılmasını bekleyerek...

Devrimin gereksinim duyduğu ideolojik-politik-örgütsel deney ve birikim yakın-uzak eski kuşakların üretimi olarak bugünkü faaliyetin zenginliğini oluşturmaktadır. Devrimin ne yeni sistem mucitliklerine ve mucitlerine ne de yeni Amerika keşiflerine ve kaşiflerine tahammülü yoktur. Zaferin koşulları geçmişin yenilgilerine içkindir ve savaşan sosyalizm yenik düşse de savaşçı geçmişinin yol göstericiliğinde zafere yürüyecektir. Liberalinden "sol"cusuna kadar çeşitli kategorilerden oluşan devrimci ortam geçmişten günümüze taşınan birikimlerin yol açıcılığıyla ayrıştırılacaktır.

*

Ülkemizdeki devrimci mücadelede hakim bir eğilim olarak uygulanmayan., ama dünya devrimci mücadele tarihinden deneyler sonucu ortaya çıkmış ve sosyalist kuşaklar arasındaki ilişkileri belirleyen bir sosyalist ahlak ve metod vardır. Şöyle tanımlanır: "Hayatın dinamizmini oluşturan yeni kuşaklar, durmuş, yanılmış eski kuşağı yıkmak için yıkmazlar. Yıkılan sakat ve bayağı eğilimler derinliğine teorik araştırmalarla doldurulur. Ayrıca sosyalizm bilimi denilen şey de her bilim gibi önce ister istemez birikim bilimi aşamasından geçmek zorundadır. Her gelen kuşak kendinden önceki kuşağın savaşlarını ve bilimsel araştırmalarını, salt 'herşey bizimle başladı' demek için yok sayarsa sosyalizm bilimi nasıl birikir? Her ülkenin kendi orjinal ekonomik ve toplumsal ilişki ve çelişkileri iyice işlenmezse, salt dünya sosyalizminin genel formüllerini tekerlemek bir ülkenin düşünce ve davranışlarını nasıl sosyalizm bilimi payesine yükseltebilir? Her önceki kuşağın tezine karşı sonraki kuşağın anti-tez yapması diyalektik canlılığın kaçınılmaz sonucudur. Olmuştur, olacaktır. Her ülkenin yetişmiş, yetişecek kuşakları arasında bu diyalektiğin benzerleri gelişir. Yalnız bu oluş, salt eski teze yeni bir anti-tez çıkarmak gibi eski bir çelişki basamağında kalmaz. Kesinlikle daha yüksek bir sentez uğruna gelişir."

*

Sosyalist kuşaklar arasındaki ilişkide ortaya konan ahlak ve yöntem ilkeselliğinin en duruca izlenebildiği deney Plehanov marksizmi ve Lenin arasındaki ilişkidir. Lenin'in, gerek II. Enternasyonal lideri Kautsky'e, gerekse de RSDİP önderlerinden Plehanov'a karşı çıkışı ve burada yeni bir sentezi yakalaması 1893 yılından başlayarak 22 yıl süren alabildiğince açık bir mücadele sonucunda olmuştur. Ancak bütün bu süreç, aynı zamanda, öğrenci-öğretmen ilişkilerinin asla zedelenmediği bir süreçtir de. Plehanov marksizmi böyle bir dönem sonunda eleştirilirken şu iki doğrultu esas alınmıştır.

"1- Plehanov kuşağının kurucu marksizmi bozma ve sakatlaması önlenmiştir. Kurucu kuşağın, Marx ve Engels'in getirdiği bütün kazançlar birer birer ve bütünü ile ele alınarak değerlendirilmiş, hemen ondan sonraki kuşağın; Kautsky ve Plehanov'ların anti-tez yaratacağız diye giriştikleri düzeltmeci ve uyuşturucu oportünizmleri çürütülmüştür.

"2- Olduğu gibi ele alınan en eski doktrin papağanca ezberlenerek toptan ve perakende satışa çıkarılmakla kalınmamıştır. Marx ve Engels çağındakilerden bambaşka olan yeni koşulların doğrulukla nasıl en eski doktrine sadık kalınarak işlendiği hem teorice, hem pratikce, hem gizli-kapaklı değil, apaçık ortaya konulmuş, yani Leninizm denen yeni senteze varılmıştır.

"Bin örgüt çatısı altında, örgüt disiplinine bağlı kalınarak öğrenci-öğretmen ilişkisiyle 22 yıl süren yılmaz, prensipli, disiplinli bir savaş verilmiş ve sonunda yalnız kendi ülkesi açısından değil, dünya açısından da çığır açan bir ideoloji, yeni bir sentez böyle ortaya konulmuştur.

"Dünya çapında sosyalist metod, sosyalist ahlak budur. Kuşaklar, normal savaşçılar olarak dengelerini böyle kurarlar, görevlerini böyle yerine getirirler.

Ülkemizde devrimci mücadelenin 70 yıla yaklaşan geçmişi gözönüne getirildiğinde hem teorik-ideolojik boyutta, hem de pratik mücadele anlamında bir birikim ve gelenek üzerine konuşulmaya değer tarzda varlığını duyurucu olmaktadır. Günümüz devrimci kuşağı ve mücadelenin bugünkü evresi eskiyi aşmak, onu diyalektik inkâra uğratmak durumundadır. Bu işlemin ilk aşaması ise 70 yıllık bir birikimin *varlığı* üzerine fikir birliğine varmaktan geçiyor. Beğenilse de, beğenilmese de, bu varlık, nihilistçe inkârlara uğratma çabalarını her defasında boşa çıkararak karşımıza dikilmektedir. Çünkü olayca aşma henüz gerçekleşmemiştir. Tarihsel maddeciliğin kurucu ustası Marx'ın "insanlık tarihinin iç tutarlılığı" bağlamında "yeni gelen her kuşağın bir önceki kuşağın ulaştığı üretici güçlere sahip çıkıp, onları yeni üretim için hammade olarak hizmetlerine koşmaları sayesinde insanlık tarihinde bir iç tutarlılık sağlanır," şeklinde formüle ettiği yaklaşımı ülkedeki devrimci mücadele sürecinin "iç tutarlılığı" düzeyinde ele alıp irdelemek ve uygulamak gereklidir. Bu yasa iradi olarak hayata geçirilemediği sürece devrimci mücadelede *tekrarlar* kaçınılmaz zorunluluklar haline gelmektedir. Devrimci harekete öncü kadrolar üreten aydın gerçekliğinin ülkemizde taşıdığı tarihsel ve toplumsal özellikler nedeniyle tekrarlara iyice yatkın yapısı, bu konuda yapılacak iradi girdiyi, ülke devrimcilerinin önüne her yerdekinden daha dirimsel bir görev olarak koymaktadır.

Birikim mantık ve metodunun özellikle uygulamaya sokulması gerekiyorken, yaşamın verileri tamamen değişiktir. "Çünkü, Türkiye yığını bakımından Babil artığı tefeci-bezirgan antikalığın batağında soğulcanlaşmış küçük-burjuva ortamıdır. Bu dejenere düzende *geniş yeniden üretim* yapan kapitalizmin serbest rekabet kuralı gibi otomatikçe olsun gelişimine elverişli bir ilişki bile mumla aranır. Günü kıt kanaat geçindiren *basit-dar yeniden üretim*li küçük-burjuva ortamımız ister istemez sosyalist kuşaklar içine de uğursuzluğunu çöktürmüştür.

"Her kuşak yaratıcı çaba gösterecek yerde ya teoride ya pratikte beliren yanlışını ve kendinden önceki kuşağın değerini ve kazancını en azından *susuş kumkuması* kesilip örtmeye çabaladı. Küçük dükkan rekabeti içinde öldürücü düşünce ve davranışlarla mirasını örtbas etmeye çalıştı. Bunu niçin yapıyor? Aklınca sivrilip "eşsiz örneksiz" geçinmek ve tarihte herşeyin kendisiyle başladığını kanıtlamak için. Bütün bu amaçların sonucu ise, çevresindeki üç-beş müridi esrarkeşleştirmeye, üç-beş provokatörün hareketi daha yılanca zehirlemesine yarıyor. Hareketi birbirinden kopuk ilkel çetecilik yolundan her gün 'bir adım ileri, iki adım geri' gitmeye zorluyor."

Ülkemiz bugün her katmanı ve yapısallığı ile bir "geçiş dönemi" yaşıyor. Finans-kapitalistler sermaye yapılarında ve üretim modellerinde yaşadıkları bu geçişi siyasal oluşumlarında da gösteriyorlar. Benzer olarak devrimci hareket de yaşanan yakın deneyin ışığında önündeki yeni süreçlere göre yerini almaya başladı. Bu yer alış giderek artan bir ivmeyle yenilgiden saldırıya geçme eşiğine doğru hızla ilerliyor. Hiç değilse evrimin düşüş basamaklarını bitirip yükselme basamaklarına yönelen yeni bir devrimci dalga var gündemde. Devrimci hareketin gelecek süreçlerde belirleyici varlığı ve gücü "kuşaklar arası ilişki"de tutacağı yola çok yakından bağlıdır.

*

Bugünkü devrimci mücadele, sosyalist birikiş konusunda özellikle 60 sonrası süreçlerin ürettiği iki olumsuz eğilimi devralmış durumdadır. Bunlar salt devrimci siyasallık bağlamında değil, aynı zamanda ülkede devrimci mücadeleye yığınsal karakterini katan yeni bir kuşağın ve mücadele tarzının gündeme girdiği bir sürece denk düştüğü için tarihsel bağlamda da derin çatlaklar oluşmasına yol açtı, sosyalist hareketimizde.

Birinci olumsuz eğilim, özellikle tarihsel devrimci orijinin devrimci ortama taşıdığı "tarihi kendisi ile başlatma" eğilimi ve bunun yarattığı kopukluklardır.

60'lı yıllarda ülkemizde devrimci mücadele içinde direnişçi bir kanal açılmıştır. Daha doğru bir ifadeyle geleneksel olarak varolan tarihsel devrimci eylemcilik devrimci gençlik mücadelesi bolyutunda geleneksel siyasallığından kopuşmaya başlayarak sosyalist mücadele içine akmaya başlamıştır. Başlangıçta bu kanal devrimcileri, devrimci mücadele ile ilk kontaklanma noktasında karşılaştıkları örgüt ve eski kuşak savaşçılarına saygılı ve bağımlı davranmışlardır. Hızla, içinde yer almaya başladıkları sosyalist yapılanmayı kendi sosyal karakterlerine uygun bir boyutta, taşıyabildikleri her yere taşımışlardır. Bu kanalın taşıyıcılığı ve bağımlılığı doğaldır ki Leninist örgüt anlayışının gerektirdiği bir işlev değildir. Kaldı ki ilk kontaklanma anının sosyalist yapılanmaları da örgütsel nitelikleri itibariyle belirsizlikler taşımaktadır.

Devrimci gençlik eski kuşakların yönlendiricilik işlevi gördüğü yapılanmalar içinde yer aldığı süreçte yüklü bulunduğu toplumsal işlevin doğal gereklerini yerine getirmiş ve sınıfın tıkanık eylemciliği ile kuşatılan eski kuşak pratiğine kendi eylemci yığınsallığını vererek sosyaliist mücadelede yol açıcılık yapmıştır. Ancak mücadelenin bir aşamasında bu kanalın orijininden kaynaklanan gelenekcil davranış özellikleri ve işleviyle eski kuşak sosyalizmleri çatışmış, önderlerini ve örgütlerini kendilerinin ürettiği bir siyasal çizgi oluşturmuşlardır. Kendi varlığını diğerlerini yok sayan bir zeminde oluşturan yeni kanal devrimcileri eski kuşaklar ve onların birikimi ile ilişkiyi koparmışlardır.

Sosyalist kuşaklar arasındaki kopuklukta hem 1971 öncesini, hem de kendisinden sonra gelen mücadele dönemini (1975-80) etkilemesi açısından örnek vereceğimiz birinci eğilim budur.

Belirtilen ikinci olumsuz eğilim ise kuşaklar arasındaki ilişkiyi *iradi* olarak sakatlamıştır. Özellikle "toplumsal ilerleme" olarak anılan bir çizginin kurmaylarınca ve yurtdışı örgütlenme tarafından taşınmış, bu çizginin politik doğrultularından birini oluşturmuştur. Uluslararası sosyalist sistemin örgütlenme zaafları arasında hayat bulan bu çizgi yaşayabilmesinin bir ön koşulu olarak hem kendisini meşrulaştırmak, hem de geçmiş günahlarını örtmek amacıyla içinden püskürtüldükleri kuşağın günümüze taşınan bütün teorik-pratik değerlerine saldırmıştır.

Bu eğilimin 71 sonrası yenilgi kuşaklarının kaçma eğilimine çatı olması ile doğan kitle etkinliği dolayısıyla yeni devrimci kuşaklarla eskilerinin arasındaki ilişki iradi olarak bozulmuş, sakatlanmıştır. Diğer taraftan devrimci değerlere ve yaratıcılarına saldırma yaklaşımının güncel mücadelede de uygulanan bir yöntem haline getirilmesi geriye kaçık oportünizmin pek çok olumsuzluğu ile birlikte genç kuşak devrimcileri tarafından tepki görmesine ve tecridine yol açtı. Ancak bu tepki ve tecrit eski kuşak sosyalistlerinin tümüne yaygınlaştırıldı. Böylece -o zaman için- 50 yıllık sosyalist birikim kendi temsilcileri elinde savunu bulamazken dışına püskürttüğü savaş kaçaklarının şahsında ve bir kez daha onlar yüzünden yeni kuşaklarla bütünleşemeyip, aksine büsbütün uzak düşüyordu. Bu tersten işleyiş kuşaklar arası kopukluğu iradi olarak derinleştiren eğilimin bir türevi idi.

Sosyalist birikişi kan kaybına uğratan bu iki eğilim, doğuşlarından günümüze kadar geçen teorik-politik-örgütsel süreçlerde yarattıkları olumsuzluklarla bugün mücadele mevzilerine, terk edenlerin yerine giren genç kuşakların gündemindedir. Bu demektir ki, ülkemizde devrimci mücadelenin yeniden yükselme hızı almaya başladığı şu momentlerde sosyalizme yeni giren genç kuşakla sosyalist hareketin 1919'lardan bu yana var olan tarihsel geçmişi ile ideolojik-teorik ve pratik bağların, köprülerin kurulmasında gösterilecek kararlılık her zamankinden iki kere daha fazla olmak zorundadır.

*

Bugün devrimci edebiyatımızda "bağlantı" ve "kopuşma" gibi kavramlar sıkça kullanılmaya başlandı. Hemen her organda kimin nereden "kopuştuğunu" araştıran yönelişler var. Bunlar kuşkusuz olumludur, ancak sözkonusu kopuşmaların bugünkü süreçlerin işi olduğu sanılmamalıdır. Bu kavramlar içleri, tarihsel, toplumsal, felsefe vb. araştırma ve yönelişlerle alabildiğine doldurularak 1930'lardan bu yana devrimci hareketin içinde oturtulmaya çalışılmıştır. Ve bugün de bir kopuşmadan söz edildiği anda kendisinden kopuşulan yapıyı ve onun üzerinde yükseldiği sosyal gerçekliği araştırmak ve özelliklerini ortaya koymak zorunludur. Zorundayız. Bir "yenilgi sonrası" yaşandığı için bu noktanın altı özellikle çizilmelidir. Çünkü yenilği sonrası dönemler, aynı zamanda, bir geçiş ve yeniden inşa dönemidirler. Bu aşamada devrimci ortam hem yeni tartışmalara girmektedir, hem de yapılan tartışmalar dikkatle izlenmektedir.

12 Eylül yenilgisinden sonra önder nitelikli önemli bir bölük devrimcinin karşı-devrimin elinde tutsak oluşu, bir bölük önder devrimcinin de bilmediği, tanımadığı, hazırlıklı olmadığı bir "mültecilik" sorunuyla karşı karşıya kalışı devrimci hareketimizde önemli bir boşluk yaratmıştır. Bu boşluk ortamında kimi avantajlı yayın organlarıyla çerçevesi önceden hazırlanmış, ısmarlama bir tartışma ve araştırma ortamı yaratılmaya ve bundan yararlanılmaya çalışıldı, çalışılıyor. Destekli bu yayınlar sonucunda azımsanmayacak ölçüde devrimci militanın kafası iyice karışmış, önemli bir bölümü mücadeleden uzaklaşmış, 80 sonrası kuşağın devrimci aktivizminin organlarıyla buluşmasının önüne set çekilmiştir.

Dupduru bir yenilginin nedenlerini niçinlerini sorgulayan kafalara ısmarlama sunulan bu tartışma ortamı içinde "kopuşma ve bağlantı" bağlamında kol gezen kakafoniyi dindirmek için başlangıç konağı olan 1919 ve sonrasının etüdü, içinde yarattığı zengin dinamikler açısından ve özellikle 60-71 ve sonrasına bakışımızda elimize güçlü bir frekans ayarı verecektir.

*

Türkiye'de devrimci hareket 1919'larda ülkenin emperyalist güçler tarafından fiilen işgal edilip bunа karşı ulusal kurtuluş mücadelesinin başlatıldığı yıllarda başlar. Bilinir: Her ülkede sosyalist hareketle işçi hareketi ayrı kanallarda başlar. Sosyalist hareketi başlatanlar aydınlardır. Bizim ükemizde de bu kural işledi. Türkiye sosyalist hareketinin ilk önderleri devrimci aydınlardır. Türkiye devrimci hareketinin ilk kurucularının yetişme dönemlerinde ülkede siyasal iktidara İttihat Terakki örgütü egemendir. Başlangıç konağı sosyalistleri de Jön Türk hareketinin çeşitli kanatları içinde yetişmişler veya onlardan etkilenmişlerdir. Bu zeminde hareket eden aydınların kimileri daha sonra, özellikle 1917 Ekim devrimi sonrasında marksizm-leninizmden etkilenerek sosyalist düşünce ve davranışa yönelmişlerdir. Fransa'da okuyanlar Jean Jaures ekolünden, Almanya'da okuyanlar Alman işçi sınıfı mücadelesinden etkilenmişler ve böylece aydın gençlik içinde sosyalist eğilimler yeşermeye başlamıştır.

Türkiye devrimci hareketinin başlangıç konağında üç eğilim görülmektedir. *Birinci* eğilim ve örgütlenme Sovyet devrimi ve daha sonraki iç savaş ateşi içinde yetişmiş Mustafa Suphi öncülüğündeki *Onbeşler* girişimidir. *İkinci* eğilim ve örgütlenme, emperyalist savaş sırasında kıta Avrupa'sının üç ülkesinde okuyan devrimci gençler; Fransa'da Şefik Hüsnü, İsviçre'de Sadrettin Celal ve Almanya'da Kurtuluş dergisi çevresi... gruplaşmalarıdır. Bu eğilimler 1919 koşullarında İstanbul'a gelmiş *Kurtuluş* ve *Aydınlık* dergilerinin etrafında Türkiye sosyalist hareketinin ikinci eğilimi olarak mevziye girmişlerdir. *Üçüncü* eğilim ve örgütlenme, İstanbul dışında, Ankara'yı merkez alarak örgütlenmiş *Türk Halk İştirakiyun Fırkası, Yeşil Ordu* denemesi ve Çerkez Ethem'in kumandanlık yaptığı *Kuvay-ı Seyyare* birlikleridir.

Mustafa Suphi'nin öncülük yaptığı Onbeşler girişimi, Halk İştirakiyun Fırkası ve onun etrafındaki Yeşil Ordu denemesi Çerkez Ethem birlikleri devrimci güçlerin silahlı direniş temelinde Kurtuluş Savaşı'na katılabilme yönelişinin somut göstergeleridir. Mustafa Suphi, Azerbeycan'da bir Türk subay ve erlerinden derleşik bin kişilik bir Bolşevik Türk Alayı kurmayı ve onunla kurtuluş mücadelesine katılmayı planlamış, bu yolda hazırlıklar yapmıştır. Yeşil Ordu dene-mesinde ise o dönemin en aktif ve örgütlü silahlı milis gücü olan Çerkez Ethem kumandasındaki Kuvay-ı Seyyare ile yakın ilişkiler kurulmuştur. Demek ki hem Mustafa Suphi öncülüğündeki Onbeşler girişimi, hem de Halk İştirakiyun denemeleri Kurtuluş Savaşı koşullarında sosyalizm adına silahlı direniş zemininde hareketlenmeler olarak ele alınmalıdırlar. Çünkü bu iki kanal da hem silahlı direniş içinde var olmaya hazırlanmıştır, hem de kendi çapında bir öncülük, öncülüğü ele geçirme odası taşımaktadır,

*

Mustafa Suphi denemesinde; Anadolu burjuvazisi Sovyet devrimine ihtiyacı ölçüsünde resmiyette makul davrandığı bu akımı Karadeniz sularında yok etmiştir. Burjuvazi yukarıdan elini uzatmış, aşağıdan "Halk sizi istemiyor" oyununu sahnelemiştir. Mustafa Suphi ve Onbeşler "Burjuva paşasının hilesine kanarak, Bolşevik Devrimi'nin serbest bıraktığı esir subay ve erlerden alelacele oluşturulan bir alayla Türkiye'de Bolşevizmi kurmaya" yürüdüler. Bu momentte "en ufak siyasi teşkilat, kitle ile en basit ilişki olmaksızın, Onbeşler hangi sosyal kuvveti temsil ederek ve o kuvvete dayanarak burjuva gibi kalleş ve zalim bir sınıfla elele verebilirdi? Burjuvazi Onbeşler'in elini onları Karadeniz'in dibine indirmek için tutmaz mıydı?

Devrimci ortamımızda, özellikle 1974 sonrasında Mustafa Suphi'yi kendi öncülü olarak gören belirli bir yaklaşım gözlenmeye başlandı. 71 önder devrimcileri için de aynı yöntem uygulandı. Böylece ortak miras üzerinde yükseltilen sosyalist birikimimiz parçalandı. Bu parçalanma ve gruplaşma mantığı içinde her grup kendi önderine idealizasyonlarla yaklaştığı için tartışma yolları daha baştan tıkandı. Bu ön kabullerle kendini gösteren, genel olarak toplumumuza ve onun bir parçası olarak devrimci ortama egemen olan kahraman arama mantığı gençlik yığınları üzerinde yükselen sosyalist hareketimiz içinde eleştirel yaklaşım metodunu gündem dışı bıraktı, yanılgısız insanlar imajını yaygınlaştırdı. Örneğin Mustafa Suphi'yi önder kabul edenler, Mahir Çayan ve arkadaşlarının Kızıldere ile noktalanan mücadelelerini "sınıftan kopuk, örgütlü kitle hareketine dayanmayan; yalnız öncü ile savaşma hatasına düşmüş" vb özellikleri ile eleştirdi ama, Ankara hükümetinin çağrısıyla Türkiye'ye girip katledilen Mustafa Suphi'nin kitlelerle bağını, örgüt-kitle-devrim ilişkilerinin nasıl olması gerektiği noktasında eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutamadı. Kitleler içindeki devrimci çalışma, sınıfın örgütlülük düzeyi vb. devrimci bir hareketin değerlendirilmesinde başvurulacak kriterler ise, bu metodu her iki dönem için de uygulamalıyız. O zaman tüm iyi niyetleri ve sosyalizme olan inançlarına rağmen Mustafa Suphi ve yoldaşlarının bir yenilgiye geldiklerini görürüz.

*

Onbeşlerin katli, Türkiye'de devrimci mücadeleyi bitiremedi. Aksine bunun sonrasında mücadele daha da genişledi. Anadolu'da doğan Halk İştirakiyun hareketi Onbeşler deneyiminden aldığı derslerle yürüyüşünü sürdürdü. Ancak bu derslere rağmen hem Onbeşler'de görülen, hem de faaliyet alanı yaygınlığı itibarıyla eklenmiş pek çok yanlışa düşmekten kurtulamadı. Gerek teorik, gerek taktik ve gerekse de örgütsel alandaki boşluklarıyla Halk İştirakiyun Anadolu sosyalizminin yeterli kurmayı olamadı. Bu eksik ve yanlışlıklarına karşın, ördüğü ve etkilediği güçlerle, yani Yeşil Ordu ve kuvay-ı Seyyare güçleri ile alternatif bir odak olma yönelişinde oldu. Burada Çerkez Ethem gerçekliğini irdelemek gereklidir.

Çerkez Ethem, Kurtuluş Savaşı'na askercil ve politik anlamda öncülük yapmış sınıf olan Anadolu burjuvazisine, kendi idari-siyasi mekanizmalarını ve düzenli ordusunu kurabilmesi için gereksinim duyduğu süreyi kazandırmıştır. Bu hem ilk direnişi başlatması ve içerdeki gerici ayaklanmaları bastırması, hem de Yunan saldırısına karşı cephe savaşları vermesiyle inkar edilemez bir boyutta tarihe geçmiştir. Burjuvazi adına hiçbir politik ve askeri güç yaratılmadığı dönemde tüm ülkeyi saran gerilla mücadelesi Ankara tarafından sessizce "idare" edilmiştir. Bu arada burjuvazi kazandığı zaman ve olanağı düzenli ordu kurmak için kullanmıştır. İsmet ve Refet Albayların etkili olduğu bir komutanlar topluluğuyla örgütlenen düzenli ordu, karşısında alternatif güç olarak Yeşil Ordu ve Halk İştirakiyun Fırkası'ndan etkilenen, yavaş yavaş bir halk ordusu niteliği almaya başlayan Kuvay-ı Seyyare güçlerini görmüştür. Bu, Kurtuluş Savaşı'nda bir öncülük çatışması olarak ele alınmalı, böyle incelenmelidir. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın saptadığı gibi "Paşa, hemen Çerkez Ethem 'Kuvay-ı Seyyare'lerin Albay İsmet komutasına girerek orduya maledilmesini bildirdi. Ancak kendisi hep perde arkasındadır. Ortada İsmet'le Tevfik Bey'leri çarpıştırır. Kendisi 'Kuvay-ı Seyyare taraftarı gibi görünür. Son darbeyi vuruncaya kadar suret-i haktan görünmesi lâzımdır.

"O sırada Türkiye Büyük Millet Meclisi henüz kuvveti milis kıtalarında görür. Fakat daha sonra Birinci İnönü muvaffakiyeti ile beraber herşey kökünden temizlenir, gider."

tarihin gidişinde belirleyici unsur sınıflar mücadelesidir. Kurtuluş Savaşı koşullarında burjuvaziden yana güçleri örgütleyen ve sonuç alıcı mücadeleye sokan politik öncü vardı ve başarılı bir kavga sürdürdü. Çerkeç Ethem ve 'Kuvay-ı Seyyare son duruşmada burjuvazinin elinde hazır kullanılacak durumda değildi. Onlar hem geçirdikleri süreç, hem de politik etkilenmelerinden dolayı yavaş yavaş halk ordusu karakteri almaya başlamışlardı. Bu aşamada 'Kuvay-ı Seyyare kendisine Genel Kurmay kesilecek bir sosyalist partinin yönlendirmesiyle başarı şansı kazanabilirdi. Bu yapılamadı. Burjuvazi, işçi sınıfı cephesiyle hesaplaşmasına Çerkez Ethem birliklerini dağıtarak başladı. Yenilgi sonrası Çerkez Ethem ve arkadaşlarının Yunan kuvvetlerine sığınması sonuç itibarıyla değil, bu süreç açısından irdelenmelidir. Ve sonuçta "Çerkez Ethem'lerin açıkça irtica cephesine geçişi, Halk İştirakiyun'un zaten kitleden tecrit edilmiş ve boşlukta duran köklerini söküp atma imkanlarını hazırladı."

Bizdeki silahlı direnişçi güçlerin başından geçen sürecin ve bu süreçte işleyen "gizli" yasaların anlaşılabilmesi için Çerkez Ethem olayı, üzerinde dikkatlice durulması ve dersler çıkarılması gereken bir aşamadır. Bu aşamayı değerlendirirken, arkasına aldığı köylülüğe dayalı güçleri ile modern ve örgütlü sınıf karşısında yenilgiye uğrayan Çerkez Ethem'i ve müfrezelerini değil, onu güdüp yönlendiremeyen ve "isyanla oynar görünüp, fakat asla isyancı olmayan" Halk İştirakiyun Fırkası'nı kritiğin merkezine koymak gerekir.

*

"İlk devrimci başlangıçlar (Onbeşler ve Halk İştirakiyun vb.) aşağı yukarı burjuva ve küçük-burjuva aydınlarının hareketi oldu. Ve Lenin'in koyduğu kurala göre kitlelerle buluşamadığı nisbette çarçabuk mahvedildi." Türkiye'deki devrimci hareketlerin başlangıç konağını irdelerken ne duygusallık ne de kitapçılık bize momenti ve süreci doğru kavratıcı yönelmeler sağlamaz. Ardılları tarafından başlangıç konağının konuklarına getirilen saptamalar, o süreci anlamak için, bugünkü kuşağın eline somut bir yöntem ve bakış açısı vermektedir. "Başlangıç hareketlerini ölçerken devrimcilerin sözlerinden çok yaptıklarına bakmak gerekir. Bütün o hareketler muzaffer marksizmden geldikleri için sözde bilimsel sosyalisttiler. Fakat işte, yani sırf ajitasyon bir tarafa bırakılırsa, propaganda ve teşkilat işlerinde Leninizmin prensiplerinden ve taktiğinden fersah fersah uzak kalmışlardı.

"Bu bakış, Türkiye'de sosyal devrimci hareket başlangıçlarını ne yerme, ne de övmedir. Hâttâ başlangıçlarda görülen devrimci kahramanlık vasıflarını Türkiye komünist Partisi elbette en kıymetli gelenekleri sırasına geçirmiştir.

"Ancak, devrimci gelenekleri alıkoymak, Leninist çizgiden sapmış noktalara varmamak değildir. Türkiye marksistleri geçmişin bu acı ve kanlı hatıralarını gönüllerine ölmez izlerle yazarlarken, ilk tecrübelerin niçin bozguna uğradığını da izah etmeyi bilirler. Ve bu izahta ne denli başarılı olurlarsa, harekette de o derece başarılı olacaklardır."

Anadolu sosyalizminin bu çöküşü sonucunda Türkiye'de İstanbul sosyalizmi olarak adlandırılabilecek olan bir akım tarihe girmiştir. İstanbul, kapitalizmin en çok geliştiği, ekonomik ve sosyal yapısıyla en "Batılı" olan şehrimizdir. Liman kenti olmasından dolayı komprador burjuvazinin yoğun olarak bulunduğu Osmanlı başkentidir. O günün koşullarında işçi sınıfının en yoğun olduğu ve örgütlenebildiği en önemli şehir yine İstanbul'dur. Yukarıda belirtilen eğilimlerden olan Avrupa'da okumuş devrimci aydınlar, proletarya sosyalizmine daha yatkın düşünceler ve işçi sınıfının örgütlenmesi hedefiyle İstanbul'a yerleşmiş, *Orak Çekiç* ve *Aydınlık* dergileri etrafında örgütlenmişlerdir. Anadolu'ya geçerek Kurtuluş Savaşı'na aktif katılmak konusunda hiçbir eğilim göstermemiş olan bu yöneliş Türkiye sosyalist hareketinin sonraki süreci belirlemede etkin olmuştur. Kıvılcımlı kendi kaleminden hayatını anlatırken, bu çok önemli noktaya veciz bir şekilde şöyle değinir: "Tıbbiye; Anadolu'ya bütün sınıflarıyla geçme hazırlığı. (Partiden) gelen gizli emir: 'Şimdilik derslerinize çalışın.' " Direnişe yönelik iki kanalın yok edilmesinden sonra, TKP merkezinin önemli lider kadroları "İstanbul sosyalizmi" dediğimiz bu eğilimin içinden çıkmıştır.

Kurtuluş Savaşı koşullarından başlayarak İstanbul'da örgütlenen bu eğilim uzun ve yıldırıcı hapislikler yaşamıştır. Üst üste tevkifler ve takiplerle bir yerlere sıkıştırılmış, güçlü strateji tartışması yapmış ve bazı partililer olaylar karşısında düşüncelerini yazılı olarak açıklamış, güçlü bir teorik miras bırakmışlardır. Ancak küçücük bir örgüt olduğu dönemde bile fraksiyon kavgalarından kurtularak iç bütünlüğünü sağlayamamış bir yapı olarak dağılışı yaşamıştır. Ancak örgütsel varlığın korunduğu dönemlerde de, ülkeyi sarsan altüstlükler yaşanıyorken bile, parti bu gelişmelerde yönlendirici, mücadeleci ve bunalımı iççi sınıfı yararına zorlayıcı bir hareketlilik gösterememiştir. Kıvılcımlı'nın Kürdistan'daki ayaklanma sırasında partideki atalete tepkisi durumu belgelemektedir: "Biz Batı'da bildiri dağıtıyoruz, Doğu'da isyan ediyorlar."

Örgütsel bütünlüğün çözülmesini takip eden süreçte de bu kanal akımlarının hiçbiri eylemsizlik kabuğunu kıramamış, eski yapının alışkanlıklarını sürdürmüştür. İstanbul sosyalizmi üzerine yapılan pek çok eleştiri, özellikle, bu kanal devrimcilerinin Kemalizm'le içiçeliği noktasında birleşmiştir. 60 sonrası yükselen yeni devrimci dalga 70 sonrası yaygınlaşacak eski kuşak sosyalizminden kopmayı Kemalizm'den kopuşmayla özdeşleştirmiştir. Kemalizmden kopuştuklarını söyleyenlerin ne derece kopuştukları bir yana, eğer bir kopuşmadan ciddi olarak söz edilecekse parti tarihi ve belgelerinin iddiaya yaraşır bir ciddiyetle gözden geçirilmesi gereklidir.

Türkiye devrimci hareketinde salt Kemalizm'den kopuşun değil, bugün bile hâlâ devrimci hareketin gündemini oluşturan proletaryanın bağımsız ideolojik/teorik, politik, ve örgütsel hattını çizen eserler daha 1930'larda Dr. Hikmet Kıvılcımlı tarafından mücadeleye kazandırıldı. TKP Merkez Komitesi üyesi iken, 1930 yıllarında, on yıllık marksist-leninist mücadele deneyinden yararlanarak -parti kararıyla- Dr. Hikmet "Yol" genel başlığı altında şu eserleri yazmıştır:

I. GENEL DÜŞÜNCELER

II. YAKIN TARİHTEN BİRKAÇ MADDE
III. PARTİDE KONAKLAR VE KONUKLAR
IV. PARTİ VE FRAKSİYON
V. STRATEJİ PLANI
VI. İHTİYAT KUVVET: MİLLİYET (ŞARK)
VII. TAKTİK ANA HALKASI: LEGALİTEYİ İSTİSMAR

Toplamı 1500 sayfayı bulan bu çalışma hakkında, ölümünden kısa bir süre önce yaptığı bir değerlendirmede Kıvılcımlı şunları söylemektedir: "1930 yılına dek Türkiye'de geçirdiğim ilk on yıllık marksist-leninist pratik ve teori savaşına dayanarak kırk yıl önce *Yol* adı altında bir seri yerli orjinal araştırmalar yapmıştım. (...) Bunu o zaman içinde bulunduğum Santral Komite'ye bir tartışma platformu olur umuduyla verdim... Üstüste tevkifler, mahkemeler ve en sonunda 1939 Donanma Davası'nda 'Askeri isyana tahrik'ten 15 yıla mahkum edilişim, ideolojik tartışma özlemimi kursağımda bıraktı. Sezdiğime göre, Santral Komite'ye sunduğum araştırmalar yok edildi. Ve bizim devrimciler 1920 ve 1930'larda olduğu gibi, 1940'larda ve daha sonraları dahi,, tam Lenin'in 'primitivizm' adını taktığı 'mujiğin çakmaklı tüfekle muharebeye girmesi' biçimli 'kafasız işgüzarlık(Stalin)larına kapılıp gittiler."

Konu özel olarak Kemalizm'den kopuşmak ise, Türkiye devrimci mücadelesinde Kemalizm'den kopuşmak Kürt sorununa yaklaşımla birinci dereceden bağlantılıdır. Ve bu sorunu 1930'larda ele almış, sömürge, ulus, ayrı devlet, ayrı örgütlenme, partizan savaşları vb. gibi bugün bile henüz bütünüyle aşılamamış tezleri devrimci ortama sunan ve düşüncelerinden dolayı 22 yıl Kemalist diktatörlüğün hapishanelerinde yatmış olan Dr. Hikmet Kıvılcımlı gerçeğinin üzerinden atlanamaz. Dr. Hikmet, başlangıç konağının İstanbul sosyalizmi kanalı içinden günümüze ulaşmış Leninci bir köprü durumundadır.

*

1960-71 dönemi Türkiye'de gerek işçi sınıfının ekonomik-demokratik mücadelesi açısından, gerekse sosyalist hareket açısından geçmişle kıyaslanamayacak ölçüde yığınsal ve güçlü bir özellik taşımaktadır.

Üniversiteden çalışma hayatına kadar toplumun birçok kesimine örgütlenme hakkının tanınması, grev ve toplu sözleşme yasalarının çıkma yolunun açılması, "sosyalizm eğiliminin cinayet sayılmaktan" çıkması 27 Mayıs ordu müdahalesi ardından çıkarılan 61 Anayasası ile oldu.

60-71 dönemi grev dalgalarının Türkiye'nin birçok bölgesini sardığı, işçi sınıfının devlet güçleriyle çatışmalarda şehitler verdiği bir dönemdir. Türk-İş'in Amerikancı sarı sendika çizgisinden kopuşarak DİSK'in oluşturulması ve AP iktidarının DİSK'i ortadan kaldırmaya yönelmesi üzerine İstanbul ve İzmit'te 100 binin üzerinde işçinin sokaklara inerek 15-16 Haziran büyük işçi direnişini yaratması yine bu dönemin en belirgin olayıdır. TİP, 1965 seçimlerinde o günkü seçim sesteminde sağladığı avantajla 15 parlamenter çıkararak meclise girmiş, sosyalizm en ücra köşelere kadar yayılmaya başlamıştır. Devrimci hareket, tarihinde görmediği bir kitleselleşme eğilimi içindedir.

Bu gelişme karşısında finans-kapitalin boş durması beklenemezdi. Sivil faşist hareket hızla örgütlendi. 1968 yılında silahlı çatışmalar başladı. Devrimci gençlik hızla meşru savunma zeminine doğru itildi. Bu zorlu süreç hareketin saflarında bir parçalanmaya yol açtı. TİP ve bağlı gençlik kesimi ile önemli bir gençlik bölüğü ayrıştı.

Gençlik kesiminin İstanbul ve Ankara'daki odaklarının birleşmesiyle DEV-GENÇ oluşturuldu. Dev-Genç geleneksel aydın eylemciliğinin kitlesel olarak TİP'in pasifize edici tüm ideolojik-politik ve örgütsel barikatlarını tepki düzeyinde aşarak yarattığı bir örgütlenmedir. Gençliğin sosyal devrim yönünde hareketlenmesinin ifadesidir. Bu özellikleriyle Dev-Genç hem Türkiye devrimci hareketinde yeni bir kanal açmış, hem de sonraki yıllarda doğacak mücadeleci örgütlerin zeminini ve gerekçesini hazırlamıştır. Böylece 1919'lardan beri gelen 50 yıllık bir devrimci mücadele geleneğinin yanıbaşında ama ondan "bağımsız" oluşmuş yeni bir mücadele kanalı açılmış oluyordu.

1978'de yayınlanan YOL dergisinde Resneli Niyazi'den Mahir Çayan'a uzanan bir çizgi, işçi sınıfının olaylara bakışı açısından irdelenerek, devrimimizde iki ayrı şekillenme "iki kanal" formülasyonu ile çerçevelendirilmişti. Bu kavram şimdi birçok yayın organında tartışılıyor ama sınırları salt bir "silahlılık", "pasifistlik" olarak çiziliyor. Oysa sorun bu kuru kalıpların ötesindedir. 1968 itibariyle Türkiye'de 50 yıllık bir sosyalist birikim vardı ve bu birikim 1919'lardan itibaren kendisine işçi sınıfının çıkarlarını ve iktidar mücadelesini temel alan bir hattın eseriydi. 1968'den itibaren ise kendi dili, kendi geleneği, kendi orjini ve tavır alış tarzıyla yığınsal olarak sosyalizme akan gençlik ikinci bir kanal oluşturmuştur. Bu gelişte ideolojiden çok, aktif tavır alış, tepki, tarih içinde şekillenmiş yapısal bir güdülenme söz konusudur. Bu kanal, devrimci hareketin eylemsizlik kabuğunu çatlatarak radikal eğilimini gündeme sokmuştur.

Siyasi iktidarı ele geçirmek için kuşkusuz her ülkede kendi orjinaliği içinde radikal tavır alışlar olmak zorundadır. İkinci kanal devrimci faaliyetinin militan potansiyeli ise anti-faşist mücadelede yoğunlaşmak durumunda kalmıştır. O dönemin koşulları nesnel bir değerlendirmeyle ele alındığında şu görülmektedir: Bir yanda mücadeleci gençlik yığınları ve örgütleri hazırlıklı olmadıkları bir alanda silahlı çatışmalar içine çekiliyor, diğer yanda işçi sınıfı İstanbul ve İzmit'i bir anda işgal edecek potansiyelle sokağa iniyor. Önceki satırlarımızda belirtmiştik, işçi hareketi ile sosyalist hareket birbirlerine ne kadar yaklaşırlarsa o kadar kuvvetlenirler, ne kadar uzaklaşırlarsa o kadar soysuzlaşırlar. 1970'lerde devrimci gençliğin atılgan-yürekli arayışı bir anda CIA patentli faşist saldırılarla işçi sınıfından uzaklaşarak kendi yatağı içinde aktı ve 12 Mart yenilgisi yaşandı.

Bugünden geriye bakarsak 68 kuşağını oluşturan genç hareketlerin kitle bağlarını, mücadele tarzlarını vb. tartışmak, eleştirmek kolay bir yoldur. Sorun, yenilgi sonucuna hangi ideolojik ve yapısal çıkmazlarla ve hangi sosyal kurgularla sürüklenildiğini bulmaktır. 70 sonrasında bu yapılmadı. Yanlış hareket noktalarıyla ya yeni devrimci dalga mahkum ve inkâr edildi ya da eleştirel yaklaşım tamamen terkedilerek yanlışlar taşlaştırıldı. Bu yaklaşım bozuklukları ile açılan 75-80 döneminin 71'e oranla en önemli ayrıcalığı kitleselleşme oldu. Bu dönemin yeni Dev-Genç'ini oluşturan militan gençlik potansiyeli 68'lerle paralellikler gösteren bir çizgide 12 Mart faşist döneminin yarattığı yılgınlık ortamını paramparça ederek siyasal mücadelede yerini almaya başladı.

74-80 siyasal mücadele döneminin en belirgin özelliklerinden biri, o güne kadar Türkiye devrimci hareketinin çatısı altında ve hareketin ideolojik perspektifinden etkilenerek yürüyen Kürt devrimcilerinin 71 sonrasında bu çatıyı terkedip kendi bağımsız örgütlerini kurma yolunda adımlar atmış olmalarıdır.

Ve 80'de bir kez daha yenilgi yaşandı. Gerek 70, gerekse de 80 yenilgilerinin nedenlerini burada işlemeyeceğiz. Ancak yenilgisiyle de benzeş olan iki mücadele dönemi devrimci dinamikleri açısından ayrı pasajlarla açıklanmak durumundadır. Çünkü 70 sonrası, öncesinin kitlesel bir tekrarından ve şekillenmelerin iyice belirginleşmesinden daha fazla bir nitel farklılık göstermez. Bu itibarla 60 sonrası devrimci kuşağın 600 yıllık geleneğinin son dönem görüngülerini ortak bir şekilde açıklamak mümkündür.

*

Sosyalizmin en büyük fabrikalardan en ücra köylere kadar şu veya bu şekilde, olumlu olumsuz tartışılıyor oluşunun tarihi gençliğin 60'lı yıllarda sosyalizmle buluşmasıyla başlar. Ancak bu olay, daha bilimcil ve daha kitapçıl görüldüğü için açıklamalarda sık sık dem vurulan nesnellikten; küçük-burjuvazinin işçi sınıfına yanaşmasından daha farklı bir olaydır. Hiç değilse, ölçü olarak o süreçteki işçi sınıfının toplumsal ve siyasal etkinliğiyle oranlanamayacak bir siyasal akış söz konusudur. Kaldı ki küçük-burjuvaziyi devrimci mücadeleye atlatacat işçi sınıfımızın varlığı dahi o küçük-burjuvaların nezdinde tartışma konusuydu. Ve bugün de hâlâ "fiili öncülük" beratını, o küçük-burjuvalardan koparıp alamamıştır. Diğer taraftan, gerçekte gençliğin siyasete ağırlığını koyması ilk kez 1960'tan sonra olmadı. En belirgin bir biçimde Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülmeye başlamasından günümüze kadar her bunalımlı dönemde, yani ne zaman sistem aksamaya ve devlet bundan zarar görmeye başladıysa, gençlik ortaya atılmış ve *devleti kurtarmaya* soyunmuştur.

Bu davranış eğiliminin kökeni Osmanlı toprak ekonomisi ve devlet yapısının 600 yıllık işleyişine kadar dayanır. Göçebe barbarların yıktığı antika bezirgan İslam ve Bizans medeniyetleri üzerine kurulan Osmanlılıkta, mülkiyeti bütün müslümanlara, tasarrufu da köylüye ait olan toprakları yöneten dirlikçiler, memleket yönetimini de devlet sınıfları olarak yüzlerce yıl ellerinde tuttular. Kendilerini devletin ve memleketin koruyucusu olarak gördüklerinden sistemin sıkıştığı momentlerde hep kurtarıcı rolünü üstlendiler.

Göçebe demokrasisinin gelenekleri üzerine ve bu gelenekleri inkâr ede ede kurulup gelişmiş Osmanlıda sistemin yapısını çözme yönündeki en önemli tarihsel gelişme, tefeci-bezirgan sermaye tarafından sağlanan derebeyleşme olmuştur. Buna karşılık sipahilik ya Celali isyanlarında köylülerle birlikte dağa çıkmış, ya da memleketi yönetmekten sorumlu gördüğü kişileri alaşağı ederek sistemi ve devleti "kurtarmış"tır. İsyan devlete karşı değil, devletin yanında, tefeci-bezirgan sermayenin yarattığı derebeyleşmeye ve bunu devlet içinde temsil eden kişilere karşıdır. İşte bu sıkışık momentlerde ordu ve silvil gençliğin ortaya atılıp siyasete ağırlığını koyması ve Türkiye tarihindeki burjuva devrimlerinde hep vurucu güç rolünü üstlenmiş olması bu 600 yıllık geleneğe dayanır.

Bu geleneğin temel özelliği devleti kurtarmak iken, 60 sonrasında sosyalizme rampalayan tarihsel devrimci gerçeklik "devleti yıkmak" yoluna çıktı. Tarihsel devrimci düşünce ve davranışın gelenekçil şekillenişinden yeni bir düzleme atlayış kuşkusuz ki 71 öncesinde de, 74-80 döneminde de ve hâttâ bugün de sürmekte olan ideolojik ve yapısal kalıtlar bıraktı. Bugün çekilen sıkıntıların büyük çoğunluğu devrim adına davranan yığının sosyal karakteri ile bu sosyalliğe oturtulan siyasallığın kendiliğinden ve iradi yanları arasındaki çatışmadan doğmaktadır. Kafa karışıklıkları ve çözülemezlikler bu çatışmanın kaosu içinde oluşmaktadır. Ancak herşeye rağmen yola koyulma vardır ve 20 senede katedilen yol çok fazladır. Bunu tarihsel devrimciliğimizden bir kopuşma olarak tanımlamaktayız. Ve bu oluşum, bugünkü türevleriyle birlikte ikinci kanal devrimci hareketi, 600 yıllık gelenek kanalını oluşturmaktadır.

*

Ülkemizdeki gelenekçil gençlik eylemi ve eylemciliği ile sosyalizmin son çeyrek yüzyıldaki başatlığı konusunu teorik ve pratik olarak algılayıp bilince çıkaramamanın yarattığı yönelme bozuklukları ve sorunun konuluşu bu yazının konusu olmayacak. Bununla birlikte, hareket eden kütlenin modern kategorik niteliğinin küçük-burjuva oluşu ile bu niteliğe melez ülke yapısallığının ürünü olarak tarihsel davranış geleneklerinin eklenmesinin yarattığı kaneva, kitaplara pek uymayan düşünce ve davranış sistemiyle, ülke devrim orjinalliğini kavrayamayan ve mücadeledeki devrimci ruhu söndürmeye çalışan marksist jargonlu devrim kaçkınlarına açık hedef oluşturduğunu geçerken belirtmeliyiz. Ülkemize özgü bu nesnelliğe yönelik gerici ve yıkıcı eleştirilere ve bunların etkilerine karşı mücadele gelecek süreçlerin en önemli konularından birini oluşturacaktır. Tanzimat aydını eğilimleri ile olaya yaklaşımın, ülke devriminin bir orjinalliğini toprak etmesinin önüne geçmek için çalışmak gerekir. Biz çalışacağız.

Ancak bütün bunlar demek değildir ki gelenekçil gençlik eylemciliğinin modern kapitalizmin sınıf hareketlerinden etkilenmesini göz önünde tutmayacağız. Aksine, kapitalizmin en koyusunun yaygınlaştığı ve kökleştiği üretim ilişkileri ve toplum münasebetleri içinde tarihcil gelenekli davranışları, ilk çıkış orjinindeki yönelmeleri ile modern bir savaşa katılmanın öncüleri olarak görme bilimselliği, mücadelenin katettiği yollar ve bugün eldeki birikim itibarı ile, geleneğin örgüt ve metodolojisine gösterdiği toleransı daraltmak durumundadır. Yakın tarih, tarihsel devrimci eylemciliğin proletarya yörüngesine girmeden kendi hattını tuttuğunda kaderinin ne olduğunu bir değil iki kez göstermiştir. Tarihsel devrimci gelenek kendi gerçekliğinden soyutlanarak çeşitli ad ve biçimlerle dondurulmuş bir düşünce ve davranış sistemi olarak ileri sürülürse bunun skolastik bir yaklaşım eseri olduğu gibi aynı zamanda *proletarya dışı* sınıf ve zümre eğilimlerinin yörüngesel davranışı olduğunu vurgulamaktan bir an bile geri kalmamız düşünülemez. Proletaryanın bağımsız eylemcil hattı bu tür etkiler ve etkilenmelerden arındırılarak yükseltilecektir.

Gerek 60, gerekse 70 eylemciliğinin vardığı nokta idam sehpaları, cezaevleri, hain pusular ve katliamlar oldu. Bu, sınıftan kopuk eylemciliğin kaderidir. Bu kader ne ideolojik yamalar, ne teknik, ne de taktik rönesanslarla değiştirilebilir. Bugün soruna, geçmişin olumlu inkârını, geleceğin kuruculuğunu sağlayacak tarzda yanaşmak momentindeyiz. Başarı kendi gerçekliğimizi algılamamızla orantılıdır.

*

Burada özel bir pasaj 60 yıllık komünist gelenekle 600 yıllık tarihsel devrimci geleneğin sosyalizm düzlemindeki ilişkileri üzerine açılmalıdır.

60'lı yıllar yaşanıyorken sosyalizm adına açılan ilk kapılara yönelen gençlik, proletaryanın sosyal ve siyasal varlığını toplum hayatında duyumsayamadığı için kendi aksiyon gücünün çekimi ile burjuva siyasallıklar içinde yer aldı. Bunlar önce TİP, sonra MDD oldu. Her iki hareket de, 60 yıllık çizginin ayrı bölükleriydiler. Genel akış içinde TİP burjuva sosyalizmini, MDD küçük-burjuva sosyalizmini temsil ve teorize etmekteydi. 60 yıllık geleneğin bir başka çizgisi de Dr. Hikmet Kıvılcımlı şahsında proletaryanın modern örgüt ve mücadele biçim ve parolalarını üretmek uğraşısı içinde sürece ve 600 yıllık geleneğe yaklaşmıştır. İkinci kanal devrimciliğine TİP'in tavır alışı parlamentarizm ve sendikalizmi ülke devrimciliğine egemen kılma çabaları şeklinde oldu. TİP aşıldı. Sosyalizmi gizleyip, örgütlenmeyi erteleyen MDD de geleneksel aksiyonla yaygaralığını fazla sürdüremedi. O da aşıldı. Başlangıç konağından günümüze ulaşan Leninci küprünün temsilcisi Dr. Hikmet Kıvılcımlı ve çevresi ise, önceleri, ayrı bir örgütlenme hattı çizerek sürecin parçalanma eğilimini kışkırtmaktansa, uzun süre, varolan örgütlenmeler içinde sentez girişimlerine yöneldiler. "Babil artığı küçük-burjuva katırlıkları"nın tıkadığı sentezleşme çabalarının ardında Dr. Hikmet'le varlığını sürdüren en eski kuşak sosyalizmi kendi siyasal örgütlenmesine yöneldiğinde mücadele süreç 12 Mart geçidine girmiş bulunmaktaydı.

İkinci kanalın devrimci yürüyüşü eski kuşak sosyalizmlerini gerek TİP ve gerekse MDD üzerinden pratiğin mihengine vurarak aşmıştı. Bu geçişlerde, her ne kadar kendilerine büyük bir teorik ve pratik toleransla yaklaşan Kıvılcımlı düşünce ve davranışı, tavırlarını doğrulayıcı delil olarak gösteriliyorduysa da, siyasal mücadelenin giderek ısınan atmosferi yeni bir olayca işlemeyi ve denemeyi olanak dışı bırakıyordu. Diğer yandan bizzat Dr. Hikmet Kıvılcımlı tarafından 1935'lerden beri teorize edilerek tarih içinden çıkartılan tarihsel devrimci eylemciliğin birdenbire sosyalizm düzleminde aktüalize oluşu, geleneksel sosyalizmin alışkanlıkları ve kriterleri içinde sindirilememiş ve ikinci kanalın giderek kendi kimliğine göre oluşmakta ola siyasallığına, sürecin devrimci görevler açısından daralttığı bir esneklikle yaklaşılarak mahkum edici olunmuştur. Böylece ikinci kanal devrimciliği kendi önderleri ve örgütleri ile yürüyüşünde Dr. Hikmet gerçeğine daima saygılı ama daima uzak kalmıştır.

Sonuçta sınıftan ve sınıf hattında kopukluğu ideolojileştiren ve ideolojisini yaşayan; salt bu yanıyla bile bugünkü devrimci kuşaklara önder olan ikinci kanal devrimciliği Kızıldere'leri kaçınılmaz bir kader olarak yaşadı.

Uluslararası sosyalist hareket ve parti geleneği adına gelenekcil eylemci yapılarla bütünleşmeyi erteleyen Dr. Hikmek ise kaderini adına davrandığı uluslararası komünizm tarafından sosyalist ülkelerden sınırdışı edilerek, prostat kanamaları içinde sönerek, özcesi yapayalnız, bir başına kalarak yaşadı. Sosyalist sistemde bugün kokusu ayyuka çıkan çürüme ve bayağılaşmaya karşı dipdiri bir güçle sosyalizme giren potansiyel arasındaki çatışmanın tercihi ülkeye dönme kararı oldu. Ülkeye dönerek zindanlara doldurulan yeni kuşaklarla kader ortaklığı yapma kararı bizce Dr. Hikmet açısından bir özeleştiridir. Bu buluşmaya ise kanser olanak tanımadı.

Devamı 10. sayfada

DEVRİMİMİZDE TDS GERÇEĞİ

Geçtiğimiz günlerde Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın özgün tarih tezini ortaya koyduğu *Tarih, Devrim, Sosyalizm!* (TDS) adlı kitabı Bibliotek Yayınları tarafından yeniden basıldı. Daha önce iki baskısı yapılan eserin redakte edilmiş bu üçüncü basımına Sarp Kuray tarafından bir önsöz yazılmıştır. Bu önsözü, TDS ve ona bağlı düşüncelerin devrimci ortamda bir tartışmanın platformunu oluşturması amacıyla ve TDS ile henüz tanışmamış genç devrimci kuşağın politik mücadele geleceğinde ve yönelişinde ışık tutacak bu esere dikkatlerini çekmek için yayınlıyoruz.

"Siz muharebede ölen bir askerin 'Mareşal' olduğunu gördünüz mü? Belki mezarı bile belli değil, adını, etini kargalar yemiştir. Yaşayacaksın, gözüm, başka-larını öldürüp onların omuzlarına basa basa yükseleceksin. Davranışını yakından görenler, yaptığında epey kalleşlik, hayli tabansızlık bulsalar bile: ölüler konuşamazlar. Az ötedekilere: 'Külahını kurtaran kaptandır'. Şarktır bu; kim kime? Eloğlu ne yapmış, yapmış üste gelmiştir ya. Altta kalanın canı çıkmışsa kabahat kendisinde. Ölülerle bir iş yapılamayacağına göre; savaş sonunda ancak ayakta kalabilene 'baş kumandanlık' rütbesi ve Mareşallik asası verilebilir. Başka türlüsü olamayacağı için kalleşlik kurnazlık yerine geçer, tabansızlık çabaya süreklilik getirmiş sayılır."

Dr. Hikmet Kıvılcımlı Türkiye sosyalist hareketinin başlangıç konağından itibaren verdiği 50 yıllık kahırlı mücadelesinin deneylerini, Aydınlık dergisinin Mart 1969'da yayınlanan 5. sayısında böylesine acı bir çığlık halinde devrimciliğe egemen küçük burjuva ortamın duvarlarına haykırırken, çok değil iki buçuk yıl sonra, bu çizginin en uçtaki temsilcileri tarafından tespitlerini yaşamıyla kanıtlamak zorunda bırakılacağını, sosyalizm uğruna yılmadan mücadele vermişken bunların sosyalizmin vatanlarından bir sahte Mareşallik kapması uğruna, kapitalizmin insafına terkedileceğini bilebilir miydi? Sosyal determinizm, Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın trajedisinde kendini acı acı hissettiriyordu.

"Derken Sofya'da, pek orijinal bir yandan dokundurmayla, hayatımda ilk kez herhangi bir 'Türk Komünist Partisi'nin (ki Moskova'da ya da Berlin'de bulunurmuş) beni kendi kanunları dışına atmış olduğu haberi verildi, sonra haber inkar edildi. Bunun mantık sonucu olarak, Moskova ile kısa bir süre danışıştan sonra, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti ile Almanya Demokratik Cumhuriyeti polisleri, hiçbir izahat verilmeksizin, beni (iki arkadaşımla birlikte) kendi sosyalist sınırları dışına, Amerikan emperyalizminin askercil üssü Türkiye'nin dostları olan kapitalist ülkelere doğru, ve İnterpol ağlarına doğru, ne yaşıma, ne geçmişime, ne ameliyat sonrası kanser kanamalarıma ve acılarıma bakmaksızın, püskürtüp attılar." (Dr. H. Kıvılcımlı, Brejnev'e Mektup, *Kim Suçlamış*, 1979, s.151.)

" 'Sosyalist ahlak' ya da 'insancıl namus' mu? Kısa vade 'gerçeklik' önünde yenilenlerin ahlakı ve namusu aranır. Küçük burjuva' alışkanlıklarını bırak. Gömülenler tanıklık edemezler. Düşman enayi değil, gizli dosyasını yaysın. Tarihi dosyalar ele geçse Beyazıt Meydanı ne güne duruyor?" (Dr.H. Kıvılcımlı, *Aydınlık*, sayı:5, Mart 1969.)

1980 Eylül dönemi sonrası, Türkiye'nin devrimci ortamında, sosyalist hareketimizin geleneği sorunu çokça tartışılıyor, bu yönde arayışlara giriliyor. Bunu olumlu bir gelişme olarak görüyoruz. Ama bir "gelenek" tartışmasının ancak varolan zincirin nasıl ve hangi mekanizmalarca, hangi toplumsal kurgular sonucunda koparıldığının tespit edilmesiyle anlam kazanabileceğine inanıyoruz. Türkiye sosyalist hareketinin geleneği var mıdır, yok mudur sorusu çok gerilerde kalmıştır. Biz gelenek zincirinin nasıl koparıldığının tespiti ve yeniden bağlanmasından yanayız.

Genç kuşaklar Dr.H. Kıvılcımlı'nın mücadelesini, 22 yılı Türkiye'nin yarı-derebeyi zindanlarında geçmiş ömrünü, onlarca cilt basılı eserini, yüzlerce makaleye ve yüzlerce sayfa yazıya ulaşan basılmamış çalışmalarını tanımıyor olabilirler. Doğal karşılıyoruz. Çünkü devrimçi ortamımızdaki grupçuluk her siyasi yapılanmanın içinde öyle "Beyazıt Meydanları" yaratmıştır ki, militanların okuyacağı kitaplara burjuva sansüründen farksız sınırlamalar konabilmiş, bu arada Dr. H. Kıvılcımlı'nın eserlerinin okunması kimi yerlerde adlı adınca yasaklanabilmiştir. Burjuvazi kendi değerlerine sahip çıkmada ve kendine hizmet edenleri tasnifte, işçi sınıfı yoksul yığınlar adına mücadele iddiası taşıyan bizlerden daha tutarlı davranabiliyorsa, ortada aşılması gerekli bir engel var demektir. Türkiye sosyalist hareketinde gelenek sorununun tartışılmasına bu noktadan başlamak ilerletici olacaktır kanısındayız.

"Buna karşılık, Şark aydını demişler ona. 'Lale'yi isterse bir soylu çiçek, dilerse boyuna takılmış kızgın demir anlamına çekiverir. Sen edebiyata, şiire, müziğe, tiyatroya, romana, davula zurnaya bak... Babasını satmaya 'evrensel deha', ihanete 'taktik inceliği' denir. Kağıt bu: üzerine yazılanı 'almam' diyebilir mi?" (Dr. H. Kıvılcımlı, *Aydınlık*, sayı:5)

Ölümünden yıllarca sonra Kıvılcımlı'ya "Mareşallik" sağlama gibi bir iddiamız yok. Böyle bir şeye zaten en başta kendisi karşı çıkardı. Ama akıl almaz bir yasağın tekzip edilmesi ve genç kuşakların kurak bir toprakta bunca ürün vermiş bir sosyalizm savaşçısını tanıması, kopmuş-koparılmış bir gelenek zincirinin bağlanmasında atılacak önemli bir adımdır diye düşünüyoruz.

"Üstelik Sümer medeniyeti batmış, Gılgamış destanı kalmıştır. Prensip savaşı unutulur: Edebiyatı kuşaktan kuşağa masallaşır." (Dr.H. Kıvılcımlı, *Aydınlık*, sayı:5)

Kıvılcımlı'nın yapıtlarının tümünün önemli olduğu kuşku götürmez. Ancak, özellikle tarih konusunda yaptığı araştırmalar ve verdiği ürünler "klasik" olarak değerlendirilmesi gereken bir düzeydedir. Çünkü bu yapıtlarda Doğu'da antika tarihin, karanlıkta kalan "bata çıka gidişine" ışık tutan bir teorik açılım söz konusudur.

Tarih, Devrim, Sosyalizm, bu açılımın tüm boyutlarıyla sergilendiği ve sistemli bir bakış açısı olarak sunulduğu bir eser olma niteliğiyle, Dr.H. Kıvılcımlı'nın diğer tarih araştırmalarının doğru anlaşılmasında anahtar rolü görmektedir.

Türkiye devrimci mücadele tarihinin, özellikle 1960 sonrasını kapsayan yaklaşık otuz yıllık diliminde, iki ana yenilgi konağı var: 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980. Bu yenilgi dönemleri hem bir geri çekiliş hem de geçiş özelliği gösteriyorlar. Yenilgi konakları öncesinde çok çetin ve sistemli bir saldırıyı göğüslemek ve anti-faşist karşı koymayı örgütlemek görevini üstlenen devrimciler, içinde yer aldıkladı grupların yoğun günlük pratik uğraşı içinde oluşturabildikleri ve çoğunlukla da bir "Bildirge"nin kapsamına sığdırılan kısır bir düşünce ortamında şekillenmişlerdir. Bu açıdan yenilgi sonrası dönemler gruplarla birlikte bu kısır düşünce çerçevelerinin de büyük sarsıntılar ve yıkıntılar geçirdiği dönemler olmaktadır. Bilimsel araştırma ve tartışma eğiliminin ön plana çıktığı ve en alt birimdeki militana dek yansıdığı bu süreçte yeniden şekillenmeye ve yaşam bulmaya çalışan devrimci ortamı, deyim yerindeyse "her telden ve her sesten" sosyalizm teorileri ve yorumları kaplıyor. Bu çabalar Türkiye devrimci hareketinin birliğinin yolunu açacak ve bir sentezi zorlayacak devrimci öze bağlı kalındığı sürece zenginliğimizi oluştururlar ve böyle bir çokseslilikten korkmamak gerekir. Ancak 12 Eylül'ün yarattığı ağır bunalım ile birlikte "yeni Marksizm teorileri ve yorumları" sosyalizm kalpazanlığına ve burjuvazinin devrim düşmanlığının sol makyajla sunulmasına dek vardırılabiliniyor. Karşı olduğumuz budur.

Bugüne dek, yenilgi konakları sonrası süreçlerde devrimci ortamı kuşatan "bilimsel araştırma ve tartışma" eğilimi, göreli ileri götürme özelliğine karşı, ülkemizde hareketin taşıdığı yapısal çıkmazlar nedeniyle ve bu bağlamda geniş bir devrimci çevrenin ve mücadelede yerini alan her yeni kuşağın teorik sorunları, kendi grubunun teorik gelişme seviyesine göre sınırlaması engeline takılıyor. Sonuçta devrimci mücadelenin yeniden ivme kazanması ile birlikte pratik dışına düşüp, fikir kulüpleri düzeyinde bitmez tükenmez beyin egzersizleri üretmekle sınırlı kalıyor ya da Amerika'yı durmadan yeniden keşfetme hırsıyla yanıp tutuşan boyutsuz "Bildirge"lerin dar sınırlarında güdükleşiyor.

1971 sonrasında, özellikle de 1973-74 yıllarındaki "geçiş döneminin" bilim arayışlarında, Dr.H. Kıvılcımlı ne yazık ki yukarıda çizdiğimiz çerçeveyi kıramadan baş köşeyi aldı. Kuşkusuz bu başarısızlığın suçu, artık hayatta olmayan Kıvılcımlı'da ve tezlerinde değil, o düşünceleri gerektiğince dövüştürmeyi bilemeyen, daha doğrusu tezlerin sadece kendi yapılarına ve o dönemdeki kısa vadeli hesaplarına uyan yanlarıyla, kendilerine grupçu bir zırh örme yolunu seçen çevrelerde aranmalıdır. Kıvılcımlı'nın program-örgüt-taktik vb. konularda yazdığı yapıtlar da kuşkusuz üzerinde önemle durulması gereken emek ürünleridir. Ancak Dr.H. Kıvılcımlı'nın gerçek teorik zenginliğini, genel olarak Doğu, Türkiye ve Ortadoğu'nun mahşere dönmüş, düğüm düğüm üstüne eklenerek çözümsüzlüğü ve acıları ebedileştirmiş alt ve üst yapısal belirleyici tüm ilişkilerini bilimsel bir temelde ve tüm antika tarih için geçerli olan bir metodla belli kurallara, bir sistematiğe bağlamayı başarması oluşturmaktadır.

Tarih eşiğinden adımı atan barbarın fütursuzluğu ve çocuksu tazeliğiyle 1960 sonrası yıllarda sosyalizme yönelen gençlik yığınları açısından, bir yenilgi konağında, Türkiye gibi kapitalizm öncesi üretim biçimlerini: antika tarihi ve hâttâ tarihöncesini bağrında yaşatan bir ülkede, Kıvılcımlı'nın antika medeniyetlerin *kuruluş* ve *yıkılış* kanunlarını araştıran tezleri, geleneksel "bilim arayışı"nın boyutlarında değişiklik yaratabilirdi. O dönemde bu olmadı. Çünkü "Doktorcu" olma iddiası taşıyanlar da gruplardan bir grup olma özelliğini kendi yapılarında aşabilecek bir tarzda Kıvılcımlı'nın tezlerini tasnif etme ve yorumlama bilincinden ve birikiminden yoksundular. Kimileri kısa yoldan "ilerleme" fırsatını Kıvılcımlı'da bulduklarını sandılar, üzerine basıp geçtiler. Kendi mikro düzeydeki planlarıyla öylesine gözleri örtülmüştü ki, Kıvılcımlı'yı tam da bu olağanüstü zenginliği eleştirerek "aştıklarını" sandılar. Diğerleri Kıvılcımlı'yı savunmakta sadık kalsalar bile, onun ülke gerçekliğine ışık tutan ana tezlerini tarihsel önemiyle kavrayamadılar, süreç içinde giderek fikir kulübüne dönüşen yapılarda işlek kalemlerin polemik hazinesine dönüştürdükleri tümüyle orijinal ve gelişime açık bilimsel bulguları grupçuluk kaosunda ve artık sokakta anti-faşist karşı koymayı örgütlemeye başlayan devrimcilik gerçekliğinden uzakta dogmalaştırdılar, anlaşılmadan dondurdular.

Dr.H. Kıvılcımlı "Doktorculuk" parantezinin dar sınırları dışında herhangi bir grubun değil, tüm devrimci hareketin ortak bir zenginliği olarak görülmeli, onun özgün çalışmalarının -eleştiri düzeyinde bile kalınsa- dikkatle incelenmesinin hem Marksizmin temel teorik problemlerini tartışmada ve hem de "kendiliğindenlik" çıkmazından sıyrılıp politikada kendi bağımsız gündemini belirlemeye soyunacak bir devrimci çıkışın kaçınılmazca gereksinim duyacağı program çerçevesini biçimlendirmede çok zengin bir kaynak işlevi göreceğindüşünülmelidir.

Tarih, Devrim Sosyalizm'in devrimci ortama yeniden sunuluşunu, ilkesel zorunlulukların da ötesinde şöylece gerekçelendirmek mümkün;

1. Okuyacağınız bu kitap ve içindeki Tez'e dayanarak yapılmış diğer araştırmalar, tarihsel maddeciliğin kurucu ustalarının, antika tarihteki mülkiyet ilişkilerinin kendilerinden sonra gelecek Marksist kuşaklarca araştırılmasına yönelik vasiyetlerinin yerine getirilmesidir.

Marx, *Kapitalist Üretim Öncesi Biçimler* adlı yapıtında, klasik antikitedeki toprak mülkiyeti sorununa ilişkin olarak "*bütün bunlar üzerine daha ayrıntılı ve daha derinleştirilmiş olarak yeniden dönülmelidir*" notunu düşerken belki de bunun bir vasiyet olacağını bilmiyor ve antika tarih üzerindeki araştırmalarını sistematik hale getirerek belli sonuçlara varmayı amaçlıyordu. Ama ne zaman, ne de objektif koşullar buna olanak tanımamıştır.

Morgan'ın araştırmalarını bile Marx tam yorumlama fırsatını bulamamış, bu görev Engels tarafından tamamlanmıştır. *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni* adlı bu temel yapıtta Engels, Morgan'ın Amerikalı yerli kabilelerinin toplumsal yapısı üstüne yaptığı araştırmaları yorumlayarak Atina, Roma sitelerinde ve Roma'yı yıkan Cermenler'de, sınıfsız toplumdan sınıflı topluma: gensten devlete geçişi incelemiştir.

Gerek Marx'ın, gerekse Engels'in zamanlarında arkeoloji ismi verilen bilim yeryüzünün ilk ve orijinal kenti: Irak medeniyetini gün ışığına çıkaracak bulgulara kavuşmamıştı. Bu olay derinliğine ve ayrıntılı incelenmeden de "Doğu sorunu"nun köklerine inmeye olanak yoktu. O halde bilimin sağladığı bu bulguları yorumlamayı ve tasnif etmeyi reddetmek, "Marx ve Engels herşeyi yazmışlardır" türünden skolastik demagojilerle yaratıcı çaba yoksunluğunu örtmeye çalışmak, dünyayı kavramada bilimsel bir metod sunma iddiası taşıyan ve "objektif koşulların" önceliğine ve belirleyiciliğine tanıdığı üstünlükle felsefeyi yeryüzüne indiren Marksizmle nasıl bağdaştırılabilirdi?

Kaldı ki Marx ve Engels Doğu'da gördükleri farklılıklar karşısında, "Marksistlerimizin" irkilmelerine ve gözlerini yumma çabalarına hiç benzemeyen o çok soğukkanlı maddeci bilim adamı bakışlarıyla, izlenmesi gereken yolun birçok ipucunu da veriyorlardı.

Karl Marx, 2 Haziran 1853 tarihinde Engels'e yazdığı mektupta şöyle diyordu: "*Bernier, haklı olarak, Doğu'nun -Türkiye, İran, Hindistan'dan söz ediyor- bütün olgularının anahtarının özel toprak mülkiyeti olmamasında olduğunu buluyor. İşte gerçek anahtar bu, Doğu cennetinin bile gerçek anahtarı bu*". (Bkz. Marx-Engels, *Din Üzerine*, Sol Yayınları, 1976, s.123) Bu mektuba Engels yanıt veriyor: "*Toprak mülkiyetinin yokluğu, gerçekten de bütün doğunun anahtarıdır. Bu, siyasal ve dinsel tarihin temelidir. Ama doğuluların toprak mülkiyetine, feodal toprak mülkiyetine bile varamamalarının kökeni nedir?*" (F. Engels'ten K. Marx'a -Manchester, 6 Haziran 1853, *a.g.e.*, s.123) Bu mektubunda Engels, bu tesbiti yaptıktan sonra, sorduğu sorunun yanıtını (sulama kanalları, barajlar gibi) büyük imar işleri yapılması zorunluluğunda arıyor. Bunun Doğu'da özel mülkiyet bulunmamasının temel nedeni olduğunu söylüyor. Bu bir hipotezdir. Ama Marx ve Engels'in yazdıklarında hipotez olmayan bir olgu da vardır. Doğu'da özel toprak mülkiyeti yokluğu... Kısacası Batı'nın klasik gelişiminden farklı bir süreç görmekteydiler Doğu'da...

Doğu sorunu üzerinde sınıfsız toplumdan sınıflı topluma değişik geçişler ve antika tarihte barbarların oynadığı rol konusunda Marx ve Engels tarafından pek çok yol gösterici ışık yakılıyordu. Çeşitli yerlerde konunun araştırılması gerektiğini birbirlerine yazmış, ya da notları arasına kaydetmişlerdi. Doğu'da ve genelinde antika tarihte incelenmesi gereken farklı özellikler bulunduğunu görüyorlar, sonraki yılların Marksist araştırmacılarının, özellikle de sosyalist sistemin şematik yaklaşımının tam tersine, Batı Avrupa'da yaşanan feodalizm'den kapitalizme geçiş sürecinin genelleştirilemeyeceğinin altını çiziyorlardı. Marx dev eseri *Kapital*'de, bu sürecin her yerde neden, ayrı incelenmesi gerektiğini şöyle gerekçelendiriyor:

"Asya biçimleri altında, tefecilik, ekonomik çöküntü ve politik yozlaşma dışında, herhangi bir etki göstermeksizin uzun süre devam edebilir. Ancak kapitalist üretimin diğer önkoşullarının da bulunduğu yer ve zamanda, tefecilik, bir yandan feodal bey ile küçük-ölçekli üreticiyi mahvetmek, öte yandan emek araçlarını sermaye içerisinde toplamak suretiyle, yeni üretim tarzının kurulmasında yardımcı araçlardan biri halini alır." (*Kapital*, c. III, Sol Yay, s.632)

"Bir yandan zengin toprak sahiplerinin tefecilik yüzünden yıkımı, öte yandan küçük üreticilerin büsbütün yoksullaşması, büyük miktarlarda para-sermayenin oluşumuna ve yoğunlaşmasına yol açmıştır. Ne var ki, bu sürecin modern Avrupa'da olduğu gibi, ne ölçüde eski üretim tarzına son verdiği ve bunun yerine kapitalist üretim tarzını geçirip geçirmediği, tamamen tarihsel gelişme aşamasına ve bununla birlikte ortaya çıkan koşullara bağlıdır." (*a.g.e.*, s.619-630)

Dr.H. Kıvılcımlı'nın Tez'inin *bir katkı olma* boyutunda taşıdığı iddia, tarihsel maddeci metodu antika tarihte medeniyetlerin bata-çıka gidişlerine ve barbarlık-medeniyet ilişkilerine uygulayarak, Avrupa gelişim sürecinden (Grek medeniyeti-Roma medeniyeti-Ortaçağ-Kapitalizm) farklı bir olguyu kapitalizme geçişin önkoşullarını bir türlü üretemeyen bir dünyanın, Doğu'nun, tüm geçiş konaklarını ve gelişim dinamiklerini 7000 yıl önce ilk medeniyetin çıktığı Irak kentleri Ur, Uruk, Cemdet-Nasr'dan bu yana inceleyerek teorileştirmesinden kaynaklanmaktadır.

2. Bugün ülkemizde ekonomi, politika, toplumsal yapı, kültür ve diğer alanlarda hangi soruna el atarsak atalım, Batı'ya benzer tam bir sosyal devrim yaşanmayışının yarattığı tarihöncesi-prekapitalizm ve kapitalizmin birbirleri üstüne katlanarak bir arada varoluşları, bu üç katlı ehram bizi hızla protosümer'e kadar inen bir sürece

bağlamaktadır. O halde ülkemizde ve aynı gelişim sürecinin çarpıcı sonuçlarını her gün yaşayan Ortadoğu mahşerinde antika tarih incelemesi kesinlikle akademik bir sorun olarak kabul edilemez. Tarihin derinliklerinden hız alan toplumsal dinamikler bu ülkelerin geçiş konaklarında temel yol açıcı etken oluyorlarsa, düzeni değiştirme ve siyasal iktidarı ele geçirme misyonu ile yükümlü güçler pratikte varolan bu gerçekliği teoride açıklamak ve hem iktidar yürüyüşlerinde hem de önerdikleri program çerçevesinde dikkate almak zorundadırlar.

3. Özellikle II. Emperyalist Evren Savaşı sonrasında "geri" ya da "az gelişmiş" olarak nitelenen ülkelerin birçoğu hızla emperyalist metropollerden kopmaya, ya doğrudan sosyalizme geçmeye, bu olmadığı noktada ise en azından "kapitalist olmayan kalkınma yolu" denemesi içinde, sosyalist sistem yanında tavır almaya başladılar. Geri kalmış ülkelerdeki bu beklenmedik gelişmeler, önce "Batı kapitalizmi" doğsun, "modern proletarya büyüsün" ondan sonra batılı anayurtlarda "sosyalizm" kurulursa ve emperyalizm buyrultu verirse antika tarihte kalmış yığınlar belki sosyalizme geçerler gibisinden şemalaştırılmış yaklaşımları yerle bir etmeye başladı.

"O zaman kafalara dank etti. Yeryüzünde 500 yıllık 'özel teşebbüs' cennetine bu geri 'barbarlar' kulak asmıyorlardı. 'Hürriyet için hürriyet' gevişi getiren Batı kapitalizminin, Osmanlı kapıkulları kadar süslü ve takıntılı ücret köleleri sürülerini kendi alınyazılarında uyarmanın yolu, işte, antika tarih gelenek-görenekli sömürge, yarı sömürgelerden geçiyordu.

"7 binyıllık antika tarih yeni bir tufan yaratıyordu. O kaçınılmaz hengame, 7 bin yıllık yaşantısını güneşin altına seriyordu. Kimseden ne 'kutsal kişi mülkiyeti' büyüsü, ne 'vazgeçilmez özel sermaye' buyrultusu sormuyordu. Kendi göbeğini kendi kesiyordu.

"Ne idi bu antika çağların barbar saldırılarını düşündüren önüne geçilmez davranış? Nereden geliyordu o geri kalmış ulusların hiçbir girişimde sosyalizmden geri kalmayan ayaklanışı, sosyalistleniși?" (Dr.H. Kıvılcımlı, *Tarihöncesi, Tarih, Devrim, Sosyalizm,* Önsöz, Tarihsel Maddecilik yay.)

Bu soruların yanıtları köklerini antika tarihte bulurlar, sonuçları doğrudan günümüzü ilgilendiren altüstlüklerde yaşanıyor.

Küba'dan Çin'e, Angola'dan Vietnam'a, Kore'ye, Nikaragua'ya kadar "geri" ülkeler birer birer sosyalizme atlıyorlar. Libya, Suriye, Yemen, vb. örneklerinde izlenen, bir gecede sistem değiştirmeye varan askeri müdahaleler yaşanıyor.

Şah'ın yıllar süren istibdadı, modern sınıfların değil, mollaların ve çarşı esnafının öncülüğünde başarılan bir halk ayaklanması ile -bugün varılan sonuç ne olursa olsun- yıkılıyor.

Ülkemizde bir 27 Mayıs 1960 konağı yaşanıyor. Dönemin Devlet Başkanı, Başbakanı, Hükümet üyeleri, DP milletvekilleri, yüksek rütbeli subaylar, bürokratlar vb. kısacası hakim sınıf temsilcileri bir gecede Yassıada kayalığına kapatılıveriyorlar. Bu baskının gel-gitleri 1963'e kadar sürüyor. Albay Talat Aydemir genç subaylar ve Harbiyelilerle ihtilal girişiminde bulunuyor ve silah arkadaşı Binbaşı Fethi Gürcan ile birlikte darağacına giderken, yıllar sonra Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın yattıkları Mamak'taki idam hücrelerinin duvarlarına sosyalizm sloganlarını kazıyorlar.

Ortadoğu'da Kürt ulusunun yıllardır sömürgeciliğe karşı vermiş olduğu ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesini besleyen kanallardan birisi, devrimci literatürde zaman zaman feodaliteyle karıştırılan ve hızını tarihöncesinin ilkel komüna gerçekliğinden alan geleneksel aşiret yapılarıdır.

Gerek SSCB, gerekse ABD bölgedeki politikalarını genelde yalnızca modern sınıf tercihleri üstüne değil, bu tarihsel vurucu güç dinamiklerini de hesaba katarak kuruyorlar.

Tüm bu gelişmeler karşısında, modern sınıfı (işçi sınıfını) siyasal iktidar kavgasında örgütleme ve onun öncü müfrezesi olma iddiasını taşıyanlar ne tavır alıyorlar? Bu gerçekliklere kısa ve uzun vadeli programlarında, stratejilerinde, taktiklerinde ne kadar yer veriyorlar?

Marksizm objektifliğini, bilimsel bazlarını belli kalıplara göre hayatın gerçekliğine bakmaktan, "bize rağmen" varolan olayları yargılamaktan değil, somutu bütün derinliğiyle kavramaktan ve metodun süzgecinden geçirerek tasnif etmekten alıyor.

Ayrıca bugün, başta Sovyetler Birliği gelmek üzere, çeşitli ülkelerde sosyalist iktidarlar ve yıllardır süren sosyalist uygulamalar var. Sovyetler Birliği'nde bu uygulamalar yetmiş yıllık bir tarihe sahip. En eski olmanın yanında, Sovyetler Birliği deneyinin diğer bir önemli özelliği, "geri" bir ülkede sosyalizmin inşası sorununun çok zengin bir panoramasını çizmesidir. Kuşkusuz bu panorama dikensiz bir gül bahçesi sermiyor gözlerimizin önüne. Bugün, gerek inşa sürecinin yargılama boyutunda, gerekse günün dayattığı yeni yapılanmalar planında bizzat sosyalist ülkelerin parti yöneticileri yaşanmış ve yaşanan çeşitli sorunları açıklıyor ve eksikleri tartışıyorlar. Ancak bugün sosyalizm dünyanın üçte birinde somut, elle tutulur, gözle görülür ve tartışılır bir gerçekliktir. Tek başına bu olgu bile, "geri" bir ülkede sosyalizmin inşa edilebilirliğinin, bu büyük mücadele sayfasının zaferle noktalandığının en dolaysız kanıtıdır.

Dr.H. Kıvılcımlı'nın ülke orijinalitesine ışık tutan teorik tespitleri, dünyada "geri" kategorisinde anılan ülkemizde sosyalizmi gerçekleştirecek işçi sınıfının büyük iktidar yürüyüşünde yanına alabileceği ve mutlaka alması gereken, en derin ve en geniş tarih ve toplum olanaklarına dayalı tarihsel devrimci dinamikleri gelişim ve sıçrama konaklarındaki fonksiyonları ile birlikte kavramamıza olanak vermektedir. İşçi sınıfının öncü partisi, devrim mücadelesinin yakın ve uzak strateji ve taktik hesaplarında ne bu dinamikleri atlayabilir, ne de onların kavramasına ve yönlendirmesine yarayacak teorik tesbitleri görmezden gelebilir. Diğer yandan Dr.H. Kıvılcımlı'nın tezi, söz konusu toplumsal ve tarihsel dinamiklerle gelecekteki bir sosyalist iktidarın kuracağı ilişkiler açısından da büyük önem taşımaktadır. Bugün, devrimcilerin içinde bulunduğu koşullarda bile karşılaşılan "zorunluluklar", yarın sosyalist iktidarın önüne çok büyük ölçekler içinde çıkacaktır. Üzerinde ne denli süslü demogojiler yapılırsa yapılsın bugün ülkemizin yaşadığı ekonomik, kültürel, ahlaki, toplumsal, vb. kördüğümlerin İskender kılıcıyla açılacağı günler çok geride kalmıştır. Hem en canlı dinamikleri, hem de en büyük çıkmazları bağrında yaşatan ülkemiz, ancak doğru teorik çözümlemeler ve bu çözümlemeler doğrultusunda ilerleyen işçi sınıfının öncülüğünde aydınlığa çıkacaktır.

4. Türkiye geçmişi ile bağlarını koparamamış bir Ortadoğu ülkesidir. Geçmişi ile bağlı olduğu boyutta Doğulu, ondan kopabildiği ölçüde de Batılıdır. Ülkemizin bu gerçekliği, bir yanı ile toplumsal ve siyasal olaylarda yaşanan trajedinin nedenini, diğer yanıyla da toplumun taşıdığı dinamizmin itici gücünü oluşturuyor. Ülkemizin tarihsel dinamikleri üzerine açılan herhangi bir tartışma ve bu konuda yapılan tespitler, tasnifler doğrudan günümüze bağlanan, bugünkü sosyo-ekonomik yapımızı, sınıfsal tercihlerimizi etkileyen sonuçlar yaratıyorlar.

12 Mart 1971 öncesinde İdris Küçükömer'in *Düzenin Yabancılaşması* isimli kitabı ile devrimci ortamda çıkış yolları arayan tarih tezleri, 12 Eylül zonrasında Yeni Gündem ve çevresinde toparlananların savundukları "sivil toplum" tezleriyle yeniden canlandırılmaya çalışıldı. Ama bu kez sorun yalnızca "sol cephede tartışılan bir tez" olma boyutunun dışındaydı. İdeolojik öz değişmemiş, ama yeni bir politik yayılıma kavuşmuştu. Tercüman gazetesinin Taha Akyol, Nazlı Ilıcak, vb. yazarlarından başlayan, Çetin Altan, Süleyman Demirel ve Bülent Ecevit'i de içine alan "sivil toplumcu" ve "müdahele aleyhtarı" çevre, Yeni Gündem'in katılmasıyla daha da renkleniyordu. Tartışmanın hedefi belliydi: Finans kapital bir yandan geleneksel Devlet yönetimi ile, devlet sınıfları ile sürdürdüğü "iktidar çatışmasının" ideolojik zeminini yaratmaya uğraşıyor, diğer yandan da izlenen ekonomi politikanın kaçınılmaz sonucu olarak ortaya çıkacak toplumsal patlamalara karşı, sol içinde "Liberalleşme" eğilimlerini teşvik ederek 2000'e doğru uzanan yılların garantisini almaya çalışıyordu.

Türkiye'de sivil toplumcu tezler, herşeyden önce belli bir tarihsel tasnif ve bu tasnif içinde yapılmış tercihler üzerinde yükseliyorlar. Daha doğrusu, bugün yapılan siyasal tercihlerin tarih içindeki kökleri bulunmaya çalışılıyor. Bu yaklaşım *solculuk* ve *demokrasi* gibi kavramlar adına değil de, doğrudan finans-kapital adına yapılsa iç tutarlılık taşıyor demektir. Ama hem sivil toplumculuğu hem de solculuğu aynı anda savunmaya olanak görünmüyor.

Sivil toplumcular tarihte bir tasnif yaparak bugüne uzandıkları için onların tezlerine yanıt verebilmek, tasniflerini eleştirebilmek ve alternatif önerebilmekten geçiyor.

Osmanlı İmparatorluğu'nun kesim düzeni döneminde, kuruluş aşamasındaki üretken ve savaşçı niteliğini kaybederek bozulan, esnaflaşan ve yenilikçi eylemin karşısına engel olarak dikilen Yeniçeri Ocağı ile esnaf ve ulema güçlerini temel alıp, tarihsel süreç içinde birbirine bağladıkları Jön Türklerin Prens Sabahattin kanadı-Hürriyet ve İtilaf-Birinci Büyük Millet Meclisinde, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde ikinci grup-Terakkiperver Fırka-Serbest Fırka-Demokrat Parti-Adalet Partisi-(kimilerince açıkça ilan edilen) ANAP gibi kuruluşları ve 24 Ocak politikalarını tutulması gerekli "sol yan" ilan edip, bunların ardındaki sınıfsal güçleri *Doğucu-İslamcı halk cephesi* olarak koyan sivil toplumcular, bu tasnifleriyle günümüz içinde de belli sonuçlara bağlanıyorlar: İç dinamiği ile Batı'daki gelişmeye benzer bir boyutta, serbest rekabetçi dönemini yaşayıp kapitalizme geçememiş acentacı burjuvaları ve onların kırsal alandaki yedek gücü gerici asalak tefeci-bezirgan sermayeyi, bu sınıfların temsilcilerini Demokrasi güçleri olarak gösterip, diğer yandan kendi iç dinamiği harekete geçemeyen bu sinik sınıfa gelişme yollarını tepeden inme aksiyonlarla açan geleneksel eylemciliği demokrasiyi sekteye uğratan güçler olarak sunuyorlar.

Bu teorik sapıtmaya verilecek yanıtın tutarlı bir tarih tezi çerçevesinde işlenmesi zorunludur. Bu, salt şu ya da bu kişiye, şu ya da bu dergiye bir yanıt verilmesi gerekliliğinden dolayı değil, dönemin geri çekiliş karakterine uygun olarak yapılan bu ideolojik saldırının devrimci ortamın geleneksel tarihsel dinamikler gerçekliğine yaklaşımında yaratabileceği olumsuz etkileri önlemek ve devrimcilerin kendi gündemlerini ortaya koyma şansını yaratmalarını sağlamak açısından da önemlidir.

Okuyacağınız Tarih Tezi, böyle bir alternatif tasnif olanağını 7 bin yıl öncesinin Irak medeniyetinden başlayarak, İslamiyet içindeki çatışmalardan Osmanlı kuruluşuna, Fatih Sultan Mehmet'e, gerileme döneminin yenilikçi akımlarına ve günümüze kadar izleyebilmenin metodolojik anahtarlarını vererek sunmaktadır.

Antika tarihte medeniyetleri durduran ve giderek çökkünleştiren sınıf çelişkileri, tefeci-bezirgan tahakkümü ve derebeğileşme, hiçbir zaman medeniyetin içinde yeşeren bir sosyal sınıf alternatifiyle çözülemiyor. O zaman Antika tarihte medeniyetleri yıkan ve yeni toplumsal yapılanmalar kurulmasına yol açan barbar akınlarını tarihin tekerleğini ileriye döndürücü bir güç olarak görmek zorunlu olur. İslamiyetin kuruluşunun altında da böyle bir sınıfsız toplum tepkisi yatar. F. Engels bu konuda şöyle diyor:

"Muhammed'in tarihinin kendisini bugünlerde ele alacağım; şimdiye dek bana bu, kentlerde yerleşmiş olan ve çöküş içinde bulunan ve o çağda aynı zamanda tam bir dinsel çöküntüde olan ve soysuzlaşmış bir doğaya tapmaya, gene bozulmuş bir Yahudilik ve Hıristiyanlık karıştıran Fellahlara karşı bir bedevi tepkisi niteliğini taşıyor gibi geliyor." (F. Engels'ten K. Marx'a, Manchester, 6 Haziran 1853)

Peki, yeni kuruluşun ardından medeniyetin, sınıflı toplum biçiminin ağır basmaya başlamasıyla birlikte Kandaş Anayasa kurumları ne olur?

"Bu yeni anayasayla, ister göçmen ister azatlı köle olsun, oturma hakkına sahip çok sayıda yabancının kabulü ile, kan bağları üzerine kurulu örgütlenmenin organları kamu işlerinden uzaklaştırılmışlar, özel demekler ve dinsel tarikatlar durumuna düşmüşlerdi." (F. Engels, *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni,* s.151-152) Demek ki, 1. İslamiyetin kuruluşundan itibaren 2. İslamiyet içinde mezhep çatışmaları tarzında ortaya çıkan bölünmelerden itibaren, kandaş toplum faktörünü ve tepkisini takip edebilmek, sonraki yüzyılların tüm halk ayaklanmalarını da ilgilendiren bir boyutta, ülkemizin ve kökünü İslam medeniyetinden alan diğer Ortadoğu ülkelerinin güncel toplumsal dinamiklerinin de anlaşılması için bir zorunluluktur.

Dr.H. Kıvılcımlı'nın Tarih Tezi ve araştırmaları, bu incelemeyi tüm antika tarih içine yayarak ve kuramlaştırarak tüm toplumların kapitalizm öncesi gelişim evrelerine önemli teorik açılımlar getirmektedir. Kandaş toplumun medeniyet içinde süren kalıntılarının nasıl genelleştirilebilir ve kalıcı etkiler yaptığını yine Engels'ten, Avrupa ortaçağındaki halk ayaklanmaları üzerine yaptığı tespitlerden izleyelim:

"Feodaliteye karşı devrimci muhalefet bütün ortaçağ boyunca sürdü. Koşullara göre kah mistik biçimde, kah açık mezhep sapması biçiminde, kah silahlı ayaklanma biçiminde ortaya çıkıyordu. XVI. yüzyıl reformcularının mistikliğe ne kadar bağımlı oldukları bilinmektedir.Münzer de ona çok şey borçludur.Mezhep sapmaları, kah ataerkil yaşantı alışkanlıkları olan Alpler'deki çobanların kendilerine kadar ulaşan feodaliteye tepkileri (vaudoislar), kah kendisinden kaçan kentlerin feodalizme muhalefetinin ifadesi (albigeois'lar, Arnaud de Brescia, vb.), kah basit köylü ayaklanmalarıydı (John Ball, Picardia'daki Macaristanlı usta, vb.)." (F. Engels, *Köylüler Savaşı,* Payel Yay., 1978, s.62)

"Kentlerdeki mezhep sapması -ve Ortaçağ'ın tam anlamıyla resmi mezhep sapması budur- aslında rahiplere karşı yöneliyordu; onların zenginliklerine ve siyasal durumlarına saldırıyordu. Burjuvazi şimdi nasıl ucuz hükümet istiyorsa, Ortaçağ burjuvaları da o zaman ucuz kilise istiyorlardı." (a.g.e., s.63)

"Köylülerin ve halkın (pleblerin) ihtiyaçlarının doğrudan ifadesi olan ve hemen her zaman bir ayaklanmaya bağlanan mezhep sapması bambaşka nitelikteydi. Kuşkusuz burjuva mezhep sapmasının rahiplere, papalığa ve ilkel kilise düzeninin yeniden kurulmasına ilişkin taleplerini içeriyordu, ama sonsuz derecede de ileri gidiyordu. İlkel Hıristiyanlığın eşitlik koşullarının topluluğun bütün üyeleri arasında yeniden kurulmasını ve bunların aynı zamanda sivil toplum için de kural olarak kabul edilmelerini istiyordu." (a.g.e., s.6)

"Bu durum halk kesiminin yalnızca feodalizme ve ayrıcalıklı burjuvaziye karşı mücadeleyle niçin yetinemeyeceğini açıklamaktadır: En azından hayal olarak, yeni belirmekte olan çağdaş burjuva toplumunu aşmak zorundaydı. Bu durum, her türlü mülkiyetten yalıtılmış bir kesimin niçin, sınıf zıtlıkları üzerine kurulmuş bütün toplum biçimlerinin ortak kurumları, görüşleri ve düşüncelerini söz konusu etmesi gerektiğini açıklamaktadır. İlkel Hıristiyanlığın şiliastik coşkuları bunun için en elverişli bir çıkış noktası veriyordu (...)*

"İlkin Almanya'da, Thomas Münzer *ve taraftarlarında rastladığımız bu gelecek tarihin şiddetli özlemi, halk kesiminin yaşama koşulları göz önüne alındığında yine de anlaşılabilir bir şeydi. Daha önce taborit'lerde* malların şiliastik (millenarist -bin yıllık) ortaklığı görülmüştü, *ama yalnızca askeri düzeyde bir tedbir olarak. (ab.ç.) Bu komünist yankılar ancak Münzer'de, toplumun gerçek bir kesiminin özlemlerinin ifadesi olmaktadır. Ancak onda belli bir açıklıkla ifade edilmektedir* ve bunları, çağdaş proletarya hareketi içinde erimelerine kadar her büyük halk ayaklanmasında buluyoruz..." (a.b.ç.) (*a.g.e.,* s.66-67)

5. "Ordu kılıcını attı." 1971 senesinden sonra uzun bir süre bu başlık ile Dr.H. Kıvılcımlı'nın adı devrimci ortamda birlikte hatırlanır oldu. Kıvılcımlı'nın 12 Mart 1971 muhtırasından sonra çıkan Sosyalist gazetesinde yazdığı bu makale, yine aynı döneme yaklaşırken yayınlanan ve ufuktaki bir radikal müdahale olasılığı karşısında alınacak tavır ve izlenebilecek taktikler konusunda önerilerini içeren kitapları, tarih tezinin yalnızca bir *ordu* sorunuymuş gibi değerlendirilmesine neden oldu. 9 Mart radikal iktidar girişimine yönelik olarak o dönemdeki tüm devrimci grupların belli ittifakların içinde yer almaları, ancak teoride daha keskin görünebilmek kaygısıyla bunları gizlemeleri ve belli gerçeklikleri açık açık savunduğu için Dr.H. Kıvılcımlı'yı ve onun çizdiği yolda ordu gençliği içinde örgütlenme yapan devrimcileri "cuntacı" ilan ederek kendilerini bu işten sıyırmak istemeleri de, tarih tezinin bu şekilde tanıtılmasının altındaki bilinçli saptırma faktörü oldu. Oysa "ordu sorunu" Kıvılcımlı'nın tezi içinde sadece bir bölüm, antika tarihte farklı geçişler olgusunun pratikte yol açtığı sonuçlardan biriydi. Bir önceki üretim biçimini, ya da biçimlerini kökünden kazıyacak bir sosyal devrimle yaşanmayan toplumsal sıçramalar, hem bir kopuşu, hem de kopamayışı bünyelerinde taşırlar. Bu, tüm *dış faktörlerin* yanı sıra, asıl teorik açıklanmasını toplumların *iç dinamiğinde* bulması gereken bir problemdir. Türkiye'de kapitalizmin geç kalışı ve Avrupa'dan farklı gelişi, hep Avrupa'nın "erken" kapitalistleşmesiyle açıklanmaya çalışıldı. Sorun niye bir tarafın diğerinden daha "erken" kapitalizme geçebildi-ğini açıklayabilmekti. Böyle bir çözümleme, sorunun geç kalmakla sınırlanamayacağını, çok farklı bir gelişimin varlığını da hemen göze

Devamı 10. sayfada

LENİNİZM NEDİR?

Marx ve Engels'in en güçlü yanları şudur: Sınıflı toplum sömürücülerinin uydurdukları "üstün insan", "insanüstü" kavramına bir daha geri getirilemezcesine son vermiş olmalarıdır. Tarihte her *gerçek devrimci* o gerçek için çarpıştı.

İslam ve İnsan

Antika çağların en son ve en büyük devrimcisi Muhammed Mustafa da o gerçeği ortaya koydu.

1- Kur'an diliyle: "Mâ ene, illâ beşerün mislikûm" (Ben tıpkı sizin gibi insandan başka hiçbir şey değilim) demekten korkmadı. Çünkü safkan devrimci olması Muhammed'e yetip artıyordu. Kâbe'de putları kaldırırken, herşeyi insanüstü, üstün insan gibi görmeye ve göstermeye yatkınlaştırılmış bulunan çağdaş-larına bir uyarıda bulunuyordu. Hiç kimseyi insandan başka bir şey saymamalarını, allahlaştırılmış insanların, gene insan oyuncağı birer put olduklarını öğretiyordu. Sezgiyle buluşu buydu.

2- "Hâtem'el Enbiyâ" (Yalvaçların, Peygamberlerin sonuncusu) olduğunu söylerken de, aynı Muhammed aynı sezgi gücüne dayandı. Gelecek sınıflı toplumlarda, eğemen sömürücü ve soyguncuların insanı kafadan silahsızlandırmak için uydurmaya girişe-bilecekleri yeni yeni "Üst-insan" kukla putlarını şimdiden ve ebediyyen kırmak istedi.

Her soyguncu sınıf, kendi imtiyazlarını büyük çalışkan yığınlara olağan ve önüne geçilmez şeymiş gibi yutturmak ve kusturmamak için, kalkar: Muhammed'den başka yeni yeni "Peygamberler" düzerdi; kendi dalaveresini haklı çıkaracak başka "Allahlar" uydurabilirlerdi.

Muhammed, o alçakça gerici zalimlikleri köklerinden kazımış olmak için: "*Artık,benden sonra Peygamber yok!*" diyordu. "*Sakın, insanlar allahlaştırılmasın! İşte görün: Ben de sizin gibi insandan başka bir şey değilim.*"

İnsanlığın insanlığa getirdiği en büyük ve en son gerçek bu oldu.

Muhammed anlaşıldı mı? Ne gezer.

İslamlığın, ilk dört "Hülefâyi Raşidiyn" (Uçmakla muştulanmış Halifeler) çağı henüz sonuna ermemişti. Parayla müslüman olmuş "Müellifet'ül Kulup" (Gönülleri uzlaştırılmış) eski kodamanlar, subaşlarını kestiler. Bunlar eskiden Muhammed'i öldürmek istemişlerdi. Müslümanlara türlü işkenceler yapmışlardı. Ettikleri tutmayınca, pişman göründüler. Kaleyi içinden fethetmek üzere, herkesten çok müslüman göründüler. Şimdi müslümanlığın alınyazısını çizecek iktidar Kureyş kodamanlarının entrikacı ellerine geçmişti.

Neden? Çünkü, Kuran'ın "*Mülk Tanrınındır*" ilkesi yerine, "mülkiyet egemen tefeci-bezirgan efendi + eşraf + ayan + hacıağalarındır" ilkesi geçirilicekti. Çünkü sınıflı toplum baskın çıkmıştı. Müslümanlık gibi devrimci demokratik bir atılış, derebeyleştirilmiş saltanat kılığıda soysuzlaştırılacaktı. Tarih, henüz "tekerrür" etmekten kurtulamamıştı.

O yüzden, Muhammed'in tezeği bile olamayacak sürü sürü halifeler, dejenere sultanlar türedi. Bunlar islamlığın ve Kuran'ın bütün devrimci yanlarını baskı altında soysuzlaştırdılar. Böylece Allaha karşı çıktılar. Ama sözde koyu müslüman kaldılar. Kendilerini: "*Allahın yeryüzündeki gölgesi*" ilan ettiler.

Bilimsel Sosyalizm Dev Gücü

Marx ve Engels adlı ülkücüler, modern işçi sınıfını, proletaryayı keşfettiler. İşçi sınıfı, önüne geçilmez devrimci bir yığındır. Antika tarihi de, modern tarihi de yığınlar yaratmıştır. Öyleyse proletarya yığın hareketi kişi kerametlerine kapılamaz. İnsan insandan başka bir şey değildir. Üstinsan ya da insanüstü gösterişleri, hep çalışan namuslu insanları kandırıp kul etmek için uydurulmuştur. En sinsi ve namussuzca yalan dolan Yığın'ın yaptığını kişi kuklalarına mal etmektir. Bu gerçeği Marx-Engels yıkılmaz madde temelleri üzerine oturttular.

Bu işi yapmak ne demektir?

7 bin yıllık Tarihi "ayakları üstüne" getirmektir. O günümüze dek düzülmüş bütün masallar ve uydurulmuş bütün büyüler çözülmüştür. Kütüphaneler dolusu düşünce anıtları temellerinden yıkılacaktır. Elde edilecek sağlam taşlarla yeni baştan kurulacaktır.

Bunun için en önce yapılacak iş nedir? Alışılmış skolastik (medreseci) ve metafizik (madde ötesi) mantık ve metod sapıklıklarını köklerinden kazımaktır.

Varlığın en şaşmaz biricik devrimci mantığı ve metodu: Diyalektik materyalizm'dir. Bilinen ve bilinmeyen bütün insan kavramları, bilimleri, düşünceleri, davranışları alanında: Diyalektik meteryalizm doğru dürüstçe uygulanırsa, başarıya ulaşılabilecektir.

Marx-Engels, o dev işe giriştiler. Gerçekten, görülmedik anıt-eserler yarattılar. Tek vücut ve tek ruh olmuş o iki proletarya devrimcisi nasıl çalıştılar? Bütün bilinenleri çağdaş devrimci savaşlar ile denetlediler. Teori pratikle sımsıkı denetlenerek doğduğu için, çoğu yanılmaz şahikalar gibi yükseldi.

Marx-Engels teorisini ele alanlar büyülenmiş gibiydiler. Daha Marx-Engels yaşarken bile, çarçabuk, bilimsel sosyalist metinleri ezberlemekten başka yapılacak teorik iş kalmadığı eğilimine düştüler.

Marksist Cücelerin Softalığı ve Yobazlığı

Bu eğilimle ele alınan en değerli eser, ne hale geldi? İster istemez, müslüman sarıklıların Kur'an sûrelerini ve ayetlerini kullanışlarına çevrildi. Doktrin derinliğine anlaşılmaksızın, gözü kapalı tekerlemeler kılığına sokuldu, Marksizm, o skolastik ve metafizik kafayla, hayattan ve savaştan koparıldı. Teorik incelemeler. *Dogm* (Nass) denilen ölü formülleri soyutça kıyaslamalara çevrildi.

Böylece, insanlığın en yaman diyalektik evrenkavrayışı olan bilimsel sosyalizm donduruldu. Kendilerine marksist diyen bir sürü dogmatizm çömezliklerine meydan boş kaldı. Teori alanında sivrilenler ezberci softalığa düştüler. Pratik alanda davrananlar, sözde "devrimci" yobazlığa kalkıştılar.

Kursan'ı softaca, Müslümanlığı yobazca ele alanları gören Muhammed: "*Ben Arabım, ama Arap benden değildir*" demek zorunda kalmıştı. Tıpkı onun gibi, bilimsel sosyalizmi" "teori softalığı" ve "pratik yobazlığı" biçimine sokan dogmatikler önünde Marx-Engels: "*Allah bizi şu marksistlerden kurtarsın*" anlamında yaka silker oldular.

Marksizm softaları ve yobazları, dillerinden Marx'ın Engels'in bir formülü düşmeksizin ağız açmıyorlardı. Olaylara göz yumup destur çekmek stili: Marx'ı anlamak, Marksist olmak mıydı? Hayır. Marx'a, ya da Engels'e tapmak perdeydi. O perdenin altında, bilimsel sosyalizm en tehlikeli dogmatizme çevrilerek öldürülecekti.

Marksizm softalar yanılıpı teoriden pratiğe geçtikleri zaman ne yapıyorlardı? Kendi sapıklıkları uğrunda, Marx'ı Engels'i yalancı şahit etmek suçunu işliyorlardı. En sonunda, bu saçmalamalar işçi sınıfı düşmanlarına yarıyordu. Tahrif edilen Marksizm, sürü sürü aylıklı burjuva ve feodal bilginlerinin ağızlarında çürük sakıza çeviriliyordu.

İleri Batı Allameleri dışında: Bilim Kimin Haddine!

Doktrin, tam "diyalektik" bir suikaste uğratılıyordu. Bilimsel sosyalizm softalarıyla yobazları düşünce ve davranış tekkesi kurmuşlardı. Görünüşte son derece koyu inanmışça Marksizm'i savunuyorlardı; gerçekte, son derece abdalca vurdum duymazlıkla Marksizm'i haksız saldırılara ve oportünist, revizyonist soysuzlaştırmalara hedef ediyorlardı.

Hayat durur mu? İleri Batıda ideoloji gübreleşmesi nedensiz değildi. Üretici güçlerin ekonomik gelişim dinamizmi gibi, devrimci sağanaklar da yerlerinde saymadılar. Devrime gebe bulutlar, modern medeniyet beşiği Batı Avrupa'dan başka yerlere doğru uzaklaşıyordu. Devrim Batı'dan uzaklaştıkça, Marksizm softalıkları ve yobazlıkları da aynı Batı'da büsbütün soysuzlaştı. O zamana dek "üstün insanlar" çalımlı bilim üstün insanları devrim canlılığından büsbütün koptular. Teori'nin harman yeri sayılan Batı Avrupa atmosferini en boğucu revizyonizm ve oportünizm gazları kapladı.

Devrim kasırgalarının en yıldırımlı bulutları Çarlık Rusyası üzerinde toplanmıştı. Devrimler bilimi ve metodu olan bilimsel sosyalizm de, ister istemez orada canlandı.Bütün gücü ve gerçekliği ile Rönesansını yapabildi.

Gelin görün ki, Çarlık Rusyası yeryüzünün en karanlık, en geri, en karşıdevrimci düzenini yaşıyordu. Şimdi ne olacaktı?

İkinci Enternasyonal'ın Marksizm göklerine kanat germiş Zümrütü Anka kuşları, ulu "teorisyenler"i vardı. Onlar dururken, "*altı kaval*" (ekonomisi sömürge), "*üstü şişhane*" (politikası emperyalist) Çarlık'ta kim adam yerine konabilirdi? Gerinin gerisi bir ortamda Marksizm'i, geliştirmek şöyle dursun, iyice "ezberleyecek" kimse, ne haddine, çıkabilir miydi?

Devrimin Demirden Yörüngesi Rusya'da

Kazın ayağı öyle çıkmadı. Muazzam kültürlü "Batı Uygarlığının, ünlü ve şanlı yüce üstadları eskidikçe küflendiler. Topuğuna varılmaz derin Marksistler, *İkinci Enternasyonal*, -Lenin'in deyimi ile,- "Paladin"leri (Saraylıları) koktukça kokuştular. Üzerine oturdukları sözde "Marksizm" yumurtalarının hepsini birer birer cılk çıkardılar.

Sosyalizme fersah fersah uzak ve yad saydıkları Rusya'da ne oldu? Devrim kasırgası azıttıkça, onu bilime ve bilince çıkarmanın sosyal determinizmi kendisini kafalara zorla dayattı. Çıkar yolu Marksizm'den başka hiçbir yerde bulamayan insanlar belirdi.

Çünkü toplum, metafiziğin düz mantığı ile yürümüyordu. "İleri" emperyalist ülkeler devrim açısından durmuşlardı. Toplum, diyalektiğin çelişkiler yolu ile ilerliyordu. Avrupa'nın, hatta Asya'nın en "kültürsüz" "yarı barbar" ülkesine adımını atmıştı. Çarlık Rusyasında modern devrim demirden yörüngesine girmişti.

Sosyal devrim kasırgasının uzun süren ilk yıldırımlı serpintileri kesilmiyordu. O serpirtiler ortasında, çekik Moğol gözlü bir çocuk okulda okuyordu. Çar'a suikast yapmak suçu ile öldürülen ağabeyisinin sunduğu *Kapital* adlı kitapla dünyaya gözlerini açtı.

Marx-Engels'ten beri ilk defa Marksizm'i o anladı. En müthiş devrimci teori en korkunç devrimci pratik ile birlikte onun başına gelmişti. Öldürülen anarşist ağabeyisinin anısı, ona, ömrü boyunca Marksizm'in ana kitabını uzatacaktı. Viladimir İliç Ulyanof, ağzı süt kokan çocuk yaşında: Eylemi kitaba Kitabı eyleme yazmayı öğrendi.

Gene Sol Softalık ve Yobazlık

Bugün hangi milletin hangi sınıfından olursa olsun, azıcık düşünmeyi bilen her kişi: Marx-Engels'ten sonra, Lenin'i okumak zorundadır. Hatta, kestirme yoldan duru kavrayışa ulaşmak istiyen kişi, Marx-Engels'i Lenin'den okur. Çünkü Marx-Engels'te azçok soyut olan perspektivler, Lenin'de: somut pratiğin mihenk taşına vurularak uygulanmış ve geliştirilmiştir. Tohumu güç tanıyanlar, ağacını daha kolay tanıyabilirler.

Doktrinin gelişimi ve uygulanışı,Lenin kişinin bir mücizesi midir? Antika çağlarda olsa, büyük yığınların gözünde olağanüstü herşey bir üstinsan'ın insanüstü büyüsü olarak tanınırdı. Modern Çağda Türkiye denli geri ülke insanları için hâlâ dünya görüşü öyle mistik bulutlar ötesinde kalır. Lenin, onu yüzeyde benimseyenler için bir yarım tanrıdır, başka Tanrıya tapanlar için bir sihirbaz Şeytandır. Neden? Çünkü, her ülkenin tarihsel madde temelleri, Antika çağ gibi, o çağdan kurtulup çıkamamış kafalar için tek sözle yoktur.

Yüzyıllar boyu sürüp giden bütün eğitim, öğretim, kültür, mantık işleyişimize bakalım. Türkiye falan zamanda niçin yenik düşmüştür? O zamanki Padişah kişi olarak yetersiz bulunduğu için. Eğer o Padişahın yerinde öteki Padişah ya da Paşa bulunsaydı: Türkiye şan ve zafere boğulurdu. En "devrimci" geçinenlerin düşünce ve davranışları, o dağ başında bunalmış köylününkinden ayırdedilemez: 1917 Devrimi neden başarı kazandı? Lenin kişinin bulunmasından. Bugün Lenin ölmüş. Ulu Devrim için kim gerek? Canlı mucize Mao. Mao'yu Türkiye'ye bir getirebilsek her gerilikten o saat kurtuluruz!

Oysa, Lenin Türkiye'de dirilse, Mao kılık değiştirip içimize gelse, onları ilk sarakaya alıp taşa tutacaklar, gene o Leninizm ve Maoizm softaları ile yobazları olacaktır. Çünkü softalar ve yobazlar yalnız gericilikte bulunmazlar, sözde ilericilikte de çoğunluktadırlar. Madem ki o Mao ya da Lenin: Ceplerinde bize hazır birer "sosyalizm zaferi"ni getirmemişlerdir, demek ne Mao'durlar, ne Lenin'dirler! Marksizm softaları ve yobazları için Rusya Lenin'i değil, Lenin Rusya'yı yaratmıştır. Çin Mao'yu değil, Mao Çin'i yaratmıştır... Böyle açık koymazlar konuyu. Koysalar, kendi kendilerini kepaze edeceklerini bilirler. Ancak sol softaların perukalarının altında gizledikleri eğilim.

Prensipte Bükülmezlik - Taktikte Kıvraklık

Devrimin de, devrimcinin de toplum yapısından ister istemez çıktığına en iyi bilinen örnek Lenin'dir. Yeryüzünde devrim şartları Çarlık rusyası üzerine yığılmasaydı, Lenin Rusya'da değil, başka yerde olurdu. Dünya ölçüsünde en kritik devrim şartlarının yalnız Rusya'da son kerteye dek dinamikleşmesi, Marksizm'in her yerden çok orada kesinlikle anlaşılmasına ve geliştirilmesine yol açtı.

İleri Batı ülkelerinin sunturlu Marksistleri, evrenin en saçma demagojileriyle Marksizm'i tırtıklarlarken, oportünizm, revizyonizm, ministeryalizm vs. sapıtmalarıyla bocalarken, dünyanın en "geri" Çarlık ülkesinde o hastalık karantina altına alınıyordu. Bu revizyonuzmi karantinaya alanların başında uzun yıllar: Lenin değil, Plehanof geliyordu. Bu gerçeği bize en iyi anlatan Lenin'in kendisidir. Der ki:

"*Ve bu Marx'ı 'rektifiye etmelerin' (düzeltmelerin) hakiki sınıf anlamı üzerinde durmak yararsızdır, iş kendiliğinden anlaşılıyor. Yalnız şunu gözden kaçırmayalım: Uluslararası sosyal-demokrasi içinde, mantık sonuçlu diyalektik maddecilik bakımından, burada revizyonistlerin döküp saçtıkları inanılmaz yâve yavanlıkların eleştirisini yapan bir tek Marksist Plehanof'tur.*" (Lenin: Marksizm ve Revziyonizm, 1908)

Bu tesadüf müdür? Ya da Plehanof'un dehasından mı ileri gelir? Ne o, ne bu. Toplumun devrimci gidişi, revizyonizmi eleştirecek insanları dünyanın en "geri" ülkesinde buluyor, ortaya çıkarıyor, yetiştiriyordu. Bu gerçekliği Lenin anlıyordu. Hem de ne zaman? 1905 Devriminden 3 yıl sonra. O 1905 yılı ki, Plehanof, ayaklananlar için "*Silaha sarılmamalıydılar*" kanısın açıklamıştı da, Lenin'in sert eleştirisine uğramıştı.

1908 yılı Plehanof, makineler için söylendiği gibi: "Miadını doldurmuş"du. Leninizm en canalıcı noktalarda bütün çizileri ve boyu posu ile doğmuş, büyüyordu. İlkel köy komünasını modern sosyalizmin manivelası ve kişicil küçükburjuva zılgıtçılığını (terörizmini) başlıca "devrimcilik" sayan Narodniklerin ipliğini pazara çıkarmıştı. Terörcü "Halk Dostları"nı teorik güçle yenmişti. *Hangi Mirası Tavında Dövüyoruz?* (1897), *Ne Yapmalı* (1902), *Bir Adım İleri, İki Adım Geri* (1904) vb... ideolojik ve pratik bütün problemleri çözmüştü. Ayrıca sosyal devrimin ilk provası da yapılmıştı. *Rusya'da Devrimin Başlangıcı* (Ocak 1905), *Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği* (1905), *Moskova Ayaklanmasının Dersleri*" (1906) vb... bütün açıklığı ile aydınlanmıştı.

Ona rağmen, devrimci içgüdüsü devrimci bilinci ile yarışan ve kişi yırtınmalarının, kişi böbürlenmelerinin yaratabildiği kargaşalıkları ve dağınıklıkları eliyle tutan Lenin, en yaman eleştirilerini sakınmadığı sırada bile, hareketin belirli dönemecine dek yararlanılacak güçleri kolluyordu. 1908 yılı bile, Plehanof'u: "Uluslararası... Revizyonistlerin... Eleştirisini yapan Tek Marksist" sayıyordu. Prensip savaşında ne denli amansız vurucu ise, taktik ve pratik alanlarda o denli böbürlenme, parçalanma, dağılma eğilimlerini durdurmaya, düzeltmeye çalışıyordu.

Prensip Pazarlığı ve İkirciliği Yok

Prensip neydi? Marx-Engels'in yarım yüzyıl teorik ve pratik alanlarda durmaksızın savaşarak kurdukları bilimsel sosyalizm doktriniydi. Onu kim "revizyon"a tâbi tutmak isterse, affedilemezdi. Çünkü, Marksizm'in temel ekonomi ve sınıf prensiplerini, kimi küçükburjuva allameciklerinin yüzeyde kalmış yakıştır-malarıyla sözde düzeltmecikler, masum yanılmalar olamaz. Bu hevesler basit bir anlayışsızlıktan doğma teorik ve taktik fikir ayrılıkları sayılamaz. 1908 gibi, hareketin durgun yıllarında, o çeşit hevesler aydın bireycinin "Düşünce Özgürlüğü" kılığında görünebilir.

"*Bugün çoğu kez yalnız fikirler düzeninde, yani Marx'ın teorik düzeltmelerini öne sürüşler başımızdan geçiyor; şu anda pratik olarak işçi hareketinin yalnız revizyonistlerle taktik fikir ayrılıkları ve bu taban üzerinde görülen bölünmeler gibi birkaç özel mesele başımızdan geçiyor.*" (Lenin: a.g.e.)

Bu teorik düzeltmecikler ve taktik meselecikler yalnız ve ancak "bugün" fazla zararlı görünmeyebilirler. Halk dilinde: "Rakı, şişede durdugu gibi, vücutta da uslu durmaz" denir. O "anodin" (entipüften) gibi görünen meselecikler de: Devrim hareketinin alevlendiği günlerde ansızın en büyük problemlere dönüşebilirler. Şimdi göz yumulacak ufak tefek şeyler, o zaman işçi sınıfının başına olağanüstü dertler açabilir. Bunun vebalini devrim çeker:

"Yarın proletarya devrimi bütün çekişmeli meseleleri vahimleştirdiği zaman, yığınları yönetmenin belirlenmesi için dolaysız bir değer taşıyan noktalar üzerinde proletarya devrimi bütün fikir ayrılıklarını yoğunlaştırdığı zaman, dövüşün ateşi içinde düşmanları dostlardan ayırmaya, düşmana kesin darbeler indirmek üzere kötü çıkarları söküp atmaya, proletarya devrimi bizi zorladığı zaman, o vakit bu şimdi uğraştıklarımızdan, şimdi başımıza gelenlerden işçi sınıfı çok çekecektir." (Lenin: a.g.e.)

Meselelerin böyle zaman zaman kendi zıtlarına dönüş diyalektiği Marksizm'in ana prensibidir. O prensipte hiç kimseyle pazarlığa girişilip ikircikli gösterilemez. Bir ABA'cı Bayan'ın" toylara yutturmak istediği gibi: Teoride "yumurtanın kapıya gelmesi" de beklenemez. Teori öngörü içindir. Artçılık, kuyrukçuluk, gericilik gerekçesi teori olamaz. Yeter ki problem yakıştırma olmasın. O zaman Marksizm prensipleri üzerinde en ufak düzeltme ya da ikircikli hevesleri ile dövüş, gelecek büyük meydan muharebesinin ilk hazırlık çarpışması olur:

"19. yüzyıl sonunda, devrimci Marksizm'in revizyonizme karşı ideolojik dövüşü, küçükburjuva elemanlarının her türlü tereddütlerine ve zaaflarına karşın, davasının topyekün zaferine doğru yürüyen proletaryanın büyük devrimci anlayışlarının prelüd'ünden (önhabercisinden, provasından) başka bir şey değildir." (Lenin: a.g.e.)

Marksizmin Orijinal Gelişimi

Küçükburjuva aydının görülmedik -sözde- orijinalite döktürme züppeliği, bir daha geri gelmemecesine, işçi hareketinin perspektifi içinde yokedilmiştir. Burada artık *teori* ile *pratik* gibi, *kişi* ile *doktrin* de en yüce sentezine, birliğine kavuşmuştur. Marksizm demek, bilimsel sosyalizm demektir. Bilimsel sosyalizm demek Marksızm demektir. O denli ki, bilimsel sosyalizmin kurucusu 2 insan (Marx-Engels) iken, teknik kolaylık olmak üzere, alçakgönüllü "melâike"nin (Engels'in) adı ile terim uzatılmamıştır: Yalnız Marx adı doktrinin damgası olmuştur. Marx demek, doktrin demek olmuştur. Bilimsel sosyalizme de kısaca Marksizm denilivermiştir.

Artık Marksizm'in doğru mu, yoksa yanlış mı olduğu biçiminde sözüm ona "bilimsel tartışma", "fikir hürriyeti" maskaralıklarıyla vakit yitirilemez. İşe bakılır. Pusula eldedir. Pusula bin yıl önce ne idiyse, bugün de odur. Marksizm de 1848-1859 yılında ne idiyse, 1901-1905-1917 yılları da odur. Bütün mesele o pusulayı her ülkenin kendi orijinal şartları içinde "pusulayı şaşırmadan" uygulamayı bilmektir. Ancak o zaman, Marx-Engels'ten beri toplumun geçirdiği gelişimler değerlendirilebilir. O yeni değerlendirmeler, Marksizm'in gelişimi olur.

Lenin bu duru görüş ve rahat zeka ile dünyaya ve çarlık Rusyası denilen kendi ülkesine baktı. Ama, pusulayı şaşırmamak için, önce kendi toplumunu kıyasıya inceledi. Çarlık Ruslası, Batı'nın klasik burjuva demokratik devrimini bir türlü yapamamış, yapamıyordu. Batı burjuvazisi, yapar yapmaz, derebeyi kalıntıları ile halka (işçi ve köylü yığınlarına) karşı ittifak yapmıştı. Rus burjuvazisi kendi devriminden korkuyor, onu gerçekleştirmek görevini yerine getirmemek için, Çar Atasının kuyruğu altını yalıyarak nefis körletmeye çalışıyordu.

Neden? Çünkü en basit insanlık hakları çiğnenen işçi sınıfı daha şimdiden istibdada karşı savaşını sermayeye karşı savaşın bilinci içinde yürütüyordu. Birinci basamak demokratik devrim içinde: Burjuvazi gerisin geri kaçıyor, proletarya kuşkusuz, ikircikisz ileriye gidiyordu. Öyleyse burjuva demokratik devrimine de öncü ancak proletarya olabilirdi. Marx-Engels çağı Almanya'sı için de az çok durum böyleydi. O durumlarda ne yapılması gerektiğini Marksizm dahice işaretlerle belirtmişti. 1848 Batı Karaavrupası için kaçırılan fırsat, 1900'ler sonrası Doğu Karaavrupası için kaçınılmaz bir gerçeklikti.

Revizyona (düzeltme kalpazanlıklarına) hiç gelmez olan Marksizm'in o gerçeklik içinde işlenmesi, önyargı, bönyargı yapmaksızın, Marksizm'in orijinal gelişimini verecekti. *"Devrimci teorisiz, devrimci pratik olamaz"* inancının ve metodunun yeri burasıydı. Lenininizm, belki kendisi de pek farkına varmadan doğmuştu.

Öncü Proletarya ve Partisi

Sosyal devrim diyalektiği ansızın çelişkilerini bir arada çatıştırdı. Devrim burjuva devrimiydi, ama burjuvazi devrime öncü olamazdı. Proletarya devrimciydi, ama işçi sınıfı kendi ülküsü olan sosyalizmden önce burjuva devrimini gerçekleştirmek zorundaydı... Marksizm'den başka hiçbir doktrin bu olağanüstü çaprașık durum önünde çıkar yolunu bulamazdı. Marksist Lenininizm yolunu en ufak bir kuşkuya ve korkuya yer bırakmaksızın buldu.

Burjuva demokratik devriminin öncüsü: proletaryadır. Bunu anlamayan *popülizm* küçükburjuva sapkınlığıdır. Mahkûmdur. Tepelenir. Ancak köy komünalarından modern komünizmi kurmak isteyen popülizm tepelendi diye, devrimde köylü yığınlarının özel büyük yedek güç rolü unutulamaz. Köylü de burjuva mıdır? Evet. Ama, modern kapitalist büyük burjuva değildir. Tersine, kapitalizmin her gün mülksüzleştirdiği, derebeyliğin ezip insanlıktan çıkardığı en yoksul ve en mazlum bir yığındır. Müthiş soyulup ezilen köylülük: Devrime öncü olamaz ama, öncü proletaryanın en sadık devrim müttefiği olur. Çünkü, işçi sınıfının öncü olacağı devrim, herşeyden önce köylülüğün *toprak* ve *halk demokrasisi* özlemlerini gerçekleştirir.

Som devrim böylesine elle tutulur olunca, *"Ne Yapmalı?"* dır? Devrim lafla olmaz. Siyasi iktidar savaşı yapan örgütle olur. Bu örgüt proletarya partisidir. Proletarya partisi, küçükburjuva kuruntuları ve bocalamalarıyla savsaklanamaz. *"Bir adım ileri, iki adım geri"* atmakla kurulamaz. Devrim bir sosyal savaş ise, parti: Yalnız savaşçıların çelik çekirdiği olabilir. Her gönüllünün kendi kendine katılivereceği *"Dingonun ahırı"*: Devrimci parti adını alamaz.

Siyasi örgütte, partide: *Demokrasi* mi, yoksa *merkeziyet* mi ağır basacak? Böyle bir soru ve ona beklenen mutlak karşılık, ancak burjuva ajanları ile küçükburjuva palavracılarının mız çıkartmak ya da kaçamak yapmak için önerdikleri provokasyonlar ya da arka kapıcıklardır. Septe boğazını geçince arkadaki bütün kayıkları yakan kararlı yiğitler için: Merkeziyet de, demokrasi de, dövüşün ateşi içinde ölçülüp değerlendirilebilir. Ne iki buçuk pozcu küçükburjuva ya da bozguncu burjuva avantüryesinin afurtafuru için "merkeziyet" taslanır; ne bir sürü tabansız küçükburjuva ya da hinoğluhin burjuva ajanının gözlere "bilgincil kül atmak" çeşidinden tükenmez, kararsız gevezelikleri için "demokrasi" ötülgenliğine karılır.

Leninizmin Adsız Doğuşu

Lenininizm'in bütün ana prensipleri 19. yüzyılın bitip 20. yüzyılın başladığı yerde gün ışığına çıktı. Şimdi o prensiplerin toplum laboratuarında sınanmasına sıra gelmişti. Aralıksız silahlı savaş: (1904 Rus-Japon Savaşı) ile o kanlı bunalımların fışkırttığı sosyal devrim: (1905 devrimi) yanılmaz Marksizm'i yaratıcı düşünce ve davranış çabasıyla geliştiren Leninizm'in hemen yüzde yüz yanılmazlığı ve evrensel teorik güçlülüğünü ispatladı.

Proletarya öncülüğünde (işçi + köylü) ittifakı: Sovyetler (işçi-köylü-asker-sivil halk heyetleri) biçiminde yerden biterce fışkırdı. Burjuva demokratik devriminin geniş tabanı köylülük problemiyle, onun spesifik bir türü olan milliyet problemi yerli yerine oturdu. Devrim strateji ve taktiğinde, büyük Köylülük ve Milliyetler yedek güçleriyle İşçi Sınıfı özgücü arasındaki ilişkiler üzerine yapılan düşünce ve davranış çizileri: Menşevik ve Bolşevik sınırlarını bütün kesinliğiyle aydınlattı.

10 yıl sonra I.Emperyalist Evren Savaşı patlayınca, Leninizm teorice ve pratikçe dört başı mamur bir doktrin olgunluğuna erişmişti. Bu eriş, elbet Marksizm'in dünya ölçüsünde gelişen bütünlüğüne giriyordu. Ama, her şeyden önce Rusya denilen bir ülkenin yüzde yüz yerli malı, orijinal ekonomi ve sınıf ilişki-çelişkilerinden güç olarak olgunlaşmıştı.

Onun için, korkunç Emperyalist Savaşın patlattığı bütün meselelerin en büyük ayıklık ve serinkanlılıkla ele almayı, çözümlemeyi bildi. Batı'nın bütün sunturlu sosyalistleri, "kendi" işveren sınıfları yanında emperyalist savaş kredilerine oy verdiler. "Kendi" emperyalizmlerinin "sonuna dek zaferi" uğruna birbirlerine meydan okudular. Çarlığın Meclisi Duma'da Emperyalist Savaşa karşı çıkanlar, Uluslararası Sosyalistlerin ihanet ve şovenizm maskelerini düşürenler Leninciler oldu.

Böylece Leninizm: Bir ülkenin proletarya savaşından aldığı güçle uluslararası ölçüde etkili olmaya girişti. Bu ölçülere kavuşmakla kendiliğinden evrensel devrimci teori niteliğini kazandı. Ancak henüz adı yoktu. Rusya dışında ne Bolşevik, ne Lenin adını işiten, hele anlayan yoktu. Bolşevik: Rus Sosyaldemokrat İşçi Partisi içinde kalıyordu. Lenin de, o Partinin adsız bir savaşçısıydı. Adamın adı: Vladimir İliç Ulyanaf idi. Çar Polisi Okrana'dan başka hemen kimse o adla bir sosyalist bulunduğunu bilmiyordu bile...

Leninizm: Dünya Teorisi olmak için, Rusya Pratiğinde doğruluğunu ispatlayacaktı. Ne var ki, Rusya problemini bütün dünya problemi dışında hiç bir zaman görmedi ve koymadı. Dünya hangi genel durumdaydı? Marksizm'in geçen yüzyıl haber verdiği bir eşsiz örneksiz muazzam Evren Savaşı içine gömülmüştü. Kapitalizmin bu kanlı uçuruma ister istemez yıkılacağını Marx-Engels açıklamışlardı. Oraya gelinmişti.

Emperyalizm Teorisi

Marx-Engels'ten beri kapitalizmde neler olmuştu? Büyük bir değişiklik, hatta tam diyalektik bir tersine dönüş, altüstlük olmuştu. 19. yüzyılın serbest rekabetçi kapitalizmi, 20. yüzyılla birlikte tekelci kapitalizme dönmüştü. Öyleyse, ilk iş, Marx-Engels'in bıraktıkları yerden alıp, kapitalist toplumun geçirdiği gelişimi değerlendirmeliydi. Bu yapılmadıkça, ne Rusya'nın, ne Dünya'nın içine düştüğü: Ne Evren Savaşını, neo savaşın getireceği sonuçları kavramak elden gelemezdi.

Savaş, toplumun derinliklerinde uyuklayan bütün köklü meseleleri, bir anda alevli biçimleriyle suyun yüzüne çıkarmıştı. Sosyal-Demokrasi içindeki bölünüşler, milletlerin kendi kaderlerini kendilerinin çizip çizmeyeceği, şu ya da bu ülke "Milli Gurur" unun altında yatan problem, Avrupa Birleşik Devletleri parolasının içyüzü, en sonra ansızın herşeye kan ve ateşle saldıran Emperyalist Evren Savaşı ve bu savaş önünde Marksizm iddialı İkinci Enternasyonal'in "arş'ü ferşiyle" gümleyip yıkılışı, vs. nedendi? 20. yüzyılla birlikte dünyayı saran tekelci kapitalizm yüzündendi. Lenin oturdu. 1916 Ocağından Kasımına dek, hatta 1917 Nisan yayımına dek, hep o: *"Kapitalizmin son aşaması olan Emperyalizm"* üzerine kısa, açık, kesin araştırmalarını işledi. İnsanlık en az çeyrek yüzyıldanberi, kapitalizmin ekonomi temelini şiddetle çatlatan o emperyalizmle çürüyüp döküldüyordu. Büyük kapitalist metropollar (Anayurtlar) arasında yıllarca süren Gümrük Savaşları, mal alışverişi engellenince, bütün kutsal milli sınırları hiçe sayıp çiğneyen sermaye İraçları, hammadde ve pazar tekellerini sağlamak için canavarca sömürge politikaları ve paylaşımları, barışta biriken kapitalistler ve tekeller arası çelişkilerin Dünya savaşlarıyla bir çözüme bağlanma kaçınılmazlığı, bütün sınıf, politika, devlet, kültür, din, mantık, ahlak, psikoloji vb. gibi üstyapı alanındaki soysuzlaşmalar... toptan gelip yeryüzüne ve her ülkeye musallat olmuş finans kapital (mali sermaye) tahakkümüne dayanıyordu. Bu, emperyalizmin ve emperyalist savaşın eksi, olumsuz yanıydı.

Bu gerçekliğin vardığı sonuç ne olabilirdi? Son aşamasına gelmiş kapitalizmin kanlı bunalımlar içinde yıkılışı olurdu. Birinci Emperyalist Evren Savaşı o yıkılışların en göze batıcı biçimlerinden biriydi. İnsanlık, Marx'ın "Zur Kritik.." önsözünde belirttiği az çok uzun devrimler çağına girmişti. 1905 yılları Rusyasında nasıl Rus-Japon savaşı, hemen ardından 1905 Devrimini getirdiyse, tıpkı, öyle, ama onunla kıyaslanamayacak ölçülerde daha yaman devrimcilerde 1914'te patlak veren şu I.Emperyalist Evren Savaşı ardından dünyayı yerinden oynatacaktı. Bu da emperyalizmin ve emperyalist savaşın, söz yerindeyse artı olumlu yanı olacaktı.

Devlet Teorisi

Leninizm, henüz "Leninizm" adıyla tanınmadan, kendi çağının ekonomik ve sosyal yapısını ve o yapının ister istemez vardığı sosyal devrimi evrensel teori olarak aydınlattı. Devrim pratiği kör bir çığ gibi insanlığın üzerine yıkılıyordu. Bu çığın altında ezilip kalmamak için, bilinç alanına çıkanılması gereken en önemli teorik problem ne idi? Lenin, o noktada bir göz kırpımı kadar bile ikirciliğe kapılmadı.

"Devrimin temelli problemi, İktidar meselesizdir." (Lenin: *Paroladar dolayısıyla.*)

Devrim nerede olacak? Engels onu da bir mektubu ile açıklamıştı. Emperyalist Evren Savaşı patladığı gün *"Gaçina'da esir olan Çar devrilecektir."* Yani, Marksizme göre, devrim en keskin biçimiyle Lenin'in ülkesine bir göktaşı gibi düşecektir. İktidar meselesi de özellikle orada günün en yakıcı gündemi olacaktır. Rusya'da Devrim İktidarının somut problemleri, 1905 Devrim olayları içinde bütünü ile prova edilip tartışılmıştır.

Ama, o tartışmalar genel strateji ve taktik problemler üzerineydi. Şimdi iş başa geliyordu. Ana prensipler üzerinde iktidar meselesi tasarlanmıştı. İşçilerle-Köylülerin Demokratik Diktatörlüğü olacaktı. İkinci Enternasyonal "kocakarılarının" insanları en çok şaşırttıkları bu iktidar meselesiydi. Lenin, o problem üzerine yıllar yılıdır Marksizm'in bütün teorik ana düşüncelerini not olarak derlemişti.

1917 yılının en civcivli "nalla mıh arası" günleriydi. Demokratik Burjuva Devrimi Çar'ı devirmiş, proletaryanın Sosyalist Devrimi kapıyı kırarca çalıyordu. Bu sıra, İktidar probleminde en ufak bir aksama, tarihin gidişini sapıttırabilirdi. "Beyinsiz İşgüzarlık"ların hiçbirisine yer vermemek için, Devlet meselesi tartışılamaz durulukta teorik açıklığa kavuşmalıydı. Lenin, o "anacık babacık gününde" yeniden oturdu. Boş kalmış kaçak saatlerinde, notlarını dökümleyerek, 1917 Ağustos ve Eylül aylarında, *"Devlet ve Devrim"* eserini yazdı. Ve şöyle dedi:

"Günümüzde Devlet meselesi, politik ve pratik bakımdan olduğu gibi, teori bakımdan da özel bir önem kazanıyor. Emperyalist Savaş, tekelci kapitalizmin Devlet tekelci kapitalizmine doğru kalıp değiştirmesini adamakıllı aceleleştirdi ve şiddetlendirdi. Mutlak kudretli kapitalist gruplaşmaları ile her gün daha sıkı sıkıya kaynaşan Devletçe, çalışan yığınların canavarca ezilişi gittikçe daha çok kendini dayatıyor.

"Uluslararası proletarya devrimi açıkseçik olgunlaşıyor. Devrimin Devlet'e karşı tutumu pratik bir önem kazanıyor... Çalışan yığınları genel olarak burjuvazinin ve özellikle emperyalist burjuvazinin etkisinden kurtarma dövüşü, "Devlet"e karşı olan oportünist önyargılarla dövüşmeksizin olağanlaşamaz."

Pratik Taktik ve Parola Diyalektiği

Leninizm'in bütün ana ilkeleri ateşin içinde durulup, yalın kılıçlar gibi takılıp kuşanıldıktan sonra, artık yapılacak her iş bir zahmet değil, yararlı bir zevk olur. Bunu gene en iyi, Lenin'in kendisi söyler. *"Devlet ve Devrim"* broşürünün bir VII. Ayrımı vardır: *"1905 ve 1917 Rus Devrimlerinin Deneyi"* o ayrımda ele alınacaktır. Lenin: *"Bu Ayrım'ın başlığında işaret edilen konu öylesine geçgeniştir ki, ona ciltler dolusu yazı ayrılabilirdi ve ayrılmalıydı"* der. Ama o Ayrıma bir satır bile katamaz.

Çünkü Lenin'i Ekim Devrimi kıskıvrak yakalamıştır. Artık teorik söze yer kalmamıştır. Son İş yıldırım hızıyla ardarda ve dalga dalga gelip çarpmaktadır. O zamana dek düşünebildiysen düşündün. Şimdi yapabildiğin düşünce planlarının uygun davranışlarla gerçekleştirilmesi gelmiş çatmıştır. Onun için Lenin, *"Devlet ve Devrim"*'in Birinci Baskı Sonsözünü şu kanı ile bitirir:

"Bir Devrimin deneyini yapmak, o devrim üzerine yazı yazmaktan daha hoş ve daha yararlıdır." (Petrograd, 30 Kasım 1917)

O zaman, bütün yapılacak iş, diyalektiğin oynak manivelasiida her an değişebilen momentlere göre: en kıvrak, en çabuk, en kararlı biçimde düşünüp davranmaktır.

1917 Şubat 27'den Temmuz'a dek, parola: *"Bütün İktidar Sovyetlere!"* idi. Çünkü *"O zaman iktidar istikrarsız denge halindeydi.*

Devamı 11. sayfada

ليعش الانتفاضة

LİYAİ ŞÜL EL İNTİFADA

YAŞASIN HALK AYAKLANMASI

15 Kasım 1988'de Cezayir'de toplanan Filistin Ulusal Konseyi, 82 savaşı sonrasında emperyalist-siyonist cephe tarafından geri püskürtülen Filistin mücadelesinin, işgal altındaki topraklardaki halk ayaklanması ile başlayan yeniden yükselişini beklenen karara bağladı: Bağımsız Filistin Devleti

İlan kararı süreç ve içerik olarak her ne kadar Filistin burjuvazisinin reel-politikerliğini ve emperyalizmle uzlaşmacı milliyetçiliğinin izlerini taşıyor da olsa Filistin halk ayaklanması ile başlayan yeni bir sürecin yeni bir örgüt ve mücadele evresine tekabül etmesi açısından önemlidir. 87 ve 88 gelişen dinamikleri ve ifade ettiği tarihsel anlamı kavramamıza yardımcı olmaya yetecek zenginliktedir.

1987 Kasım'ında Amman'da yapılan Arap Zirvesi kapandığında Arap devletlerinin Arap-İsrail çatışmasını ana sorun olarak gördüğü çeyrek yüzyıllık bir dönem de son buluyordu.Amman kararlarında,toplantıya katılanlar kendileri için en önemli sorunun İran-Irak savaşı olduğunu ilan ettiler. İkinci önemli konu "Arap dayanışması"nın sağlanması için Araplar arası anlaşmazlıkların giderilmesiydi. Arap zirvelerinin 1964'teki ilk toplantısından bu yana varlık nedeni olan Arap- İsrail çatışması tali bir sorun olarak üçüncü sırada ele alındı. Bu çatışmanın özünü oluşturan Filistin sorunuysa gündeme ancak FKÖ'nün şiddetli protestoları ve birkaç radikal Arap devletinin desteğiyle alınabildi. Arap dünyasında Fahd önerileriyle yüzünü gösteren, 1982 Fas kararlarıyla ciddi ilk adımını atan geriye sayışın ulaştığı en geri mevzi olan bu kararlar, Arap devletlerinin politikalarında yeni bir niteliksel dönüşümü gösteriyor. Örneğin, Zirve, 1974 Bağdat toplantısında, İsrail ile Camp David anlaşmasını imzalamış olması nedeniyle Mısır'a konan boykotu kaldırdı. Mısır Arap Ligi'ne henüz yeniden kabul edilmiş değil. Ancak, Mısır'la ilişki kurmak bundan böyle Arap devletlerinin kendi "iç sorunu" olarak inisiyatiflerine bırakıldı. Bu kararla, bölgede Camp David modeli bir çözüme pek de dolaylı olmayan bir yolla onay verilmiş oluyor. Mısır ile ikili ilişkiler kurulması yolundaki engellerin kaldırılması, İsrail ile de ikili ve Camp David ruhuna uygun ilişkilerin yolunu iyice açmış bulunuyor. Kral Hüseyin'in uzun süredir savunduğu ve uyguladığı (İsrail yöneticileriyle gizli görüşmeler yapıyor) teslimiyet politikası böylece onaylanmış oluyor. Zirve sonrası bir haftadan kısa bir süre içinde 9 Arap devletinin Mısırla yeniden ilişki kurması, bu ülkenin bundan böyle bölgede oynayacağı politik rolün önemini açıkça vurgulamakta. Bu rolün ABD'nin dikte ettirdiği çözümler doğrultusunda bölgedeki ABD hegemonyasını güçlendirmeye yarayacağı besbellidir.

Başka bir kararda bu genel eğilimin altı bir kez daha çiziliyor. Arap devletleri "*Kuveyt'in topraklarını ve kıyılarını korumak için uygulamaya koyduğu tüm önlemleri destekleme*" kararı veriyor. Bu "önlemlerin" ne olduğu biliniyor. Böylece ABD ve NATO güçlerinin Körfez'deki varlığı meşru kabul edilmiş oluyor.

Arap devletleri Ortadoğu sorunu ile ilgili olarak yapılacak bir uluslasarası konferansı dektekleme kararı da aldı. Ancak Filistin sorununu bu derece geri plana itmeleri ve Mısır konusunda attıkları adımlar, konferans konusunda samimi olmadıklarını, asıl eğilimlerinin "barış"a ikili görüşmelerle ulaşmak olduğunu göstermiştir. Amman Zirve Toplan-tısı'ndaki bu genel tavır, Arap devletlerinin emperyalist, siyonist tarafla ilişkiler ve Filistin sorununda, yıllardır sürekli gerileyen tutumlarının tam teslimiyet noktasına geldiğini vurguluyor. Libya, Suriye, Cezayir ve Demokratik Yemen'in daha radikal tavır alışları genel eğilimi değiştirici olmak bir yana, uyum sağlama yönünde esnemiştir.

Arap burjuvazisinin Filistin davasını önce gömen, sonra da "ölmüş" ilan eden bu tavır ve kararları karşısında Filistin hareketinin önderliğini yapan sağ eğilimin tutumu: Kararları "tarihsel" olarak nitelemek ve "alkışlamak!" oldu.

"Bağımsız Filistin Devleti"nden bile söz etmeyen Amman kararlarını böyle yorumlaması Filistin büyük burjuvazisinin dava karşısında son ulaştığı konumu açıkça gösteriyordu. Filistin hareketinin 1982 İsrail işgalinde Lübnan'da yediği ağır darbe burjuva milliyetçiliğinin uzlaşmacı ve teslimiyetçi yanını açığa çıkardı. 82 yenilgisi, burjuvazinin Filistin kurtuluş hareketinin yirmi yıldır savunduğu stratejik hedeflerinden geriye adım atmasının koşullarını yarattı.

Yenilgi sonrası, FKÖ derin bir krize girdi. Bölündü. El Fetih'ten başını Ebu Musa'nın çektiği ikinci bir El Fetih doğdu. Çelişkiler, silahlı çatışmalara kardı. Arafat önce Suriye'den, daha sonra tüm kuvvetleriyle birlikte Lübnan'dan çıkartıldı. Bu gelişmeler hareket içinde yaşanmakta olan ayrışma ve kutuplaşmaları hızlandırdı. Arafat temel tercihini daha da netleştirerek, Hareketin temel yasaları ve Konsey kararlarıyla köprülerini attı. Trablus'tan gemilerle ayrıldıktan sonra doğru Mısır'a gitti. Böylece hem Camp David'den bu yana "hain" ilan edilmiş bulunan Mısır rejiminin Arap dünyasına yeniden kabulünün önündeki en önemli engel kalktı, hem de FKÖ'deki hakim eğilimin Amerikancı planlara yaklaşarak uzlaşma aramaya hazır olduğu resmen ilan edilmiş oldu.

Bir adım ötede Amman Anlaşması vardı. El Fetih ve Ürdün arasında Şubat 1985'te yapılan anlaşma, Filistin hareketinin yirmi yıllık kazanımlarından bir anda vazgeçilmesi anlamına geliyordu. Sağ eğilimli, Filistin halkının tek ve meşru temsilcisi olan FKÖ'nün, bu yetkisini Kral Hüseyin ile paylaşmasına razı oldu, programın ana hedefi olan "Bağımsız Filistin Devleti" ilkesinden vazgeçti.

Ancak Arafat öyle zayıf bir pozisyondan pazarlık yapıyordu ki, emperyalist Siyonist Cephe bu teklifleri de kabul etmedi. Tam teslimiyet ve tasfiyeyi dayattı. Arafat'ın 242 ve 338 sayılı BM kararlarını resmen tanımasını istedi. Bu, İsrail Devleti'nin resmen tanınması demek olacaktı. Arafat bu adımı atamazdı. Bu son kozuydu. Bunun üzerine Kral Hüseyin, Arafat'ı verdiği sözleri tutmamakla suçlayarak Amman Anlaşması'nı tek taraflı olarak dondurdu. El Fetih'e yapacak tek şey kalıyordu. Geri çekilmek ve tekrar ulusal saflarda yer aramak. FKÖ'nün en güçlü örgütleri; El Fetih, Demokratik Kurtuluş Cephesi, Demokratik Halk Cephesi, aralarına Filistin Komünist Partisi'ni de alarak 18. Ulusal Meclis'i topladılar ve birleştiklerini ilan ettiler. Ne var ki, emperyalist-siyonist-gerici Arap ittifakı, Filistin hareketinin en güçlü kesiminin nereye kadar gerileyebileceğini görmüştü bir kez. Amman Arap Zirvesi'nde bu nedenle o kadar güçlü vurabildi. Davayı gündem dışına itmeye soyundu.

Diğer yandan Filistin hareketi etrafındaki kuşatma Lübnan'da bir başka şekil almıştı. Suriye'nin müttefiki EMEL örgütü Filistin kamplarını kuşatarak üç yıl boyunca taş taş üstüne bırakmamacasına bombaladı. Arafat güçlerinin Lübnan'da yeniden yer tutmaya başlamasını bahane eden saldırılar Filistin hareketinin Lübnan'daki üssünü uzun süre kullanılamaz hale getirdi.

İşgal altındaki topraklarda ise İsrail'in "demir yumruk" politikası hiç hafiflemeden devam etti. Siyonistler Filistin halkına karşı baskı yöntemlerini çeşitlendirerek, yoğunlaştırarak gelişen halk mücadelesini durdurmaya çalışıyordu. Filistinlilerin arazilerine el koyma, yahudi yerleşim yerleri kurma olayları artarak sürdü. İsrail-Ürdün ortak planı için gerekli zemin hazırlanmaya çalışıldı.

1987 Kasım'ına gelindiğinde, Filistin hareketi açısından genel manzara kaba hatlarıyla ve bir yanıyla böyleydi: Arap burjuvaları Filistin davasının cenaze törenini hazırlıyor, Filistin burjuvaları bu hazırlıktan "tarihi" olarak nitelendiriyordu.

Oysa bu arada asıl tarih ilerliyor, uzlaşma politikaları, demir yumruk operasyonları, konfederasyon planları, tavizler, kamp savaşları, Arap gericiliğinin ihanetleri arasından yavaş yavaş kendine yol açıyordu. Aralık'taki patlama uzun süredir birikiyordu.

Filistin hareketinde 82 yenilgisiyle ortaya çıkan kriz, mücadelenin örgütleniş mantığı ve silahın kullanılış tarzının geleneksellleşmiş biçimlerine de ağır bir darbe vurdu. Hareket içindeki ayrışma ve çatışmalar, teslimiyetçi eğilimin kendini açığa vuruşu, askeri yenilgi ile birleşince ve hareket 82'den 86'ya kadar kendini toparlayamayınca, *Filistin halkının büyük hayali; fedailerin dışarıdan gelip ülkeyi kurtaracakları düşüncesi yıkıldı.* Dışarıdaki çöküş, içeride anti-tezini zorladı. Dışarıdan sızan fedailerin yaptıkları operasyonlar yavaş yavaş yerini, işgal altındaki topraklarda halkın kendiliğinden bireysel toplu çıkışlarına bırakmaya başladı. Dışarıdan girişilen operasyonlar durmadı ancak diğerine göre oranı ve etkisi azaldı. Halkın giriştiği molotoflu, bıçaklı, taşlı-sopalı eylemler hareketin dinamiğinin içeriye kaydığını gösteriyordu. Ancak Filistin örgütleri açısından içerideki hazırlık öylesine zayıf, enerji ve dikkat dışarıya öylesine yoğunlaştırılmıştı ki, işgal altındaki topraklardaki mücadele bir türlü ne düşünce, ne de davranışta hakim hale gelebiliyordu. Filistin örgütleri gelişmelerin ve yeni yönelişin farkına varsa da, yılların şartlanmasından kurtulamıyor, içerideki birikimin gerçek potansiyelini ve boyutlarını kavrayamıyordu. Filistin örgütlerinin hayal dünyasını yıkan gene Filistin halkı oldu. Hareketin önüne geçti ve yolu gösterdi. 1987 başından Kasım ayının sonuna kadar, molotof atma, yakma, bıçaklama, bombalama, ve benzeri tam 370 eylemle gelen birikim, Aralık'ta büyük bir halk ayaklanmasına dönüştüğünde Filistin Kurtuluş Tarihi yeni bir döneme adım attı. Halk önce kendiliğinden, kendı kurduğu komitelerle hareketi yönetmeye başladı. İsyanın başını Filistin gençliği çekiyordu. Hiçbir eğilim farkı gözetmeden, siyonistlerle işbirliği yapan bazı kişiler haricinde bütün halk, yığın olarak harekete katılıyordu. İsyan Siyonist işgali hedef almıştı ama aynı zamanda bürokrat ve teslimiyetçi önderlik eğilimlerine karşı da ağır bir eleştiri taşıyordu. FKÖ'nün kuruluşu yıllarında doğan kuşak, bütün Filistin halkını arkasına alarak, siyonist devletin kuruluşunun 40. ve 1967 işgalinin 20. yılında davasının çözüm yolunu dosta da düşmana da gösteriyordu. Ama işgal altındaki yıllar eğer bu nesli ve bütün halkı köle ruhlu yapamadıysa, teslim alamadıysa, kurtuluş umudunu ve azmini yok edemediyse, bunda, 20 yıldır bir ulus kimliği ve mücadele ruhunu ayakta tutmak için savaşan, Filistin davasının haklılığını bütün dünyaya kabul ettiren Filistin örgütlerinin ve FKÖ'nün yeri en baştadır. Bu nedenle değil mi ki, Filistin halkı önce ayaklanmış, sonra da FKÖ'ye dönüp, "*Eğer sen komutansan gel hareketin başına geç; yok, ben komutansam, emrediyorum, gel, hareketin başına geç*" demiştir. Şimdi artık emperyalist ve siyonistlerin tüm iyimser yorumcularının iddialarının aksine ayaklanmayı FKÖ yönetiyor. Filistin halkının bu ayaklanmayla kalıcı adımlar atabilmesinin sorumluluğu da bu nedenle FKÖ'ye düşüyor. Şurası çok açıktır: FKÖ son şansını kullanıyor. 1982 Lübnan yenilgisindeki gibi bir başarısızlık, hareketin geleceğini karartacağı gibi, FKÖ için de ölümcül bir darbe olur. Ayaklanma, çok elverişsiz şartlarda Filistin Kurtuluş Mücadelesinin önüne çok geniş ufuklar ve olanaklar açmış bulunuyor. Yukarıda kısaca manzarasını çizdiğimiz 87 Kasım'ıyla, 88'in ilk ayları arasında kış ve bahar farklılığı var. Filistin davası dünya gündeminin yeniden birinci maddesi olmuştur artık. İsrail önemli ölçüde tecrit olmuş, FKÖ'nün konumu güçlenmiştir.

Nitekim 1988'de, ayaklanmanın 6. ayında toplanan Arap Zirvesinde bu durum açıkça görüldü. Filistin halkının vermekte olduğu topyekün mücadele Zirveye ağırlığını koydu. Zirve FKÖ'nün Filistin halkının tek ve meşru temsilcisi olduğunun altını çizdi, ayaklanmaya Arap devletlerinin mali destek yapması, ayaklanmaya gidecek tüm yardımların FKÖ kanalıyla yapılması karar altına alındı. İsraille sınırı bulunan Arap ülkelerince yapılmakta olan "Filistin yardımı"nın devamı destek bulmadı. Gerici Arap ülkelerinin Filistin davası karşısındaki tavırlarında Amman zirvesi sonrasındaki sekiz ay içinde meydana gelen bu "değişme" ayaklanan halkın dayatmış olduğu bir durumdur. Hiç değilse dış görünüş itibarıyla ayaklanma ve FKÖ'yü açıkça desteklemek durumunda kalmışlardır. Alınan tavrın samimi olmadığıysa hangi ülkenin ne yardım yapacağının pratikçe belirlenip işlerliğe kavuşturulmuş olmamasından, bu paraların henüz yerine varmamış olmasından anlaşılabilir. Gerici Arap rejimleri FKÖ yönetimine kayıtsız şartsız mali destek vermek eğiliminde değillerdir. Arafat'ın her ay para almak için kendileriyle görüşmeye oturmasını talep etmektedirler.

İşgal altındaki topraklarda birinci seneyi dolduran ayaklanmanın Filistin sorunu etrafında kurulmuş statükolar üzerinde parçalayıcı etkisi oldu. Yeni çerçeveler oluşturulmasında belirleyici oldu. FKÖ-işgal altındaki topraklar. FKÖ önderliği içi ilişkiler, FKÖ-gerici Arap rejimleri ilişkileri, çözüm önerileri, bunlar arasında ilk ağızda akla gelen bazıları.

FKÖ önderliğinde sağ eğilimin içinde manevra yapabileceği çerçeveyi bugün ayaklanma belirliyor. Arafat'ın ve FKÖ'nün prestiji her gün yükselir, ağırlıkları artarken aynı zamanda daha radikal bir çerçeveye oturtuluyor, sağ yalpalamaları kontrol altına alınıyor. Sağ eğilimle FKÖ içinde mücadeleyi sürdüren radikal ve devrimci eğilimler işgal altındaki topraklardan yükselen bu devrimci seste sağlam bir müttefik buldular.

Hareketin, başladığı andan itibaren örgütün önüne fırlayarak onun çerçevesinin belirlediğini, ileriye, daha radikal tavır almaya zorladığını gören gerici Arap rejimleri önce ayaklanmayı durdurma, sonra da önüne geçemedikleri bu kabarışı köşeye sıkıştırma girişimlerinde bulundular. İlk çıkış İsrail zulmüne son verme kaygusuyla davranıyormuş maskesine bürünen Mübarek'ten geldi. Mübarek zulmün bitmesi için çatışmalara bir an önce son verilmesini ve görüşmeler yapılmasını istedi. Oysa Filistinlilerin yapılabilecek herhangi bir görüşmede güçlü olabilmesinin temel koşulunun ayaklanmanın sürmesi olduğu apaçıktı.

Haziran'da, ayaklanma ağırlığını koyduktan sonra yapılan Arap Zirvesinde gerici Arap rejimleri mali destek meselesinde olumlu tavır alırmış gibi gözükürken, bunu aslında Arafat'a, FKÖ önderliğine ve ayaklanmaya karşı kullanılacak bir koz olarak ortaya koydular: İşleri kendi istedikleri çerçeveye oturtma kozu.. Nitekim söz verilen destek daha FKÖ'ye ulaşmadı. Sınırları şimdilik kendilerinden daha ağırlıklı bir pratik gerçeklik tarafından belirlenen bir FKÖ'ye, başındaki Arafat da olsa açık çek vermemek, bu gidişi dizginlemenin mali yollarını zorlamak kararında idiler. Ayaklanmanın teslimiyet ve uzlaşmacılığa hayat hakkı tanımadan derinleşerek sürmesi ortamında, Batı Şeria ve Gazze'de hayat felce uğramış, ekonomi altütk olmuş, halk işgal hükümeti ile tüm ilişkileri koparma çizgisinde restleşirken Ürdün Kralı Hüseyin, Batı Şeria'daki tüm sorumluluk ve hak iddialarından vazgeçtiğini ve bölgeye Ürdün'den gelen mali girdiyi kestiğini ilan etti. FKÖ'yü tek ve meşru temsilcisi olduğu halkın tüm sorumluluklarını üstlenmeye çağırdı. Hüseyin'in bu hamlesi sonrasında Arafat'ın basına yaptığı ilk açıklama gerici Arap rejimleri aile-sinin önde gelen isimlerinden Hüseyin'in ana hedeflerinden birinin bölgeyi apansızın idari ve mali boşlukta bırakarak FKÖ'yü mali açıdan biraz daha köşeye sıkıştırmak olduğunu ve bunun daha geniş bir *gerici Arap komplosunun bir parçası olduğunun ipuçlarını veriyor: "Arafat Ürdün'ün bu harekete şu anda girişmiş olmasının kafalarda soru işaretleri yarattığını açıkça belirtti: 'Bu önlemlerden baş örgüt olduğu halde, ve Kral Hüseyin'in bu adımları atmadan önce bir dizi Arap ülkesiyle ilişki kurduğunu göz önüne alarak, FKÖ'ya danışılmadığını, konuyla ilgili resmi bilgi verilmediğini belirtmeliyiz'."*

"Arafat FKÖ'nün Ürdün'ün işgal altındaki topraklarda bıraktığı idari ve mali boşluğu doldurabilecek kapasitede olduğunun altını çizerek Arap rejimlerinden mali yardım talep etti". (*International Herald Tribune*, 10.8.1988)

Mali sorunu kullanarak hareket üzerinde egemenlik kurma girişimini, başkaldıran Filistin halkı: Doğan yasal boşluğu kendi kurumlarını oluşturma, Filistin devletini ilan etme, Kral'ın önerdiği gibi sürgünde hükümet değil geçici hükümet kurma tercihleriyle lehine çevirdi. Böylece komplo savaşan halkın ve örgütü FKÖ'nün kararlılığı karşısında tersine dönerek ayaklanma sürecinde zaten parçalanmış olan emperyalist çözüm planlarını, Filistin sorununu Ürdün ile ilişkiler çerçevesinde bir Arap- İsrail sınır davası olarak halletmeye yönelik "Ürdün seçeneği"ni resmi olarak da gündemden kaldırdı. Hep hasıraltı edilmeye çalışılan "Bağımsız Filistin Devleti" konusu tüm diğer "çözüm" seçeneklerini ezip geçerek, dünya gündemindeki yerini aldı.

Ortadoğu bunalımının önüne yeni sorular koyan, kısır döngü içine girmiş statükoları parçalayarak inisiyatifi FKÖ'nün eline geçiren, Ürdün Kralı'nın attığı adım değil, gerici Arap rejimlerinin olayı kontrol altına alma komplolarını kararlılığıyla lehine çeviren Filistin halk ay-

Devamı 12. sayfada

SANATIMIZDA YILMAZ GÜNEY GERÇEĞİ

Yılmaz Güney'i anlatabilmek ve anlayabilmek için, ne onun çok yönlü ve hareketli yaşamından kesitler sunmak, ne de yaptığı filmleri tek tek ele alıp incelemek ve bunlardan bir sonuca varmaya çalışmak yeterli olmuyor. Onu ancak yaşadığı dönemin, toplumsal ve politik olayları içinde yerli yerine oturtabilir ve içinden çıktığı gerçekliği ne oranda üretimine yansıttığını saptayarak, yaratıcı çabasının hakkını verebiliriz.

Yılmaz Güney, 1937 yılının Nisan ayında Adana'nın Yenice köyünde doğdu. Babası pamuk tarlalarında ırgatbaşılık yaparak geçimini sağlıyordu. Irgatbaşı Hamit'in yedi çocuğu yoksulluklar, acılar ve imkansızlıklar içinde büyüdüler.

1937 ve sonrası yıllar, T.C. kuruluşundan sonra izlenen devlet eli ile finans-kapital yaratma politikası sonucunda palazlanan, Türk burjuvazisinin kırsal alandaki ezeli ortağı tefeci-bezirgan sermayeyle el ele vererek devlet sınıflarına karşı siyasal iktidarı ele geçirme mücadelesini tekrar hızlandırdığı yıllardır. Bundan önce Serbest Fırka ve Terakkiperver Fırka denemeleri başarısız kalmıştır. Bu çatışma siyasi arenaya, İsmet Paşa ile Celal Bayar arasındaki çekişme biçiminde yansımaktadır. Diğer yenden ise yaklaşan II. Emperyalist Savaşın alttan alta duyulan uğultu ve sarsıntıları kapımıza dek dayanmıştır.

1946'da savaşın hemen ardından kurulan Demokrat Parti 1950 seçimlerinde Devlet partisi CHP'yi mağlup etmiş ve siyasal iktidarı ele geçirmiştir. Yeni dönemde finans-kapital, Amerikan desteğinde kırk bin traktör, yüz bin oto, benzin istasyonları ve acentalarla en ücra köylere kadar örgütlenerek daralmış dayanaklarını, kırsal alanlara yayma imkanını bulmuş ve sonuçta tepeden tırnağa donattığı tefeci-bezirganlıkla kesin ittifakını gerçekleştirmiştir. İlk yıllarda, Amerikan uzmanlarca "Hürriyet ve Demokrasi" makyajı yapılan DP iktidarı, kısa bir süre sonra üzerindeki "demokrasi" makyajını silip, ülkedeki toplumsal muhalefeti baskı yoluyla susturmak ve sürdürmek temel siyasi çizgisini izlemeye başlamıştır.

Yılmaz Güney'in çocukluk ve gençlik yılları, Türkiye'nin geleneksel iktidar yapısının zorlandığı çok çalkantılı bu döneme rastlar. Gazoz satıcılığı, bağ bekçiliği, pamuk toplayıcılığı, tezgahtarlık vb. gibi çok çeşitli işler yaparak, küçük yaşta hayatını kazanmaya başlayan Güney, diğer yandan da eğitimine devam ederek Adana'da ortaokul ve liseyi bitirir. Bu çileli yılların, Yılmaz Güney'in hayatını ve mücadelesini iki ayrı düzeyde belirleyici iki olayı var: Genç Yılmaz, bir film şirketiyle anlaşarak köy ve kasabaları dolaşıp film gösteriyor; buna sinemayla ilk yakınlaşması diyebiliriz. Sonraki yıllarda sinema çalışmalarında çok kahırlı işleri yüklendiği bu kanal milyonlarca sinema seyircisinin sembolü haline dönüşen devrimci sinemacı Yılmaz Güney'e dek uzanan bir çizgiyi oluşturuyor. Diğer yanıyla ise, okulda çıkarılan duvar gazetesinde yoksul insanların, topraksız köylülerin sorunlarını konu alan öyküler yazarak ve İstanbul'da çıkan ilerici sanat ve edebiyat dergilerine yazarak ve onları bölgede dağıtarak başlattığı mücadele kanalıdır. Bu da sosyalist düşünceye doğru ilk yönelişinin izlerini taşıyor. Yılmaz Güney sonraki yıllarda sosyalizme doğru yöneldiği genclik dönemini şöyle anlatıyor:

"Sosyalizmin ilk cana yakın sıcak soluğunu, dokuzyüzellidörtlerde, Adana'da, İnönü Caddesi'nde, bir kolonyacı dükkanında duydum. Onyedi yaşlarındaydım. Genç bir adam, işçilerden, köylülerden söz eden, İspanya İç Savaşı'nın acılarını anlatan şiirler okudu bana. Küçük, kırmızı kaplı bir cep defterine, özenle yazılmış şiirlerdi bunlar. Kim yazmıştı yüreğime coşku dolduran bu etkili şiirleri?"

İlk kez ondan duyuyorum; bir adam vardı: Adı Nazım Hikmet'ti." (Yılmaz Güney, *Boynu Bükük Öldüler*, s.5)

Güney bu dönemde yazdığı öykülerden birinde "komünizm propagandası" yaptığı gerekçesiyle savcı önüne çıkartılıp -ki bu öyküden bir buçuk yıl hapis, altı ay sürgün, ömür boyu amme haklarından yoksunluk cezalarına çarptırıldı- hakkında dava açılıyordu.

Artık genç Yılmaz'ın içinde yetiştiği ve her boyutuyla zorlamaya başladığı Adana'daki çevreyi aşması gerekiyordu. Ona ulaşan dergilerin çıktığı, sevdiği ve yakinen izlediği yazarlarla yakın ilişkiler içine girebileceği, çok sevdiği sinemada daha ileri adımlar atabileceği İstanbul'a ulaşmayı kafasına koymuştu. Demokrat Parti'nin uyguladığı ekonomi politika sonucunda işsiz kalmış binlerce topraksız yoksul köylünün sel gibi aktığı ve varoşlarına dek sokulabildiği İstanbul'a köyden çıkmış, onun sorunlarını anlatan köylü edebiyatıyla yoğrulmuş ve sosyalizme yönelmiş atak ve inatçı Yılmaz Güney de hesaplaşmaya ve yeni ufukları zorlamaya gidiyordu.

15. yüzyılda çökmeye başlayan orijinal Roma medeniyetinin tüm çürümüşlüğünü yaşayan İstanbul'u Fatih Mehmet ele geçirmeden önce "Bizans'ta hüküm süren derebeyliğin Osmanlı ülkesindeki sızıntılarını yok etmeyi bildi. Yani fetih hiçbir zaman bir dış hadise olarak meydana gelemez idi. Fetihi önce içeride yapmak, Osmanlı bünyesindeki Bizans taklidi derebeyleşme eğilimlerini temizlemek gerekti." (Dr. Hikmet Kıvılcımlı, *Fetih ve Medeniyet*, s.26) Toprak düzeninde gerçekleştirdiği reformla yeniden göçebe özüyle dopdolu bir insan gücüne ulaşarak İstanbul'a giren Fatih Mehmet kısa zamanda çöken Roma medeniyetinin ezen sınıflardan yana olan yasalarıyla kuşatıldı ve teslim alındı. Bu anlamda Fatih Kanunnamesi göçebe toplumdan sosyal sınıflı medeniyete geçişin kesin bir belgesidir. Sonuçta Osmanlı tarafından ele geçirilen İstanbul, Anadolu ile bütünleşemeden Anadolu'dan koptu ve bundan böyle de ezen sınıfların çıkarlarını savunan düzenin payitahtı oldu.

Anadolu da hep İstanbul'a karşı önce isyanı sonra da teslimiyeti yaşadı, durdu.

1919'larda Kurtuluş Savaşı başlarken Türkiye yukarıdaki anlamda bir defa daha ikiye bölündü: Bir yanda İstanbul, diğer yanda taşra (Anadolu).

İstanbul ve padişah işgalci emperyalist güçlere ülkeyi tam anlamıyla teslim ederken Anadolu Ege'de efelerle başlayan, Çerkes Ethem kuvvetleriyle yükselen ve sonuçta Anadolu burjuvazisinin öncülüğü ele geçirdiği direnişin sembolü oldu. Bu yıllar Türkiye sosyalist hareketi için de başlangıç konağıdır, yukarıdaki ayrım sosyalist harekette kaderini de etkilemiştir. İşgalde İstanbul sosyalistleri Batıcı eğilimleriyle işçi sınıfı yönünde düşünce akımı olma yoluna girerlerken, Anadolu sosyalistleri Doğucu eğilimleriyle köylücü popülist bir çizgiyi izlediler. Halk ordusu niteliği almaya başlayan direnişçi güçlere kumanda etmeye yöneldiler, ancak bunda başarılı olamayıp yenildiler. Ama bu ayrım Türkiye sosyalist hareketinin de bünyesine kazınmış oldu.

1958 yılında isyan dolu Yılmaz Güney yıllanmış İstanbul'a hesaplaşmaya ve orada yeni ufuklar aramaya gelirken, yaptığı plana göre tutulmuş köşe başlarının karşısında önce bazı tavizler verecek, güçlenecek, sonra da gölgesinin altında yerini arayacaktı. Tabii o tavizli yılların kendisinde yaratacağı aşınma ve kayıpları hesaplayamayacak kadar yalnız ve gençti.

1958'de Yılmaz Güney'in İstanbul'da Dar film şirketinde çalışmaya başladığı dönemde, ülkede ekonomik bunalım son noktasına ulaşmıştı. Hükümet dış yardım bulmak amacıyla Sovyetler Birliği'nin bile kapısını aşındırmaktaydı. Diğer yandan DP iktidarının aydınlar üzerinde uyguladığı baskı da giderek yoğunlaşıyordu.

Devrimci kuşaklar arasındaki kopukluğun, örgütsüzlüğün ve geçmiş deneyimlerden yararlanmamanın acısını İstanbul'un kenar mahalle meyhanelerinde yenilen ağır cezalardan arta kalmış abilerin sohbetlerinde gidermeye çalışan Yılmaz Güney'lerin kuşağı 27 Mayıs 1960 ihtilaliyle bu ortam içinde karşılaştı.

Toplumun nefes alış verişi göreceli de olsa normale dönmüş, 1961 Anayasası'nın sağladığı "kısmi özgürlükler" ortamında ülkede sola doğru bir hareketlenme başlamıştı.

Siyasi düzeyde, yasal sosyalist parti TİP kurulur ve hızla örgütlenerek Meclis'e 15 milletvekiyle girme başarısına erişir. Bu sempati, o dönemde Türkiye'deki sol hareketliliğin göstergesidir.

Aynı yıllarda işçi sınıfının güçlenen ekonomik mücadelesi TÜRK-İŞ barajlarını yıkarak kendi sendikal örgütlenmesi olan DİSK'i doğurur.

Türkiye'de sosyalizmin yığınlarla konuşulur hale gelmesinde büyük etken olan gençlik hareketi, en yüksek hoktası olan DEV-GENÇ'e doğru yükselerek, ülkenin demokratik yaşamında söz sahibi kurumlardan biri olur.

Toplumdaki fikir hayatını ve her türlü kültür etkinliğini de derinden sarsan bu dönem, Yılmaz Güney açısından da çok belirgin dönüşümlerin zeminini oluşturdu.

1961-1962 yıllarını, 1956'da yazdığı öyküden dolayı aldığı 1,5 yıllık hapis cezasını çekmek üzere cezaevinde geçiren Yılmaz Güney, o günlerini şöyle anlatıyor: "1961-62 cezaevi yıllarında, işçi sınıfının kaçınılmaz ittifaklarını, özellikle de köylülüğün devrim süreci içindeki doğru yerini bilmiyordum. Sosyalist devrime hangi aşamalardan geçilerek varılacağını bilmiyordum. O günün koşullarında ve benim konumumda birinin bilimsel olanı öğrenme olanağı yoktu -bugün de tam anlamıyla bildiğimi iddia etmiyorum- olmayınca da köylüye yaklaşımın yaşanmışlığı, kendi deneyimlerimle kazandığım hayatın sıcak bilgilerine ve sezgilerine dayanacaktı." (Yılmaz Güney, *Boynu Bükük Öldüler*, s.7)

Yılmaz Güney bu dönemde Nevşehir cezaevinde 16 aylık sabırlı bir çalışmanın sonucu "Boynu Bükük Öldüler" adlı romanı kaleme almıştır. 1963 Haziran ayında sürgün cezasını da tamamlayan Güney, tekrar yeni umutlar içinde İstanbul'a dönmüştür. Çileli ve sabırlı yaşamının bu basamağında "vurdulu-kırdılı" filmlerle "Çirkin Kral"lığa yükselen Yılmaz Güney, o güne kadar oluşturduğu dinamiklere dayanarak Yeşilçam'a ve onun klasik kurallarına başkaldırmaya yöneldi. Bu başkaldırının sembolü "Seyyit Han"dı.

"Seyyit Han yönetmen olarak bütün sorumluluğunu yüklendiğim ilk çalışmam, unutulmaz anılarımı içeren ilk göz ağrımdır. Sanat hayatımın bir döneminin sonu, yeni bir dönemin ilk adımıdır. Bu yüzden özel bir önem taşır.

"Seyyit Han 1968 başlarında, daha önceki birikimlerin de etkisiyle, Yeşilçam kurallarına, özellikle de 'Çirkin Kral' Yılmaz Güney'e karşı başkaldırısının adıdır." (Y. Güney, *Seyyit Han*, Güney Film Yayınları, Şubat 1976, s.7)

Seyyit Han'ın 1968'de yapılması bir rastlantı değil, determinizmdir. Aynı yıl, daha sonraları saman alevi gibi sönen gençlik eylemleri tüm dünyayı sarmış, Türkiye'de ise gençliğin tarihsel devrimci geleneksel aydın eylemciliğinden hız alan yapısı düzenin koyduğu tüm engelleri aşarak sel gibi sosyalizme akmıştır. Bu olay, geleneksel aydın eylemciliğinden sosyalizme doğru ikinci pratik kopuş (birincisi sosyalist mücadelenin başlangıç konağındaki Mustafa Suphi ve 15'ler girişimidir) olma özelliğiyle tüm toplumsal dokuyu sarıyor ve sarsıyordu. Yılmaz Güney de kendi çalışma alanında bir kopuşmanın, başkaldırının öncüsü oluyor ve yaşadığı bur sarsıntının filmlerini yapıyordu.

Çoğunlukla filmlerinde kahraman tipleri "kabadayı", "kovboy" ya da bir "kaçakçı" olarak belirleniyordu. Ama bu tiplerin ortak bir özelliği vardı: Hepsi haksızlığa başkaldırıyor, köyde veya kentte var olan bozuklukları düzeltiyor, kurtarıcı rolü üstleniyor, kötüleri cezalandırıyorlar, sonra da yeni haksızlıklarla savaşmak üzere yollara düşüyorlardı.

Bu anlamda Yılmaz Güney'in 12 Mart döneminde DEV-GENÇ bünyesinden çıkmış, THKP-C'nin bir sanığı olarak yargılanması da bir rastlantı değildir. Yılmaz Güney filmlerindeki kurtarıcı tipiyle "öncü savaşçılık ideolojisi" arasında büyük bir benzerlik olduğu gibi, her iki olayın da kaynaklandığı maddi zemin ve ruh hali ortaktır.

12 Mart'taki hapishane yılları Yılmaz Güney için tüm geçmişiye hesaplaşmaya giriştiği ve kendini yenilemeye yöneldiği bir dönem olur. Bu özeleştirinin ürünü "Hücrem" isimli yapıttır. Yılmaz Güney böyle bir hesaplaşma girişiminin nedenini "Hücrem"de şöyle açıklıyor:

"... geriye bakarken, bütün gerçekliğimle, hatalarımla sevaplarımla kendimi değerlendirmem, acımasız davranmam gerekiyordu. Gözümü kırpmadan kendime neşter vurmalıydım. İrinim, pisliğim akmalıydı. Sisteme can katan yanlarım açığa çıkmalıydı. İçimde yaşattığım, burjuvazinin tahta atı ölmeliydi." (Yılmaz Güney, *Hücrem*, s.33)

Yoksulluklar ve acılarla dolu çocukluk yıllarından itibaren tüm hayatını eleştirel bir açıdan incelediği bu kitabında Güney, mücadele içindeki durumunu da değerlendiriyor ve çoğu devrimci aydınımızın örttüğü yanlarının üzerine cesaretle giden tespitler yapıyordu.

"Hayatın hareket kanunlarını, kanunların işleyişini, diyalektik materyalizmi bilmiyordum. Sadece halkın içinden gelmek, birtakım yoksullukları yaşamak, yürekli, iyiniyetli olmak yetmiyordu dünyayı değiştirmeye. Bunun bir yordamı olmalıydı. Teorik ve ideolojik bir temeli olmalıydı." (Yılmaz Güney, *Hücrem*, s.41)

"Dünyayı değiştirecek bilinç, dünyayı değiştirmeyi amaçlayan mücadele içinde oluşurdu. Toplumsal değişimler insanı eğitir, etkiler, bilincini değiştirirdi. Oysa ben kitle mücadelesinden ne kadar uzaktım. Gerek işçi-köylü hareketleri, gerekse öğrenci hareketleriyle organik bağım yoktu. Bir başıma, hayattan kopuk, giderek burjuva dünyasının pislikleri içinde, subjektivizmin batağında eriyen bir insandım. İmdadıma Oniki Mart yetişti." (A.g.e., s.43)

Yılmaz Güney "Hücrem"de 12 Mart öncesi kişisel yaşantısını ve davranışlarını da acımasızca gözden geçiriyordu.

"Düşündüklerimle yaptıklarım arasında büyük çelişkiler vardı. Yoksul halkımızdan söz ediyor, onun mutluluğu için elimden gelen herşeyi yapacağıma inanıyordum. Fakat ps bir burjuva gibi yaşıyordum ve çevremi saran pisliği yırtacak gücü bulamıyordum. Bataklığın ortasındaydım; kıpırdadıkça batıyordum. Gece gündüz içki içiyordum, kumar oynuyordum. Ve İstanbul'un sayılı kumarbazlarından biriydim, hep de kaybediyordum." (A.g.e., s.43)

Yılmaz Güney 1974 affıyla tahliye oldu. Hapishane dönemini izleyen ilk filmi "Arkadaş"ta, özeleştiri sürecinin etkileri açıkça görülür. Güney, bu filmde işçi sınıfı görüşüne yaklaşmış, geçmişte içinde yer aldığı gençlik eylemciliğinin tepki boyutunu ve silahı yanlış kullanılma düzeyinde eleştirmiştir. Yılmaz Güney hiçbir zaman doğrudan silahın kendisine eleştiri ve parantez açmamıştır. Bu onun doğasına aykırıdır.

Arkadaş'tan hemen sonra, Adana'da pamuk işçilerinin hayatını konu alan "Endişe" filminin çekimi sırasında meydana gelen talihsiz olaylar sonucunda yeniden içeri alınmıştır ve 1981 yılında yurtdışına çıkışına kadar süren son uzun hapislik dönemi başlamıştır. Artık Yılmaz Güney filmlerini içeriden yönetmek zorundadır. Bu süreçte yaptığı filmler içinde "Yol"dan önceki en önemli yapıtı "Sürü" oldu.

"Sürü"de kendisini çepeçevre kuşatan tefeci-bezirgan ve kapitalist ilişkiler nedeniyle ve bu ilişkilerle çatışa döğüşe çözülen bir Kürt göçebe aşireti anlatılıyor.

Hür, eşit, kandaşlardan oluşan, birlikte üretip, birlikte yiyen, medeniyete özgü mülkiyeti, hırsızlığı tanımayan, yalana ve korkuya düşman, at, avrat ve namus ve şefin her sözünün kanun olduğu, kanın öcünü almayanın toplum dışı edildiği bir göçebe aşireti, bütün bunları zıttıyla beraber yaşayarak hızla çözülüyor.

Yılmaz Güney "Sürü"de göçebe aşiretin o yakından tanıdığı yapısını ve insan ilişkilerini, bozulma süreciyle birlikte sağlam bir örgü içinde ele almaktadır. "Sürü" filminin şiirsel bir anlatımla işlediği toplumsal konu dışında, devrimci ortamla dolaylı da olsa kurduğu çok önemli bağlar vardı: Gün yirmidört saat kapitalizmin neticeleriyle boğuşan devrimci gençliğimiz, grubunu sağlam tutmak için diğer gruplara karşı sürekli kan davaları kışkırtan örgüt şefleri, "düşman"lıkların nedenini bir türlü kavrayamadığı için bunalan ama bir iki sloganla ayrılıkları taze tutmaya zorlanan militan, hâlâ bağını köyden koparamamış işçi. Hamo'da, Silo, Şivan ve diğerlerinde adeta kendini izliyordu. Halikan aşiretinin üç silahlı atlısı perdede boy gösteriverince kopan alkışlar bu açıdan düşündürücüydü. "Şehir gözcüleri" daha film başlarken orijinlerini böyle selamlıyordu.

Yılmaz Güney'in 1974 yılının Temmuz ayında tekrar başlayan son 7 yıllık cezaevi yaşamının Ankara'da tutuklu bulunduğu ilk yıllarında, yeni bir siyasi görüşe doğru yöneldiğini görüyoruz. Sonradan dergilerde yazdığı birçok makaleyle yeni siyasi görüşlerini açıkladı. Türkiye'de 1974 sonrası yıllar devrimci mücadelenin o güne kadar görülmemiş bir düzeyde hareketlendiği ve kitleselleştiği bir dönemdir. Toplumdaki bu gelişmeye paralel olarak, devrimci güçleri sindirmeyi ve yoketmeyi hedefleyen gerici güçler de devlet

Devamı 12. sayfada

Baştarafı 3. sayfada

70 sonrasında en eski kuşak sosyalizmi, bu kanal faaliyeti tarafından ihanet ve kaçkınlıkla mahkum edilerek dışlanmış kişilerce kurulan TKP olarak temsil edilmeye başlarken, birinci kanalın devrimci onurlu çizgisini temsil eden somutluk örgüt ve kadro bağlamında ortadan kalkmış, bir kesinti söz konusu olmuştur. Yazımızın başında da belirttiğimiz gibi TKP'nin bu tarz varlığı eski kuşak sosyalistlerine alerjiyi kışkırtarak Dr. Hikmet gerçeğinin dolaylı olarak küllenmesine yol açmıştır. Ancak bu gidişte gerçek sorumluluk Kıvılcımlı'nın takipçisi olarak gündeme girenlerdedir. Özellikle Kemalizm ile ideolojik/teorik ve yapısal bağlantılı hareketlerin politik günahlarının özeleştirisini eleştirerek yapma adetleri ile saldırdıkları Dr. Hikmet'in, kendisini salt bir "parti" savunucusu sanan *doktorcular* tarafından eylemsizlik dehlizlerinde savunusuz bırakılması, bu gerçeğin üstünün giderek ölü toprağı ile örtülmesine yol açtı. Direniş ve mücadele alanlarından uzak sağ bir çizgiyi salt "bilim" adına sürdürenler Kıvılcımlı'nın devrimci ortamdan giderek yalıtılmasında en büyük işlevi gördüler. Ve devrimci aksiyonun ortak bir nesnellik halini aldığı süreçlerde mücadeleye giren yeni kuşaklar Dr. Hikmet'in adını bile duyamaz oldular. Böylece ülkemizdeki sosyalist akışın olumlu bir kanalı olmamışa döndürüldü ve derin bir teorik birikimin üzeri somut-pratik eylemcilikle örtüldü. Unutulmaya başlandı.

*

80'de de tıpkı 70'deki gibi *kaderler* yaşandı. Sosyalist kuşaklar arasındaki bağlantıyı unutanlar da, unutturmaya çalışanlar da, bu arada unutulanlar da aynı kaderi paylaştılar: Yenilgi.

Kıvılcımlı'nın anıt eseri *Tarih, Devrim, Sosyalizm*'de belirttiği gibi, modern sınıf zemininden güç almayan atılımlar, aynı zamanda sınıfın biliminden ve onun seneler boyu ümkemizde işlenmiş birikiminden de güç almayan atılımlar olarak ne denli özveri dolu olurlarsa olsunlar, tarihi tekerrür etmekten kurtulamadılar. Ve tabii ki, 70'e kıyasla, karşı-devrimin saldırısına karşı direnişi ancak cezaevlerine düştükten sonra örgütlemek "tezcanlılığı" ile her tekrar gibi trajikomik olmaktan kurtulamayarak...

*

Bugünkü momentte başlangıç konağından bu yana geçmiş süreçlerin irdelenmesi sonucunda, mücadelenin geleceği açısından tayin edici olacağına inandığımız, atlanmaması gereken birikimleri ve köşe taşlarını şu şekilde sınıflandırabiliriz:

1- 1919'dan itibaren, ilk devrimci başlangıçlar *Onbeşler* ve *Halk İştirakiyun*, her ne kadar, Lenin'in koyduğu kurala göre kitlelerle buluşamadıkları oranda yok oldular ve hazırlıksız savaşa girerek bozgunlarını hazır buldularsa da, bunlar, kendimizi de içinde bulabileceğimiz, tüm deneyimleri ile koyduğumuz köşe taşlarından ilkidir. Devrimciler bu konağı çeşitli kaynaklardan mutlaka etüd etmeli, yapıcı bir eleştiriye uğratmalı ama *devrimci başlangıçlar* olarak hakettikleri yere koymalıdırlar.

2- "İstanbul Sosyalizmi"nin üzerinde yükselen TKP'ye 1930 yılında "YOL" adı altında sunulan ideolojik-teorik-örgütsel tartışma platformunun bugün henüz aşılamadığı ve devrimci hareket tarafından ciddi boyutlarda ele alınmadığı ortadadır. Bugün hâlâ canlılığını, önemini koruyan bu tezlerin temel perspektif alınıp, tartışılması ve işlenmesi kaçınılmaz bir görevdir.

3- Hayatının 22 yılını yarı-derebeyi Türkiye zindanlarında tüketen, çok uzun araştırmalar sonucunda, özelde Türkiye ve Ortadoğu, genelde de tüm antika tarihin gidiş kanunları üzerine Amerikalı bilim adamı H. Morgan ve tarihsel maddeciliğin kurucu ustaları Marx ve Engels'ten yola çıkarak yeni ve orjinal bir tez geliştiren Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın antika tarih, İslam tarihi, Osmanlı tarihi, ilkel komünadan kapitalizme geçişler ve toplumun gelişim kanunları üzerine yaptığı araştırmaların dünya çapında tarihsel maddeciliğe yeni bir soluk getireceği gibi, Ortadoğu'nun düğüme dönmüş sosyal, siyasal, kültürel vb. sorunlarına devrimci bir öncü örgüt elinde açıcılık yapabilecek teorik kapsamı vardır.

4- İstanbul sosyalizmi eli ile kurulan TKP, içinde çok önemli ideolojik-teorik birikimler yaratmasına ve çok büyük fedakarlıklar üzerinde yükselmesine karşın örgütsel varlığı dağılana kadar sosyal ve siyasal altüstlüklere müdahalesi ülke proletaryasının bilinç ve davranış düzeyiyle orantılı olarak zayıf kalmış ve bu durum örgütsel dağılış sonrasındaki kanatlar tarafından kimilerince alışkanlıklar halinde, kimilerince de teorize edilip çizgileştirilerek sürdürülmüştür. Bu olay 60 sonrasında gündeme giren yeni devrimci güçlerle rezonansın önüne geçmiştir.

5- Tarihsel maddeciliğin kurucu ustalarından Engels'in deyimiyle "Cermen barbarları çöken Roma İmparatorluğu'na nasıl dirimsel bir güç üfürmüş ve Avrupa'yı gençleştirmişse" 1960'lı yıllarda devrimci gençlik mücadelesi de sosyalist harekete bir gençlik aşısı yapmış ve yeniden hareketin bünyesinde direnişçi kanallar açmıştır.

6- 1960'lı yıllarla birlikte mücadeleye akan bu eylemci kanalın uygun bir takım şablon devrim stratejileri, ithal ideolojiler genç kafaları bulandırarak Türkiye'nin orjinal sınıf ilişki ve çelişkilerinin kavranamamasına yol açmıştır. Dolayısıyla bu direnişçi eğilimler içerisinde *işçi sınıfının* siyasal iktidar mücadelesinde özgüç olacağı gerçeği atlanmıştır.

7- Gerek Dev-Genç'i, gerekse onun bünyesinden fışkıran THKP-C ve THKO gibi hareketleri ölçerken yazdıklarından ya da söylediklerinden çok, yaptıklarına bakmak gerekir. Bütün bu hareketler geldikleri tarihsel devrimci orjinden aldıkları yapısal özellikler nedeniyle gerek insan-insan, gerek insan-örgüt ilişkilerinde kendi değer ölçülerini sosyalist mücadele içine taşımışlardır. Bu açıdan yazılanlardan sırf ajitasyon bir tarafa bırakılırsa, program, taktik ve örgüt alanlarında Leninizmin ilkelerinden çok uzak kalınmıştır.

8- Ancak tüm ideolojik ve yapısal engellere karşın bu direnişçi eğilimler kendi iç dinamikleriyle kendiliğinden engelleri aşarak işçi sınıfına doğru hareketlenmişlerdir. Bu gerçeklik gruplar-arası bir yaklaşımla Türkiye devrimci hareketinin kazanımı olarak kabul edilmeli ve çok önemli bir deney; gelinen son nokta olduğu unutulmamalıdır.

9- Ülkemizdeki direnişçi mücadele 1968'den bu yana devlet tarafından oyalayıcı ve belli bir menzilde durdurucu güç olarak karşısına çıkarılan sivil faşist güçlerin engeline takılıp kalmıştır. 1968-71 ve 1975-80 arasında olmak üzere iki süreç olarak yaşanan bu pratik dikkatlice gözden geçirilmeli, askeri planda da yeniden bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

10- 1974 sonrasında kendi özgül toplumsal niteliklerinden doğan direnişçi bir Kürt solu oluşmuştur. 1984 Ağustos'undan beri de sürekli bir gerilla savaşı verilmektedir. Metropollerde yükselecek direniş mücadelesi Kürt ulusal demokratik hareketi açısından da yol açıcı olackatır. Türkiye devrimci hareketi ile Kürdistan ulusal demokratik hareketi arasındaki tarihsel zorunluluğun dayattığı *dayanışma* Türkiye devrimci hareketindeki yükseliş dalgası ile birlikte *göstermelik* "ittifak" ve "cephe" boyutundan daha ileri bir niteliğe sıçrayacaktır.

*

Türkiye devrimci hareketinin bugün geldiği aşama dikkate alınırsa, grupçuluğun, kemikleşmenin ve sekterce yükseltilmiş duvarların sallandığı ve mücadelenin yeni bir senteze ihtiyacı olduğu gözlemlenebilmektedir. Devrimin Eylül darbesi karşısında yaşadığı yenilginin nedenlerini açıklama zorunluluğu bir görev olarak mücadele odaklarının karşısına dikilmiştir. Ve yenilgi ilk kez değil, birincisini yaşayanlarca yönetilerek ikinci kez bir daha yaşandığı için ve hiçbir ayrıcılak taşımaksızın topyekun, herkesi kapsayacak tarzda yaşandığı için örgüt-tarz-teknik-taktik-strateji vb.nin yenilgisi olarak değil, bir *yapı* yenilgisi olarak açıklanmaya muhtaçtır. Yolumuzu ancak bu tür bir açılım aydınlatacaktır. İkinci kez yaşanılan yenilgi yakın geçmişin saptamalarında ve yürüyüşünde bir çıkmaz olduğunu göstermektedir. Bu çıkmaz sadece önder kadroların ve örgütlerin niyet ve yeterlilikleri ile izah edilemeyecek bir boyut taşımaktadır.

Devrimci mücadelemizde tarihsel devrimci gerçeklik Celali delikanlıdan üniversite öğrencisine, Alevi örgütlenmeden Kürt aşiretlerine kadar bir yandan mücadelenin varlığının temel unsuru olurken diğer yandan da yapısal özellikleri ile isyanda kalmanın, sosyal devrime yönelememenin ana dinamiğini oluşturmaktadır. Bu yapının taşıdığı tarihsel, sosyal ve siyasal özellikler devrimci mücadeleyi kuşatmakta, belli bir kurguyu ve ilişkiler demetini istese de istemese de gündeme sokmaktadır.

Devrimci geçmişimizin iki kanalı arasındaki düşünce ve davranış kopukluğu sorunların sürekli bir yanı ile işlenmesi sakıncasını doğurdu. Bu sakınca,özgün olanın evrensel içine sığdırılmaya çalışılmasıydı. Böylece evrensel olan da özgün olan da deforme oldu.

Düşünce ve davranışta kuşaklar arası bağlantının kurulması mücadelenin sağlıklı zeminine oturmasına yol açacaktır. Bu noktada, önemli bir adım olarak Kıvılcımlı'nın tezlerini sabırlı ve inançlı bir yürüyüşle savaşçı sosyalizmin yol göstericiliğine getirilmesi görevi karşımıza çıkmaktadır. Bu olgu sosyalist kuşaklar arasındaki bağlantının gereği zemininde ortaya çıkar ve çözümü ile bağlantıyı yaratır. Kopukluğu besleyen her yaklaşım ise mücadeleyi yeni yenilgilere ısmarlayacaktır.

Devrimci mücadelenin canlılığını, dinamizmini temsil eden, mücadelede yerini almaya başlayan yeni devrimci kuşak geçmişin olumsuz yaklaşımları karşısında uyanık bulunmalıdır. Ülke toplumsal yapısıyla da beslenen küçük-burjuva lonca düşünce ve davranış soysuzlaşmasının yarattığı sübjektif bakış kalıplarının devrimci mücadelede açtığı yaralar taptaze ortada durmaktadır. Bugün mücadelede gelinen aşama, gruplar çıkmazının oluşturduğu grupçu bakışın dışına çıkıp hangi devrimci çevreden gelirse gelsin devrimci geçmişimizin teorik ve pratik kazançlarının savunulmasını ve onlara sahip çıkılmasını gerektirmektedir. Devrimci ortam ihtiyaç duyduğu daha yüksek bir senteze ancak böyle ulaşabilir.

*

Kıvılcım, 89 devrimci hareketimizin birbirinden kopuk iki kanalı arasındaki akım atlayışında yöntemini bularak doğuyor. *Kıvılcım* (Iskra) dan *Kıvılcımlı*'ya uzanan bir mirası devralma iddiasıyla çiziyor.

Yaşanan geçmişin yıpratıcı yanlarını, olumsuzluklarını, yanlış ve eksikliklerini yeri doğana güç katması açısından arkada bırakıyor. Olumlulukları ve birikimleri alıp yürüyerek.

Zafer savaşan sosyalizmin olacak.

Kıvılcım 89

---

* Apocalypse'in (İncil'in simgesi niteliğindeki son kitabı) bir bölümüne dayanan şilialistler, İsa'nın dünyaya döneceğini ve bin yıl için egemenliğini kuracağını ilan ediyorlardı.

---

*ABA'izm: Dr. Hikmet Kıvılcımlı ABA'izm kısaltmasını Mehmet Ali Aybar, Behice Buran ve Sadun Aren'in 1970 öncesi TİP içinde temsil etmiş olduğu çizgi için kullanmıştır. (y.n.)

Baştarafı 5. sayfada

batırıyordu. Batı Avrupa'da feodalizmi yok ederek gelişen ve çıkışında devrimci bir fonksiyon gören burjuvazi, Türkiye gibi antika tefeci-bezirgan sermayenin aşırı gelişkin olduğu Doğu ülkelerine geldikçe soysuzlaşıyor, ancak düşman kardeşi antika sermayayle elele verdiği sürece yaşayabiliyordu. Doğu ülkelerinde kapitalizm "tepeden inme" metodlarla inşa ediliyordu.

Geçiş olgusunun Doğu'ya has bu melez karakteri, toplumsal yapı sıkıştığı noktalarda Batı'dan farklı çözümlerin gündeme girmesiyle kendini gösteriyordu. Modern sosyal sınıf programlarının hem dolaylı olarak etkisinde, ama pratikte ondan bağımsızca harekete geçen tarihsel güçler Doğu toplumlarının iç dinamiklerinde açıcı rol oynayabiliyordu. Türkiye'de bu farklılık bazen ordu müdahalelerinde, bazen Kürt ulusal sorununun aşiret düğümlerinde, bazen Kahramanmaraş'lardaki katliamlarla bitirilmeye çalaşılan, Çorum'daki halk barikatlarıyla direnen, her dönemde ileriye dönük özlemlere kucak açmayı sürdüren Alevi halk muhalefetinde kendini gösteriyordu. O halde, Dr.H. Kıvılcımlı'nın Tarih Tezini yalnızca ordu sorunuyla sınırlı görmek, tarihöncesi ilkel komüna gelenek-göreneklerini sürdüren, bu anlamda bir isyan potansiyeli taşıyan güçlerin sosyal varlığını görememek anlamına gelir.

6. 12 Eylül öncesinde Türkiye devrimci hareketinde yaygın bir inanç vardı: Herkes içinde yer aldığı eğilimi "proletarya sosyalizmi" olarak değerlendiriyor ve diğer sol grupları toplumdaki çeşitli sınıf ve zümrelerin siyaset düzeyindeki yansımaları olarak tasnif etmeye çalışıyordu.Gruplar arasındaki ayrılıklar, grupların bölünmesi sonucunda ortaya çıkan farklı siyasi yapılanmalar arasındaki ayrılıklar hep "ideolojik" bir zemine oturtulmaya çalışılıyordu.Yaşanan acı pratik, en sekter kafalarda bile sorular açılmasına yol açtı, ayırımların yapay olup olmadıkları tartışılmaya başlandı. Yapısal bir takım sorunlar konuşulur oldu.

Lenin'e göre, her ülkede işçi sınıfı hareketi ile devrimci hareket ayrı ayrı başlarlar. Sonra birleşirlerse her ikisi de kuvvetlenir. Ne kadar birbirlerinden ayrılırlarsa o kadar soysuzlaşırlar. Devrimci hareket de aydınlarla başlar. Sınıfa bilinci aydınlar taşır.

Sosyalizmi en azından başlangıç noktasında bir aydın hareketi olarak aldığımızda -ki, Türkiye'de henüz bir gençlik meselesi olmayı aşamamış bir hareket ve yapılanma sözkonusudur, bu da "aydın" karakterini arttırıcı bir faktördür- ortaya çıkan gelişmelerin incelenmesinde ülke aydınlarının özelliği ayrı bir önem taşımaktadır.

Gençlik ve sosyalizm kelimeleri belki de hiçbir ülkede bizdeki kadar birbirinden ayrılmaz olamamışlardır. Gerçi Türkiye'de sosyalist mücadele bir yanı ile de altmış yıllık bir geleneğe dayanmaktadır ve bu geleneğin uzun mücadele yılları boyunca yaptığı teorik-ideolojik birikimler atlanırsa, Türkiye sosyalizminin ayakları hiçbir zaman yere basmaz. Ama işçi sınıfının bu dönem boyunca hiçbir zaman iktidar alternatifi haline getirilemediği de inkar edilemez bir gerçekliktir.

Sosyalizmin 12 Eylül öncesi ulaştığı boyutta, en büyük fabrikalardan en ücra köylere kadar tartışılıyor oluşunun tarihi, gençliğin 60'lı yılların ortalarında sosyalist mücadeleyle buluşmasıyla başlar. Peki, bu buluşma sonucunda işçi sınıfı iktidar alternatifi olabilmiş midir? Hayır. Ama sosyalizm yığınlarla konuşulmaya başlamıştır.

Ülkemizde gençliğin siyasete ağırlığını koyması ilk kez 1960'ten sonra olmadı. En belirgin bir biçimde Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülmeye başlamasından günümüze kadar her bunalımlı dönemde, yani ne zaman sistem aksamaya ve devlet bundan zarar görmeye başladıysa, gençlik "yaşlılara rağmen" ortaya atılmış ve "devleti kurtarmaya" soyunmuştur. Bu davranış eğiliminin kökeni Osmanlı toprak ekonomisi ve devlet yapısının 600 yıllık işleyişine kadar uzanır.

Abdülhamit istibdadına karşı ilk başkaldırıyı başlatıp kapitalizmin beşiği Avrupa'dan özgürlük estiren Namık Kemal'ler, 1908'de Makedonya dağlarına çıkıp özgürlüğü ilan eden Resneli Niyazi'ler gençliğimizdi.İngiliz emperyalistleri İstanbul limanına demir atınca meydanları doldurup anti-emperyalist mitingler düzenleyen, sonra Anadolu'ya geçerek Kurtuluş Savaşı'nın ilk ateşlerini yakanlar yine onlar oldu. Aynı gençlik, 10 yıllık DP zulmüne karşı ayaklanarak üniversitelerde direnişlere girmiş, şehitler vermiş ve sonra bir gecede en güçlü gibi göründüğü bir zamanda iktidarı alaşağı etmişti. 27 Mayıs'tan sonra gerek Amerikan emperyalizmine ve gerekse onun güdümündeki yerli gericiliğe karşı en önde dövüşen aynı gençliğimizdi. 60'lı yılların ortalarına doğru, geleneksel gençlik eylemciliğinin *inanç* ve *eylem* düzeyinde, nitelikçe bir sıçrama yaşanmaya başlandı. O güne kadar halkı ezen, zalim yönetimlerin değiştirilmesi ile yani devletin aksayan yanını onarma ile toplumsal ve siyasal misyonunu tamamlayan eylemler, sosyalizm düşünce ve davranışına yönelmeye başladılar. Gençlik yığınlarında, tarihsel devrimcilik kabuğu parçalanarak sosyal devrimciliğe doğru yönelişin ve dönüşümün sancıları ve sarsıntıları yaşanmaya başlandı. Yani 1960 ortalarında sosyalizmle buluşmaya başlamasıyla, tarihten gelen ve ülke orijinalitesinden kaynaklanan gelenekleri ve yapısı ile Devleti kurtarmaya çağrılı bu gençlik eylemciliği, bunun tam zıttı bir özde burjuva devletini yıkmaya yani sosyalizmi kurma mücadelesine boylu boyunca dalmıştır.

Gerek 71 öncesinde ve gerekse 1975-80 arasındaki devrimci hareketler bu geçişin yarattığı *ideolojik* ve *yapısal* sancıların ve çelişkilerin damgasını taşıdılar. Ve bu geçişin beraberinde taşıdığı yapısal ve örgütsel düzeydeki sorunlar: İnsan ilişkileri, örgüt-insan ilişkileri boyutunda belirginleşti, ve tarihsel devrimciliğin problemleri yaşanılan bu olayla birlikte sosyalist mücadele saflarına taşınmaya başlandı. Ülkemizde 1919'lardaki sosyalist mücadelenin başlangıç hareketlerinden bu yana, karşılaşılmamış bir boyutta gündeme giren 1971 öncesi devrimci gençlik eylemciliği ülke orijinalitesinden kaynaklanan bir zorunluluktu. Ancak sonraki süreçte, 71 öncesini yaşamış öncü kadrolar toplumsal yapının dayattığı bu geçiş koşulları zorunluluğunu devrimciliğin değişmez gerekleriymiş gibi savundular ve yine bu gerçekliğin Latin Amerika'dan aktarılan devrim stratejileri ile ifadesini arayan eylemci, direnişçi yanını, anti-faşist mücadele düzeyinde örgütleyip, yaşadıkları pratiği şemalaştırıp teorileştirdiler. Eylül dönemi öncesinde yaşanılan pratiğin tüm fedakarlığa ve yiğitliğe rağmen nerelere vardığını hep birlikte izledik.

Dr.H. Kıvılcımlı'nın Tarih Tezi, ülkemizdeki tarihsel devrimci eylemciliğin köklerini orijinal İslam medeniyetinden başlayarak ortaya koyarken, salt nedensellik sürecinde söz konusu yapıyı açıklığa kavuşturmakla kalmaz. Aynı zamanda antika tarihin bugünkü Ortadoğu ülkelerini bağlayan bölümünü oluşturan İslam medeniyeti ve onun rönesansları çerçevesinde, yaşanan her toplumsal çözülme ve tarihsel kopuş momentinde bu tarz eylemciliğin aldığı çeşitli biçimleri, yüklendiği misyonları, içine girdiği davranışları da saptar. Bu yaklaşım bize, geleneksel aydın eylemciliğinin tarihsel sürecini tasnif etme olanağı tanır. Diğer yandan, devrimci ortamımızda nasıl belirleyici bir rol oynadığına değindiğimiz bu yapının neden-sonuç ilişkileri içinde çözümlenmesi, sosyalizm mücadelesinde gençlik yığınları ile kontaklandığı anda yaşanacak sorunların, bu dinamiğin işçi sınıfı denizine taşıyabileceği artı ve eksi yönlerin önceden saptanabilmesi demektir. Artık, örgütlenme, zorunluluklarının sistemleştirilmesi ve teorileştirilmesi kıskacından kurtarılmalı, işçi sınıfı bilimi ve Leninist prensipler devrimci ortama egemen kılınmalıdır. Dr.H. Kıvılcımlı'nın Tarih Tezi bize kendi maddemize yönelik gerçekçi önlemler almamızı sağlayacak güçlü bir silah sunmaktadır.

7. Ordu ve sivil gençliğimizin, Türkiye burjuva devrimlerinde bugüne kadar üstlendiği vurucu güç rolünü sınıflardan bağımsız olarak değerlendirip, devrimleri bu güçlerin (daha genel anlamıyla asker-sivil aydın zümrenin) yaptığını zannetmek, yukarıda sözünü ettiğimiz sosyal gerçekliğe yönelik en yaygın yanlış kavrayışlardan biridir. Bu yanılgı devrimci hareketimiz tarihinde ikili bir boyut almıştır.

Bir yandan, gerçekte modern sınıf olmayan sosyal güçlere bir sınıf görevi yükleyerek radikal reformlar inşa etmek ve devrimde sadece bu güce dayanmak olarak formüle edebileceğimiz cuntacılık-kadroculuk denen kanal, 1930'dan bu yana toplumsal çalkantıların akışına göre sola ya da sağa kayarak varlığını ve etkisini sürdürmüştür.

Diğer yanıyla da Türkiye devrimci hareketi bu görüşün etkilerini ve izlerini kendi ideolojisinden tam anlamıyla silmeyi, aradaki kalın çizgileri çekmeyi başaramamıştır.

1971 öncesinin temel tezlerinden olan ve günümüze kadar uzanan siyasal örgütlenmelerin ilk mayalandıkları zemini oluşturması bakımından ayrı bir önem taşıyan MDD tezi bu etkilenişin ve somut politika üretebilmek adına bağımsız çizgiden geri düşmenin belgesidir.

MDD tezi Kurtuluş Savaşı'nda öncülüğü burjuvazinin değil "küçük burjuva radikalizminin" yaptığını ileri sürerek, Türkiye'de burjuva demokratik devrimi aşamasının tamamlandığını iddia eden TİP yöneticilerinin görüşlerini çürütmek istedi. Meşhur "asker-sivil aydın zümrenin öncülüğü" formülasyonu böyle doğdu. Bu yaklaşımın temel yanlışlığı, devrimlerdeki sosyal sınıf güdümü olgusunu göz ardı etmesiydi. Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in kuruluşu bir burjuva devrimiydi. Ancak kapitalizmin bize özgü gelişme dinamikleri bu devrime "melez" bir karakter vermiş, toplumun diğer sınıf ve tabakalarını emperyalizme yerli gereciliğe karşı kendi öz gücüyle yönetip sosyal devrime yönlendiremeyen burjuvaziye açıcılık görevini, hızını tarihsel dinamiklerden alan ordu ve sivil gençliği görmüştü. Bu iç dinamik eksikliği ve aksiyonsuzluk, kapitalizmin "devlet eliyle" palazlandırılması sonucunu verirken, hem "devlet sınıfları" geleneğine, hem de işçi sınıfı ve ezilen halk yığınlarına karşı burjuvazi kısa sürede antika tefeci-bezirgan sermaye ile elele vermişti. Kapitalizmin, eski üretim tarzını kazımak yerine, onunla bu birlikte varoluşu Türkiye'de demokratik halk devrimi zorunlu kılan ana faktördü. Çünkü kapitalizmle prekapitalizmin, dövüşerek de olsa yan yana yaşamaları siyasi bir zorunluluktan öte ekonomik düzeyde varlığını sürdüren bir gerçeklikti. Türkiye'nin "geri kalmışlığının tarihi" burada aranmalıydı. Türkiye'de devrimci mücadelenin başlangıç konağının doğru parolası "Demokratik Devrim"in başına "Milli" sözcüğü konmakla ülkemizin somut sınıfsal ilişkileri çözümlenmiş olmuyordu. MDD tezi etrafında sağlanan toparlanma sonraki süreçte parçalandı ve buradan 71 sonrasına ağırlığını koyacak siyasi eğilimler çıktı. Bunların içinden özellikle ideolojisini Mahir Çayan'ın belirlediği THKP-C, MDD tezinin etkilerini taşıdı.

"Asker-Sivil aydın zümre küçükburjuvazinin bir tabakasıdır. Kemalizm ise bu kesimin ya da küçük burjuvazinin en radikal tutumu, politik görüşüdür.

"Türkiye'deki küçük burjuvazinin en radikal çizgisi olan Kemalizmi karakterize eden yalnızca 'milli kurtuluşçuluk' ve 'laiklik' öğeleridir. Eşyanın doğası gereği Kemalizmin belirli bir iktisat politikası yoktur ve olmamıştır. Küçük burjuvazinin emekle sermaye arasında bocalayan genel niteliği, Kemalizmin iktisat politikasında yansımaktadır. İçinde bulunan evrenin koşullarına göre yön değiştiren, bazen özel teşebbüsçü yanı, bazen de devletçi yanı ağır basan bir iktisat politikası vardır Kemalizmin." (M. Çayan, *Bütün Yazılar*, s.132-133)

Bu alıntıdan da açıkça anlaşılacağı gibi MDD tezinin etkileri M. Çayan'da sürmektedir. İktisat politikasında "devletçi yanın" ağır basması küçükburjuvazinin emek ve sermaye arasında bocalamasının, emek yanının ağır basması olarak konmakta, aynı devletçi politika uygulamasıyla ve "mi yonerler yetiştirme" parolasıyla İş Bankası'nın kurularak devlet eliyle finans-kapitalist yetiştirdiği unutulmaktadır. 1919'da Kurtuluş Savaşı'nı başarıya ulaştıran kadroların, 1908 Meşrutiyet Devrimi'nde de yer aldıkları ve bu devrimle iktidara komprador burjuvazinin Almancı kanadının geldiği atlanmakta, "küçük burjuva milliyetçiliği" bu vurucu güç gerçekliğinin sınıfsal özelliği gibi ele alınmaktadır. Aslında bu yanılgıların altında yatan temel zaaf, Ortadoğu ülkelerindeki "vurucu güç" gerçekliğinin bilinememesi, ya da yanlış yorumlanması ve sosyal devrimlerin modern sınıf güdümüyle antika vurucu güç gerçekliğini iç içe geçiren melez yapısının görülememesidir. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın Tarih Tezi ile MDD anlayışı arasındaki temel yorum farklılığı buradadır. MDD'ci görüş belli bir *tarihsel gerçekliği* modern sınıfların yanında ayrı bir sınıf gibi ele alır ve ideolojik ifadesini Kemalizm'de bulduğunu varsaydığı bu "sınıf"la program düzeyinde ittifak arar. Küçük burjuva radikalizminin belli bir program ve ideoloji çerçevesinde harekete geçtiğini varsayan bu görüş, ister istemez Kemalizm denen olgunun program düzeyinde tartışıldığı anda "devlet eliyle kapitalist yetiştirme" uygulamasının, finans-kapital tahakkümüne payanda olmaktan başka bir işe yaramadığını görmez, vurucu güç gerçekliğinin anti-emperyalist, anti-feodal mücadelesine takılır kalır, onu program sanarak Türkiye sosyalist hareketinin 1919'lardaki başlangıç konağında işlenen hataları yinelemekten öteye gidemez.

Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın söz konusu tarihsel gerçekliği tesbiti, stratejik önermelerinde bir sapma yaratmaz. Kıvılcımlı Demokratik Halk Devrimi'ni savunur. Finans-kapital egemenliğinin olduğu yerde ittifak kurulacak "milli burjuvazi" aramanın boşluğuna işaret eder. Kıvılcımlı'da vurucu güç gerçekliği ile işçi sınıfı partisi arasındaki ilişkiler bir ittifak değil, *yönlendirme* düzeyinde ele alınır. Ama bu yönlendirmenin hayat bulabilmesinin temel koşulları:

a. ülkede bu yönlendirmeyi yapabilecek işçi sınıfı partisinin varlığı

b. yönlendirilmesi söz konusu olan tarihsel gerçekliğin doğru bir tahlille yerine oturtulabilmesidir.

Dr. Hikmet Kıvılcımlı'ya göre zaten "bu gerçeklik pratikte vardır ve teoride yerini ister istemez alır."

Türkiye devrimci hareketi ne bu tarihsel gerçeklikleri görmezden gelmeli, ne de onların teorileştirilmelerini güncel, pragmatik hesaplar üzerine inşa etmelidir. Ortadoğu'da alternatif devrimci bir program sunmanın zorunlu önkoşuludur bu. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın tarihsel açılımlarının ve teorik çabalarının asıl önemi de bizce burada yatmaktadır.

Baştarafı 7. sayfada

Geçici Hükümetle Sovyetler, serbestçe rıza gösterilmiş bir andlaşma ile iktidarı paylaşıyorlardı. Sovyetler, hür, yani hiç bir dış ve silahlı baskıya uğramayan işçilerle askerlerden biçimleniyordu. Silah halkın elinde, halk üzerine çöken hiçbir baskı yok. İşin temeli buydu. İşte o, her türlü devrimin barışçıl gelişimine elverişli olan ve garanti veren şey buydu." (L.: *Parolalar dolayısıyla*, s.197)

Demek, o denli kanlı bıçaklı ihtilal delisi sanılan Leninizm, tam 4 ay 7 gün: *"Barışçıl Devrim gelişimi"*nden, ünlü deyimiyle *"Kansız İhtilal"*den yana idiler. Çünkü *"27 Şubat günü bütün sınıflar Çara karşı birleşik idiler."* Çünkü: *"Sovyetler, sınıf yapıları gereği, işçiler ve köylüler hareketinin organlarıydılar, işçi-köylü mutlak iktidarının haphazır biçimiydiler. Eğer Sovyetler bütünüyle iktidarı elde etmiş olsalardı, küçükburjuva yığınlarının başlıca kusuru, baş günahı olan kapitalistlere güvenivermeleri, pratikle bir yara itilebilecekti; kendi faaliyetlerinin deneyiyle alaşağı edilebilecekti. İktitarın tümünü elinde tutan Sovyetlerin kucağında iktidardaki sınıfların ve partilerin birbirlerine helef selef olmaları kendiliğinden olabilirdi. Bir an bile hiç gözden kaçırılmaması gerekir ki, yalnız o Sovyetler içinde temsil edilen partilerle yığınların genişliğine ve derinliğine serbestçe dalbudak salmış içtenlikle bağlılığı: Burjuvazi ile andlaşmak denilen küçükburjuva kuruntusunu barışçıl yoldan silip süpürmeye kapı açabilirdi. İktidarın Sovyetlere geçişi salt geçtiği için sınıflar arasındaki ilişkileri değiştirmezdi, o ilişkilerde hiçbir şeyi değiştiremezdi; köylülerin küçükburjuva karakterinden hiçbir şey değiştiremezdi ama tam zamanında, köylüleri burjuvaziden koparıp ayırmaya ve köylüleri sonra birleştirmek üzere işçilere yaklaştırmaya vargüçle yardım ederdi."* (a.y., s.19)

4 Temmuz'dan sonra işler tersine döndü.

"Karşıdevrimci burjuvazi hükümdarcılar ve Yüz-Karalar ile birlikte yürümek, kısmen ürkütereк, sosyalist revolüsyoner ve menşevik küçükburjuvaları kendisine bağladı, ve fiili Devlet iktidarını Gavaignac'lara cepehede kafa tutanları kurşuna dizen ve Petrograd'da bolşevikleri kılıçtan geçiren askercil klike teslim etti." (a.y., s.199)

Böyle bir durumda, hâlâ: *"Bütün İktidar Sovyetlere!"* parolasını atmak, *"donkişotluk"*, *"Halkı aldatmak"* olurdu. Çünkü o sıra Sovyetlerin iktidarı istemesi ya da alma kararı vermesi yetermiş, *"Sovyetler içinde cellatlarla uzlaşmış partiler varmış"* sanmak olurdu o parola. Şimdi: *"Meselenin temeli şudur: İktidar artık barışçıl yoldan ele geçirilemez."* (a.y.)

İsyan Güzelsanatı

O zaman artık boş hayale kapılmanın yeri yoktur. Olmayacak şeyi olurmuş göstermek te, olacak şeyi olmazmış gibi göstermek te, kendini ve halkı aldatmaktır. En alevli ihtilal günlerinde bile Marksizm: Önce barış yoluyla, insan kanı akmaksızın Sosyal Devrime gidilmesine uğraşır. İşveren Sınıfı, her zamanki gibi, kişi çıkarı uğruna dünyayı süngü ve kurşunla yangına vermeye girişince, küçükburjuva yığınları da, gene her zamanki gibi, horozu gören tavuk gibi zorun altına siner ve bir avuç burjuva terrörcüsüne taparsa, barışla yapılacak iş kalmamıştır.

İsa'nın: *"Bir yanağına vurulursa, öbür yanağını çevir"* diyen köle buyrulsu, çöken Antika toplum parolasıdır. Firavun'a karşı isyan bayrağını kaldırış Musa usulü: *"Göze göz, dişe diş"* parolası günün parolası olur. Buna, kimi tatlısu sosyalist ve revizyonistleri: *"Blankizm"* mi derlermiş? Marksizm, bir avuç soyguncunun zılgıdı önünde armut toplamak değildir. Zorlanırsa İsyan da olabilir. Yalnız Blanqui'cilikten apaçık ayırdını yapan başlıca 3 prensibe uyar:

1- *Öncü Sınıf: "İsyan, başarılı olmak için, bir komplot* (gizli bir çetenin suç işleme kararı) *üzerine değil, bir parti üzerine de değil öncü sınıf üzerine yaslanır."*

2- *Devrimci Halk: "İsyan Halkın devrimci atılganlığı üzerine yaslanmalıdır."*

3- *Yükselen Devrim Dönümü: "İsyan, gittikçe yükselen devrimin tarihsel bir dönüm noktasında fışkırmalıdır: O noktada, halk öncüsünün faaliyeti en güçlü olur: o noktaya gelinince, düşman saflarındaki ikircilik (tereddüt) ler ve cılız, kararsız, çelişkilerle dolu devrim dostlarının ikircilikleri en güçlü olur."* (Lenin: Marksizm ve İsyan, s.386

Lenininzmin 1917 Eylül 26-27 günü Marksizm'den aldığı derslerle özetlediği ve açtığı "İsyan" prensipleri bunlardır. Bunlar ise, görüldüğü gibi: Ne bir kişinin, ne bir partinin, ne bir zümrenin, hatta ne de bir sınıfın, "öncü" de olsa tek başına eğilimi, dileği, hele keyfi için olmaz. Çünkü olamaz. Bütün bir Milletin devrimci hızı son aşamasına dek yüceldiği "Tarihsel dönüm" anında ve noktasında İsyan önüne geçilemez bir akım olur.

Mustafa Kemal'in Samsun'a indiği gün durum buydu. Yunan Ordusunun İzmir'e inişi, önüne çıkanı kurşunlayışı; İktidarda olan (İtilafçı-komprador + tefeci-bezirgan) düşman sınıflarda ve (İttihatçı-komprador + köylü-halk) yığınlarında ikirciliği, kararsızlığı, çelişkileri son aşamasına vardırmıştı. Toptan Müdafaa'i Hukuk ve Redd'i İlhak gibi derneklerle antiemperyalist dövüş ve devrimci atılganlık hızını en güçlü biçimlerde gösteren (Anadolu Burjuvazisi + Sünufü Devlet) öncü sınıfları ve zümreleri: Her ne olursa olsun, "ölümden öteye köy yok" deyip en güçlü dirence başlamıştı.

İstanbul'da muazzam Osmanlı İmparatorluğunun bütün gelenek göreneklerini temsil eden Padişahlık ile, onun toplattığı "Misaak'ı Milli" kararı almış Türkiye Mebusan ve Ayan Meclisleri mi vardı? Onların durumu, tam 1917 Temmuzundan sonraki Rusya'nın Kerenski Hükümeti ile *"Demokratik Konferans"* durumu idi. Lenin onun için şöyle diyordu:

"Bizce yapılacak en büyük hata, en berbat parlementocu soysuz Çücelik, Demokratik Konferansı bir parlemento yerine koymaktır: çünkü o Demokratik Konferans kendisini Parlemento (Millet Meclisi) *ve Devrimin egemen Parlementosu ilan etseydi bile, herşeye karşın hiçbir şeye karar vermiş bulunamazdı: Karar vermek ona düşmez. Petrograd ile Moskova'nın işçi mahallelerine düşer."* (a.y., s.388)

Tıpkı, Mustafa Kemal'in: Artık İstanbul'da iş yok, karar vermek Mebusan Meclisine değil, Anadolu'ya ve Ankara'ya düşer, deyişi gibi. Onun için Kuvayi Milliyecilik çarçabuk bir (Mustafa Kemal'in kullandığı deyimle): *"ruptür"* (kapuşma) zorunda kaldı. Çünkü Lenin'in deyimiyle: Artık *"Uzun nutukların, genellikle "Söylevler"in uygunsuzluğu, Devrimin selameti için hemen dolaysız aksiyon gereği"* tartışılamaz.

"Burjuvazi ile bir kopuşma, şimdiki bütün hükümet üyelerinin istifaları, vatanı "ayrı" bir paylaşıma hazırlanan İngiliz-Fransız emperyalistleriyle tam bir kopuşma mutlak bir zarurettir; Derhal bütün İktidarı devrimci proletaryaca güdülen devrimci demokrasinin eline geçirtmek gerekir." (a.y., s.390)

Mustafa Kemal aynı işi yaptı. İstanbulla (yani Saray ve Komprador burjuvazi ile). İngiliz-Fransız-İtalyan-Amerikan emperyalizmleriyle derhal kopuştu, "Meclis'i Mebusan"ın Millet Meclisi olmak, karar almak şöyle dursun, kendini kurtaramadığı çarçabuk anlaşıldı. Milletvekilleri gece yarıları, kuduz kovalamaca basılıp Malta'ya gönderildi, Mehmetçikler nöbette öldürülerek İstanbul resmen (sanki daha önce değilmiş gibi) işgal edildi.

Bu durumda İsyan etmeyecek bilinçli adama Vatan haininden başka ne ad verilebilirdi? Lenin de onu anlatır:

"Yaşadığımız şu anda, isyan bir güzel sanat sayılmazsa, güzelsanat olarak ele alınmazsa, Marksizme sadık kalınmış, devrime sadık kalınmış olamaz." (a.y., s.391)

Kemalizm gibi Leninizm de İsyan Güzelsanatını becerdiği ve başardığı zaman öz adını aldı.

Dr. Hikmet Kıvılcımlı

Baştarafı 8. sayfada

aklanmasıdır. Artık sorun öncü örgütlenmelerin Filistin burjuvazisinin diplomasi makyevalizmi ile ayaklanmayı sürdürmesinin önüne geçmesi ve politika ve diplomasinin silahlı yığın mücadelesinin üstüne oturtulmasını sağlamaktır. Emperyalizm-siyonizm ve Arap gericiliğinin oluşturduğu blok karşısında ancak bu ters örgüt ve mücadele, metod ve mantığı Filistin halkını zafere ulaştıracaktır.

Baştarafı 9. sayfada

desteğinde en yoğun saldırı ve katliamları yine bu dönemde gerçekleştirmişlerdir. Soldaki direnişçi mücadele potansiyeli, '71 öncesine çok benzer siyasal kurgular içinde, yine karşı-devrimci güçlerin sınırlarını çizdiği bir ortamda anti-faşist mücadeleye çekilerek ve itilerek, iktidar ana halkasını göremez bir konuma gelmişler ve diğer yanıyla da önlerine sıralanan, yapısal, ideolojik ve örgütsel engelleri de kendi iç dinamikleriyle aşamayınca, 12 Eylül darbesi karşısında ağır bir yenilgiye uğramışlardır. Yılmaz Güney ülkenin bu çok hareketli ve bunalımlı yıllarını hapishanelerde, kitle mücadelelerinden uzakta geçirmiştir. Ancak onun, Ortadoğu insanının içine alabildiğine kök salmış o isyankar göçebe ruhunu ve sinemadaki ustalığını hapishanelerin duvarları içinde tutsak edebilmenin mümkünü yoktur. Sürü-Düşman-Yol filmleri, yazdığı birçok senaryo, çıkardığı dergiler, çeşitli dergilerde çıkan makaleler... vb. hapishanelerin yüksek duvarlarını aşıp Türkiye halklarına ulaşan emek ürünleridir ve hiçbir güç bunlara engel koyamamıştır. Yine, Güney'in yapılarını ve ruh hallerini çok yakinen tanıdığı mahkumlarla ilişkileri, oluşturduğu dostluklar, onlara kurduğu kitaplıklar, kitap okuma alışkanlığını aşılama çabaları, toplu sporlar, Ankara-Kayseri-İzmit-İmralı ve Isparta hapishanelerinde onunla birlikte tayınmış ve oralara yepyeni bir soluk getirmiştir.

12 Eylül darbesinin sonrasının karanlık günlerinde, Yılmaz Güney'in yazılarına, filmlerine yasaklar konuluyor ve hakkında birçok yeni dava açılıyodu. 12 Eylül dönemini ve dışarıya çıkış gerekçesini kendisi şöyle değerlendiriyordu: "Böyle bir dönemde, Türkiye'de yapabileceğim bir şey kalmadı. Türkiye için bir şeyler yapabilmek, ezilen halk ve ulusların mücadelesine aktif olarak katılabilmek, faşizme karşı mücadele etmek için Türkiye'den geçici olarak ayrılıyorum" ve sonunda izinli olarak çıktığı Isparta cezaevine geri dönmeyerek yurtdışına çıktı.

Yılmaz Güney'in, hayatının son yılları olan, Avrupa'daki üç yıllık sürgün dönemi, montajını yeniden yaptığı "Yol" filminin Cannes Film Festivali'nde "Altın Palmiye" ödülünü alması gibi üstün bir başarıyla açıldı.

Yurtdışında bulunduğu üç yıl boyunca, etrafını kuşatan tüm engellere rağmen, her türden etkinlik içinde yerini aldı. Faşizmi protesto eden toplantılara, yürüyüşlere katıldı, basın toplantıları yaptı, yazılar yazdı, kendisi ile ilgili çeşitli Avrupa televizyonlarında geniş programlara çıktı. "Duvar" adlı filmi de bu dönemde çektiği son filmidir. 9 Eylül 1984'te yakalandığı amansız hastalık, en verimli olduğu bir döneminde Yılmaz Güney'i aramızdan söküp almıştır.

Yılmaz Güney yarım kalmış bir türküdür, bitmemiş bir destandır ve sonuca ulaşamamış, tam anlamıyla zaferi yakalayamamış bir isyandır. Tıpkı, içinden çıktığı Anadolu halklarının, tüm başkaldırılarının, tarih boyunca yarım kalmışlığı gibi. O, Türkiye'de devrimci sinemada, temsil ettiği gerçekliği işçi sınıfı yörüngesine taşıma mücadelesinin ilk saat işçilerinden, yol göstericilerindendir.

1968'de "Seyyit Han"la düzenin kurum ve kurallarına karşı başlattığı başkaldırısı hangi boyutlarda işçi sınıfı mücadelesine ulaşabilmiştir? Bu sorunun yanıtını, onu, sınıf mücadelesinin bütününden soyutlayarak bulabilmemize imkan yoktur. Çünkü; sinemadaki değil, gerçek hayattaki "Seyyit Han"lar gerçekliği, yani tarihsel devrimci başkaldırı potansiyelinin devrimci mücadele içindeki devamcılarının henüz, sınıf mücadelesi içinde, ulaşamadıkları böyle bir sentezi ve buluşmayı, Yılmaz Güney'de yargılamak haksızlık olur düşüncesindeyiz. Bu anlamda, Yılmaz Güney'e ve mücadelesine yön ve güç veren toplumsal kurgu ve yasalar kavranmadığı zaman, onu, birbiriyle çelişkili gibi görünen hayatının herhangi bir dönemiyle sınırlandırmaya ve değerlendirmeye çalışmak bizi yanılgılara sürükleyecektir. Esas olan, hapishanedeki mahkumdan, İstanbul'daki kabadayıya, yoksul halk sınıf ve tabakalarından devrimcilere kadar, yer etmiş Yılmaz Güney sevgisinin altında yatan ortak paydayı tespit edebilmektir. O, sinemadaki çizdiği düzene, zulme ve haksızlığa karşı başkaldıran öncü halk tipiyle her toplum kesitinden milyonlarca insanın gönlünde büyük bir yer etmiştir. Tıpkı derebeyi Osmanlı devletine başkaldıran Pir Sultanlar, Köroğlular, Şeyh Bedrettinlerin halkın diline destan olmaları gibi.

Yılmaz Güney olayındaki çelişki ve çıkmazlar, içinden çıktığı ve sinemada ustaca işlediği isyancı gerçekliğin, sosyal devrimciliğe doğru yönelişinin, işçi sınıfı denizine ulaşma mücadelesinin sıkıntı ve sansıntılarıdır.

12 Eylül faşizminin yarattığı yılgınlık ve korku ortamında, sol makyajlı bir takım çevrelerin, tarihi kökleriyle birlikte karalamaya ve yok saymaya çabaladıkları ülkedeki başkaldırı gerçekliğinin ve direnişçi güçlerin devrimci sinemadaki öncüsü Yılmaz Güney'i hiçbir "yasak" ülkesinden ve halkının gönlünden söküp atamaz.

Onunla ilgili son yazısında İlhan Selçuk şu aşamada yapılması gerekenin altını net olarak çiziyor:

"12 Eylül faşizmi ülkenin bütün aydınlarına, gerçek sanatçılarına, yazarlarına düşman olduğundan, Yılmaz Güney filmlerine de çarpı işaretini koymuştu; ama o günler geride kaldı, artık bir engel yok; "liberal hükümet"le yönetilmiyor muyuz?

Peki ne var?...

Yılgınlık var...

Korku var...

Vaktiyle Nazım Hikmet'in başına geleni, şimdi Yılmaz Güney yaşıyor. Hiçbir yasal yasak yokken Nazım'ın şiirleri basılıp yayımlanamazdı. Bu ürkekliği 1960'ların ilk yarısında Yön dergisi yırtıp atmıştır, "görünmeyen iktidar"ın" halkın yaşamına vuran kara gölgelerinden birisi böyle kalktı.

Yılmaz Güney, filmlerini gösterecek bir yürekli girişimci bekliyor, seyircisi hazır." (İlhan Selçuk, 25 Ekim 1987, *Cumhuriyet*)

KIVILCIM 89 AYLIK SİYASİ DERGİ ● Sayı:1 ● Ocak 1989 ● Sahibi: Hasan Çako ● Yazıişleri Müdürü: Hakan Etyemez ● Yazışma Adresi: Mithatpaşa Caddesi, Mithatpaşa İşhanı No:38, Kat: 5-82, Beyazıt, İstanbul ● Baskı: Ayhan Matbaacılık ● Dizgi: Bibliotek Dizgi